

ГОТОВ

КАТМІА

2719.

Γα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1. - Λογμάρως ὁ Ἐλευθερίας
ἰσὸ Δ. Ι. Μαργαρίτου, ἦ Ἀθήνας, 1861. —
2. - Τοῖς ἑσπερίοις ἀντιγράφοις τῶν Ὁρσταντικῶν ἀποστόλων. 1861
ἰσὸ Ἰω. Μ. Παυλάκου
3. - Ὁ γροσθητός, τὰ ὄργανα, ἐπιγραφὴ τῶν κερτῶν καὶ
ἴκων χειρῶν ἐπὶ ἅσασιν ὁμοίωμα τῶν ὀρθόδοξου ἐκκλησίας.
ἰσὸ Ἀποστόλων Μαργαρίτου, ἦ Ἀθήνας 1862.
4. - Ἐπιγράμματα ἀποστολῶν ἐπὶ τῶν ὀρθόδοξου καὶ ἑσπερίοις ἀποστόλων
ἰσὸ Α. Μ. Παυλάκου, ἦ Κερκυρα, 1862.
5. - Ἰστορία τῶν Ἁγίων Ὁσίων ἐπὶ ἀποστολῶν καὶ
καὶ ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀποστολικῶν ἡρώων
ἰσὸ Ἀποστόλων Μαργαρίτου, ἦ Ἀθήνας 1862.
6. - Ἰστορία ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀποστολικῶν ἡρώων
ἰσὸ Κ. Κρυσηίου Βασίλειου, ἦ Κέρκυρα 1862.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΜΑΥ

Α. Ιωάννη Βασογιόργη
Λιγότε.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

Ο

ΣΑΜΟΣΑΤΕΥΣ.

ΥΠΟ

Δ. Ι. ΜΑΥΡΟΦΡΥΔΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. ΝΙΚΟΛ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

(Παρά τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς)

1861

ἐξελληνίσθη διὰ τῆς παιδείας, εἴ περ τις καὶ ἄλλος τῶν τότε.

Ἄμα ἔπαυσε, λέγει ἐν τῷ Ἐνυπνίῳ του, νὰ φοιτᾷ εἰς τὰ διδασκαλεῖα, τ. ἔ. ἀφ' οὗ διῆλθε τὰς πρώτας κατωτέρας βαθμίδας τῆς ἐγκυκλίου παιδείας, ἥδη πρόσηθος τὴν ἡλικίαν (15 ἐτῶν), καὶ ὁ πατήρ του, μὴ δυνάμενος διὰ πενίαν νὰ τὸν ἐκπαιδεύσῃ περαιτέρω, τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν ἐκ μητρὸς θεῖον, λιθοξόον καὶ γλύπτην εὐδόκιμον ὄντα, διὰ νὰ μάθῃ τὴν τέχνην. Ὁ εὐφυῆς νεανίσκος, ἂν καὶ ἥδη κατὰ τὴν προτέραν του μαθητείαν προγευθεὶς τὴν γλυκύτητα τῆς παιδείας ἐπεθύμει καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας τῆς βαθμίδας νὰ ἀνέλθῃ, ὅμως εἰς τε τὴν ἀπόφασιν τοῦ πατρὸς καὶ τῶν συγγενῶν ὑπέικων καὶ τινα παιδικὴν του κλίσιν ἀκολουθῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀγαλμάτια ἐκ κηροῦ ἔπλαθε προθύμως μετέβη εἰς τοῦ θεῖου του. Ἄλλ' εὐθὺς διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρώτης δοκιμῆς περὶ τὴν ἐργασίαν ἔφαγε ξυλιαὶς ἀπὸ τὸν θεῖον καὶ κλαίων καὶ ὀδυρόμενος ἐδραπέτευσε πρὸς τοὺς γονεῖς. Τὴν ἐπιούσαν νύκτα, λέγει, ἡ Παιδεία παρουσιασθεῖσα τῷ ἀπεκάλυψεν, ὡς ἄλλοτε ἡ Ἀρετὴ εἰς τὸν Ἡρακλέα (ἐν τῷ παρὰ Ξενοφῶντι μύθῳ τοῦ Προδίκου) τὴν δόξαν καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια ἔμελλε ν' ἀπολαύσῃ, ἂν ἐγίγνετο ὀπαδὸς τῆς. Ἀκολουθήσας λοιπὸν τὴν Παιδείαν, ἐτρέπη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ρητορικῆς, ἡ ὁποία τότε ἦτο τὸ κέντρον πάσης ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ δὲ περαιτέρω μαθάνομεν ἐκ τοῦ διαλόγου «Δίς κατηγορομένου,» ὅπου τὸν ἐνάγουσιν εἰς δικαστήριον διὰ κάκωσιν καὶ ὕβριν ἡ Ρητορικὴ καὶ ὁ Διάλογος. Καὶ ἐκεῖνη μὲν ἀρχομένη τῆς κατηγορίας λέγει : «ἐγὼ γὰρ, ὦ ἄνδρες δικασταί, τουτοῖσι κομιδῇ μειράκιον ὄντα, βάρβαρον ἔτι τὴν φωνὴν καὶ μόνον οὐχὶ κίνδυν ἐνδεδυκότα εἰς τὸν ἀσύριον τρόπον, περὶ τὴν Ἰωνίαν εὐρούσα πλαζόμενον ἔτι καὶ ὅ τι χρῆσαιτο αὐτῷ οὐκ εἰδότα παραλαβοῦσα ἐπαίδευσα (1). Καὶ ἐπεὶ ἐδόκει μοι

(1) Ταῦτα φαίνονται πῶς ἐναντιούμενα εἰς τὰ τοῦ Σουῖδα λέγοντος, ὅτι «τὸ πρὶν δεκλήγορος ἦν ἐν Ἀντιοχείᾳ.» ὥστε «δοῦν ἄξιον πρέπει νὰ παραδει-

εὐμαθῆς εἶναι καὶ ἀτενὲς ὄραν ἐς ἐμὲ (ὑπέπτησέ τε γὰρ ἔτι τότε καὶ θεράπευε καὶ μόνην ἐθαύμαζεν), ἀπολιποῦσα τοὺς ἄλλους, ὅποσοι ἐμνηστεύοντό με πλούσιοι καὶ καλοὶ καὶ λαμπροὶ τὰ προγονικά, τῷ ἀχαρίστῳ τούτῳ ἐμαυτὴν ἐνεγγύησα πένητι καὶ ἀφανεῖ καὶ νέῳ, προῖκα οὐ μικρὰν ἐπεξενεγκαμένη πολλοὺς καὶ θαυμαστοὺς λόγους. Εἶτα ἀγαγοῦσα αὐτὸν ἐς τοὺς φυλέτας τοὺς ἐμοὺς παρενέγραψα καὶ ἀστὸν ἀπέφηνα, ὥστε τοὺς διαμαρτάνοντας τῆς ἐγγύης ἀποπνίγεσθαι. Δόξαν δὲ αὐτῷ περινοστεῖν ἐπιδειξομένῳ τοῦ γάμου τὴν εὐποτμίαν, οὐδὲ τότε ἀπελείφθην, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐπομένη, ἄνω καὶ κάτω περιαγομένη, καὶ κλειδὸν αὐτὸν καὶ αἰοίδιμον ἐποίουν κατακοσμοῦσα καὶ περιστέλλουσα. Καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος μέτρια, εἰς δὲ τὴν Ἰταλίαν ἀποδημῆσαι θελήσαντι αὐτῷ τὸν Ἰόνιον συνδιέπλευσα καὶ τὰ τελευταῖα μέχρι τῆς Κελτικῆς συνεπάρασα εὐπορεῖσθαι ἐποίησα. Καὶ μέχρι μὲν πολλοῦ πάντα μοι ἐπέιθετο καὶ συνῆν ἀειμηδεμίαν νύκτα ἀπόκοιτος γιγνόμενος παρ' ἡμῶν. Ἐπεὶ δὲ ἰκανῶς ἐπεσιτίσατο καὶ τὰ πρὸς εὐδοξίαν εὖ ἔχειν αὐτῷ ὑπέλαθε, τὰς ὀφρῦς ἐπάρας καὶ μέγα φρονήσας ἐμοῦ μὲν ἠμέλησε, μᾶλλον δὲ τέλος ἐῖασεν, αὐτὸς δὲ τὸν γενειήτην ἐκείνον, τὸν ἀπὸ τοῦ σχήματος [τὸν Διάλογον] Φιλοσοφίας υἷὸν εἶναι λεγόμενον, ὑπεραγαπήσας μάλα ἐρωτικῶς πρεσβύτερον αὐτοῦ ὄντα, τούτῳ σῦνεστι καὶ οὐκ αἰσχύνεται τὴν μὲν ἐλευθερίαν καὶ τὸ ἄνετον τῶν ἐν ἐμοὶ λόγων συντεμῶν, ἐς μικρὰ δὲ καὶ κωμικὰ ἐρωτήματα κατακλείσας ἑαυτὸν καὶ ἀντὶ τοῦ λέγειν ὅτι βούλεται μεγάλη τῇ φωνῇ βραχεῖς τινὰς λόγους ἀναπλέκων καὶ συλλαβίζων, ἀφ' ὧν ἀθρόος μὲν ἔπαινος ἢ κρότος

χθῶμεν, ἢ ὅτι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς γονεῖς εἰς Ἰωνίαν μετέβη καὶ αὐτοῦ ἐπαιδεύθη τὴν ῥητορικὴν, ἢ χρόνον τινὰ ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρέψας καὶ ἐσπούδασέ πως τὴν ῥητορικὴν καὶ ἐδικηγόρησε, καὶ ἔπειτα εἰς Ἰωνίαν μεταβάς ἐντελέστερον τὴν ἐδιδάχθη, ἴσως ἐν Σμύρνῃ, ἢ ὅποια καὶ ἡ Ἑρσος ἦσαν τότε αἱ ἐπιφανίσταται πόλεις τῆς ἐπὶ θάλασσαν Ἀσίας, παρὰ τῷ σοφιστῇ Πολέμωνι.

πολὺς οὐκ ἂν ἀπαντήσειεν αὐτῷ, μειδιάμα δὲ παρὰ τῶν ἀκουόντων καὶ τὸ ἐπισεῖσαι τὴν χεῖρα ἐντὸς τῶν ὄρων καὶ μικρὰ ἐπινεῦσαι τῇ κεφαλῇ καὶ ἐπιστενάξαι τοῖς λεγομένοις. Τοιούτων ἠράσθη ὁ γενναῖος ἐμοῦ καταφρονήσας. Φασὶ δὲ αὐτὸν μηδὲ πρὸς τὸν ἐρώμενον τοῦτον εἰρήνην ἄγειν, ἀλλὰ οἶμαι καὶ ἐς ἐκείνον ὑβρίζειν. Πῶς οὖν οὐκ ἀχάριστος οὗτος καὶ ἔνοχος τοῖς περὶ τῆς κακώσεως νόμοις κτλ. ;

Ἐκ τούτων μανθάνομεν, ὅτι ὁ Λουκιανὸς ἐκ Συρίας, εἴτε ἐκ τῆς ἰδίας του πατρίδος εἴτε ἐξ Ἀντιοχείας, ὅπου ἤδη ἐδικηγόρει, ἂν πιστεύσωμεν τὸν Σουῖδαν (1), μετέβη πρῶτον εἰς Ἰωνίαν ὁρμηθεὶς ἐκ Κιλικίας καὶ παραπλεύσας Παμφυλίαν καὶ Λυκίαν, προσορμισθεὶς εἰς Ῥόδον καὶ ἐκεῖθεν ἀνελθὼν εἰς Κνίδον ἐπὶ θεῶν τῆς Ἀφροδίτης τοῦ Πραξιτέλους, ὡς λέγεται ἐν τοῖς Ἔρωσιν, οἵτινες πιθανώτατα εἶνε ἐν τῶν νεανικῶν συγγραμμάτων τοῦ Λουκιανοῦ, πένης ἀκόμη καὶ ἡμιβάρβαρος καὶ ἀφανής, ἐπαιδεύθη τὴν ῥητορικὴν καὶ δι' αὐτῆς ἐξελληνίσθη καὶ ἐν βραχεῖ ἀνεδείχθη ἐν τῇ τέχνῃ τῶν λόγων ὑπὲρ πάντας τοὺς τότε ὁμοτέχνους του. Ἐπειτα θέλων νὰ ἐπιδείξῃ τὴν τέχνην του καὶ ἐκτὸς τῆς Ἰωνίας, μετέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐκεῖθεν διὰ Πατρῶν (πρβλ. Λούκιον ὄνον) καὶ τοῦ Ἰονίου εἰς Ἰταλίαν καὶ Ῥώμην, ὅπου καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐπεδήμησεν, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ Νιγηρίου ἔνθα λέγει, ὅτι εἶχεν ἔλθει εἰς Ῥώμην πρὸς θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἐκ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τινος προτέρας του διατριβῆς ἐν Ῥώμῃ καὶ πάλιν περὶ ἄλλης μελετωμένης· τελευταῖον μετέβη εἰς τὴν με-

(1) Καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Λουκιανοῦ ῥήσεων διαφαίνεται, ὅτι κατ' ἀρχὰς παρὰ τὸ ἐπιδεικτικὸν γένος τῶν λόγων ἠσχολεῖτο καὶ περὶ τὸ δικανικόν. Πρβλ. π. γ. τὸ 32 κεφ. τοῦ Δίς κατηγορομένου (ὑπερ εὐθῆ; κατωτέρω θὰ παρατεθῇ) τοῦ Ἀλιέως τὸ 25 κεφ. ἀρήτιω γάρ τις, ὡς φασιν, ὄν, ἀπολιπὼν τὰ δικαστήρια καὶ τὰς ἐν ἰκαίνοις εὐδοκίμησιν κτλ. καὶ τοῦ Ἐγυπτιῶν κεφ. 17.

AKADHMIA

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΚΙΜΑ

γῶντείας καὶ ἀπάτης καὶ ψευδολογίας, ἢ ὅστις ἀκούων τέρπε-
πεται κρουμάτων τε καὶ τερετισμάτων καὶ διεσφορότων ἀσμά-
των, τοῖς δὴ τοιούτοις πρέπειν τὴν ἐνταῦθα (δηλ. ἐν Ῥώμῃ)
διάτριβὴν. Μεστὰ γὰρ αὐτοῖς τῶν φιλάτων πᾶσαι μὲν ἀγυαί,
πᾶσαι δὲ ἀγοραί· πάρεστι δὲ πάσαις πύλαις τὴν ἡδονὴν κατα-
δέχσθαι, τοῦτο μὲν δι' ὀφθαλμῶν, τοῦτο δὲ δι' ὠτων τε καὶ
ρινῶν, τοῦτο δὲ καὶ διὰ λαμποῦ καὶ ἀφροδισίων. κτλ.»

Ἦν ἑνὸς φιλοσόφου, τοῦ Νιγρίνου, παραπεμφθεὶς εἰς Ἀθή-
νας, εὔρεν αὐτοῦ ἕτερον, τὸν Δημόνακτα, ἄνδρα εὐφυᾶ, δξύ-
νουν, σπουδαῖον, ἐχθρὸν παντὸς δογματισμοῦ καὶ πάσης ἀλα-
ζονείας καὶ ὑποκρισίας, μέσον τινὰ μεταξὺ Σωκράτους καὶ Διο-
γένους, ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν εἰς τοὺς τότε χρόνους. Μετὰ
τοῦ Δημόνακτος «ἐπὶ μήκιστον συνεγένετο», ὡς λέγει αὐτὸς ἐν
τῷ βίῳ τοῦ Δημόνακτος, ὃν ὕστερον συνέγραψεν. Ἡ πρὸς τοὺς
δύο τούτους φιλοσόφους γνωριμία καὶ οἱ ὑπὲρ φιλοσοφίας λόγοι
τῶν τὸν παρώτρυναν ἔτι μᾶλλον, ἤδη καὶ ἄλλως βεβαρυμένον
τὴν ῥητορικὴν, τελείως νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ καὶ νὰ τραπῆ εἰς
τὴν φιλοσοφίαν. Εἶχε δὲ βαρυνθεὶ τὴν ῥητορικὴν διὰ δύο κυ-
ρίως αἰτίας, καὶ διὰ τὴν ταύτης ἀκολασίαν καὶ διότι καὶ αὐτὸς
πλέον, ἱκανῶς προθεθηκὼς τὴν ἡλικίαν (40 ἐτῶν) ὀκνηρότερον
εἶχε πρὸς τε τοὺς δικανικοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς σοφιστικὰς με-
λέτας, ὡς λέγει ἀπολογούμενος ἐν τῷ Δις κατηγορουμένῳ (κεφ.
31—32): «Ἐγὼ γὰρ ὄρων ταύτην οὐκέτι σωφρονοῦσαν οὐδὲ
μένουσαν ἐπὶ τοῦ κοσμίου σχήματος, οἷόν ποτε ἐσχηματισμένην
αὐτὴν ὁ Παικνιεύς (Δημοσθένης) ἐκεῖνος ἠγάγετο, κοσμουμένην
δὲ καὶ τὰς τρίχας εὐθετίζουσας ἐς τὸ ἐταιρικὸν καὶ φυκίον ἐν-
τριβομένην καὶ τῷ ὀφθαλμῷ ὑπογραφομένην, ὑπώπτειον εὐθύς
καὶ παρεφύλαττον ὅποι τὸν ὀφθαλμὸν φέροι. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα
εἰὼ καθ' ἐκάστην δὲ τὴν νύκτα ὁ μὲν στενωπὸς ἡμῶν ἐνεπίμ-
πλατο μεθύοντων ἐραστῶν κωμαζόντων ἐπ' αὐτὴν καὶ κοπτόν-
των τὴν θύραν, ἐνίων δὲ καὶ ἐξβιάζεσθαι σὺν οὐδενὶ κόσμῳ τολ-
μώντων. Αὐτὴ δὲ ἐγέλα καὶ ἤδετο τοῖς δρωμένοις καὶ τὰ πολ-

λά ἢ παρέκυπτεν ἀπὸ τοῦ τέγουσ ἀδόντων ἀκούουσα τραχίᾳ τῇ φωνῇ ᾧδὰς τινὰς ἑταιρικὰς ἢ καὶ πικρανοίγουσα τὰς θύρας ἐμὲ οἰομένη λανθάνειν ἠσέλγαινε καὶ ἐμοιχεύετο πρὸς αὐτῶν ὅπερ ἐγὼ μὴ φέρων γράψασθαι μὲν αὐτὴν μοιχείας οὐκ ἐδοκίμαζον, ἐν γειτόνων δὲ οἰκοῦντι τῷ Διαλόγῳ προσελθὼν ἡξίου καταδεχθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. — — Καί τοι εἰ καὶ μηδὲν αὐτῇ τοιζῦτα ἐπέπρακτο, καλῶς εἶχέ μοι ἀνδρὶ ἤδη τετταράκοντα ἔτη σχεδὸν γεγονότι θορύβῳ μὲν ἐκείνῳ καὶ δικῶν ἀπηλάχθαι καὶ τοὺς ἀνδρας τοὺς δικαστὰς ἀτρεμεῖν ἔαν, τυράννων κατηγορίας καὶ ἀριστεῶν ἐπαίρους ἐκφυγόντα, ἐς δὲ τὴν Ἀκαδημίαν ἢ ἐς τὸ Λύκειον ἐλθόντα τῷ βελτίστῳ τούτῳ Διαλόγῳ συμπεριπατεῖν ἡρέμα διαλεγομένους, τῶν ἐπαίνων καὶ κρότων οὐ δεομένους».

Ἄλλὰ πρὶν ἢ τραπῆ ἀκόμῃ εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ Διαλόγου κατὰ τὸ εἶδος, ὅπερ αὐτὸς πρῶτος διεμόρφωσεν, ἐσπούδασεν ἐπὶ τινὰ χρόνον περὶ τὴν φιλοσοφίαν κατὰ τὴν τότε συνήθη μέθοδον, ὡς δῆλον ἐκ τε τοῦ Ἐρμῳτίμου κ. 13, ἐνθα λέγεται. «Ἄλλὰ, σχολὴν γὰρ ἄγομεν, τί οὐ διηγῆί μοι ἐταίρω ὄντι, ὅν τρόπον ὠρμήτης τὸ πρῶτον φιλοσοφεῖν, ὡς καὶ αὐτὸς, εἰ δυνατόν ἔτι. συνοδοιποροῖην ὑμῖν τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀρξάμενος κτλ.», καὶ ἐκ τοῦ Ἰκαρομενίππου κ. 4, ὅπου τοῦ Μενίππου τὸ προσωπεῖον φέρων ὁ Λουκιανὸς τάδε λέγει : «Ἐγὼ γὰρ ἐπειδὴ τάχιστα ἐξετάζων τὰ κατὰ τὸν βίον, γελοῖα καὶ ταπεινὰ καὶ ἀβέβαια τὰ ἀνθρώπινα πάντα εὑρισκόν, πλούτους λέγω καὶ ἀρχὰς καὶ δυναστείας, καταφρονήσας αὐτῶν καὶ τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν ἀσχολίαν τῶν ἀληθῶς σπουδαίων ὑπολαβὼν ἀνακῦπτειν τε καὶ πρὸς τὸ πᾶν ἀποβλέπειν ἐπειρώμην. Καί μοι ἐνταῦθα πολλὴν τινὰ παρεῖχε τὴν ἀπορίαν πρῶτον μὲν αὐτὸς οὗτος ὁ ὑπὸ τῶν σοφῶν καλούμενος κόσμος· οὐ γὰρ εἶχον εὑρεῖν οὔθ' ὅπως ἐγένετο οὔτε τὸν δημιουργὸν οὔτ' ἀρχὴν οὔθ' ὅ τι τὸ τέλος ἐστὶν αὐτοῦ. Ἐπειτα δὲ κατὰ μέρος ἐπισκοπῶν πολὺ μᾶλλον ἀπορεῖν ἠναγκαζόμην. — — — Οὐκοῦν ἐπειδὴ περ

οὕτω διεκείμην, ἄριστον εἶναι ὑπελάμβανον παρὰ τῶν φιλοσόφων τούτων ταῦτα ἕκαστα ἐμαθεῖν· ὅμην γὰρ ἐκείνους γε πᾶσαν ἔχειν ἂν εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν. Οὕτω δὴ τοὺς ἀρίστους ἐπιλεξάμενος αὐτῶν, ὡς ἐνῆν τεκμήρασθαι προσώπου τε σκυθρωπότητι καὶ χροᾶς ὠχρότητι καὶ γενείου βαθύτητι (μάλα γὰρ ὑψαγόραι τινὲς καὶ οὐρανογνώμονες οἱ ἄνδρες αὐτίκα μοι κατεφάνησαν), τούτοις ἐγχειρίσας ἑμαυτὸν καὶ συχρὸν ἀργύριον τὸ μὲν αὐτόθεν ἤδη καταβαλὼν, τὸ δὲ ἐς αὐθις ἀποδώσειν ἐπὶ κεφαλαίῳ τῆς σοφίας διομολογησάμενος, ἠξίου μετεωρολόσχης τε διδάσκεσθαι καὶ τὴν τῶν ὄλων διακόσμησιν καταμαθεῖν. Οἱ δὲ τοσοῦτον ἄρα ἐδέησάν με τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ἀγοίας ἀπαλλάξαι, ὥστε καὶ εἰς μείζους ἀπορίας φέροντες ἐνέβαλον, ἀρχὰς τινὰς καὶ τέλη καὶ ἀτόμους καὶ κενὰ καὶ ὕλας καὶ ιδέας καὶ τὰ τοιαῦτα ὀσημέραι μου καταχέοντες. "Ὁ δὲ πάντων ἐμοὶ γοῦν ἐδόκει χαλεπώτατον, ὅτι μηδὲν ἄτερος θατέρῳ λέγοντες ἀκόλουθον, ἀλλὰ μαχόμενα πάντα καὶ ὑπεναντία, ὅμως πείθεσθαι τε με ἠξίου καὶ πρὸς τὸν αὐτοῦ λόγον ἕκαστος ὑπάγειν ἐπειρῶντο" καὶ ἐκ τοῦ *Ἀλιέως* κ. 11, ὅπου λέγει : «ποῦ δὲ τὴν Φιλοσοφίαν εὔροι τις ἂν ; οὐ γὰρ οἶδα ἔνθα οἰκεῖ καὶ τοι πάνυ πολὺν ἐπλανήθην χρόνον ἀναζητῶν τὴν οἰκίαν, ὡς ξυγγενοίμην αὐτῇ. Εἶτα ἐντυγχάνων ἂν τισι τριβῶνια περιβεβλημένοι καὶ πώγωνας βαθεῖς καθειμένοι παρ' αὐτῆς ἐκείνης ἤκειν φάσκουσιν, οἴομενος εἰδέναι αὐτοὺς ἀνηρώτων· οἱ δὲ πολὺ μᾶλλον ἐμοῦ ἀγνοοῦντες ἢ οὐδ' ὄλως ἀπεκρίνοντό μοι, ὡς μὴ ἐλέγχοντο οὐκ εἰδότες, ἢ ἄλλην θύραν ἀντ' ἄλλης ἐπεδείκνυον κτλ.». Οὕτως ἀπελπισθεὶς πρὸς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης γνησίας Φιλοσοφίας καὶ τῆς ὑπὸ ταύτης ἀποκαλυπτομένης ἀληθείας, ἀπεχαιρέτησε διὰ παντός καὶ τὸ φιλοσοφεῖν, ὅπως οἱ τότε ἐφιλοσόφουν, καὶ ἤρχισε τούναντίον νὰ ἐπικρίνη καὶ ἐπιγελαῖ καὶ ἐπισκώπητη καὶ σατυρίζη φιλοσοφίαν τε καὶ ρητορικὴν καὶ θρησκείαν, καὶ νεκροὺς καὶ ζῶντας, καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους διὰ τοῦ Διαλόγου, καταβιάσας αὐτὸν ἀπὸ τὰ ὕψη,

ὅπου ἀεροβάτει, εἰς τὴν σφαῖραν τῶν πολλῶν, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλόσοφον σεμνότητά του τὸν κωμικὸν γέλωτα καὶ τὸ σατυρικὸν σκῶμμα καὶ τὸν ἱαμβὸν ἐγκαταμίξας, ὡς λέγει ὁ Διάλογος ἐγκαλῶν αὐτὸν ἐν τῷ Δις κατηγορουμένῳ κεφ. 33 (4). «*Ἄ δὲ ἠδίκημαι καὶ περιύβρισμαι πρὸς τούτου, ταῦτά ἐστιν, ὅτι με σεμνὸν τέως ὄντα καὶ θεῶν τε πέρι καὶ φύσεως καὶ τῆς τῶν ὄλων περιόδου σκοπούμενον, ὑψηλὸν ἄνω που τῶν νεφῶν ἀεροβατοῦντα, ἔνθα ὁ μέγας ἐν οὐρανοῖς Ζεὺς πτηνὸν ἄρμα ἐλαύνων φέρεται, κατασπάσας αὐτὸς ἤδη κατὰ τὴν ἀψίδα ποτῶμενον καὶ ἀναβαίνοντα ὑπὲρ τὰ νῶτα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ πτερὰ συντρίψας ἰσοδίαίτον τοῖς πολλοῖς ἐποίησε, καὶ τὸ μὲν τραγικὸν ἐκέينو καὶ σωφρονικὸν προσωπέϊον ἀφείλε μου, κωμικὸν δὲ καὶ σατυρικὸν ἄλλο ἐπέθηκέ μοι καὶ μικροῦ δεῖν γελοῖον. Εἶτά μοι ἐς τὸ αὐτὸ φέρων συγκαθεῖρξε τὸ σκῶμμα καὶ τὸν ἱαμβὸν καὶ κυνισμὸν καὶ τὸν Εὐπολιν καὶ τὸν Ἀριστοφάνην, δεινοὺς ἄνδρας ἐπικερτομῆσαι τὰ σεμνὰ καὶ χλευάσαι τὰ ὀρθῶς ἔχοντα. Τελευταῖον δὲ καὶ Μένιππὸν τινὰ τῶν παλαιῶν κυνῶν μάλα ὑλακτικὸν, ὡς δοκεῖ, καὶ κάρχαρον ἀνορύξας καὶ τοῦτον ἐπειρήγαγέ μοι, φοβερὸν τινὰ ὡς ἀληθῶς κύνα καὶ τὸ δῆγμα λαθρίδιον, ὅσῳ καὶ γελῶν ἅμα ἔδακνε. Πῶς οὖν οὐ δεινὰ ὑβρισμαι μηκέτ' ἐπὶ τοῦ οἰκείου σχήματος διαμέτρων, ἀλλὰ κωμωδῶν καὶ γελωτοποιῶν καὶ ὑποθέσεις ἀλλοκότους ὑποκρινόμενος αὐτῷ; Τὸ γὰρ πάντων ἀτοπώτατον, κρᾶσιν τινὰ παράδοξον κέκραμαι καὶ οὔτε πεζὸς εἰμι οὔτ' ἐπὶ τῶν μέτρων βέβηκα, ἀλλὰ ἱπποκενταύρου δίκην σύνθετόν τι καὶ ξένον φάσμα τοῖς ἀκούουσι δοκῶ.»*

Πρὸς ταῦτα μετ' ἐκπλήξεως ἀποκρίνεται ὁ Λουκιανὸς (Δις κατηγορ. 34): «*Ἄπροσδόκητον, ὦ ἄνδρες δικασταί, τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἀγωνίζομαι παρ' ὑμῖν πάντα γοῦν μᾶλλον ἢ ἡλπίσα ἢ τὸν Διάλογον τοιαῦτα ἐρεῖν περὶ ἐμοῦ, ὃν παραλαβὼν ἐγὼ σκυθρωπὸν ἔτι τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα καὶ ὑπὸ τῶν συνεχῶν ἐρω-*

(1) Πρβλ. καὶ τὸν πρὸς τὸν εἰπόντα Προμηθεὺς εἰ ἐν λόγοις κεφ. 7.

τήσεων κατσεκληκότα, καὶ διὰ τοῦτο αἰδέσιμον μὲν εἶναι δοκοῦντα, οὐ πάντα δὲ ἡδὺν οὐδὲ τοῖς πλήθεσι κεχαρισμένον, πρῶτον μὲν αὐτὸν ἐπὶ γῆς βαίνειν εἴθισα ἐς τὸν ἀνθρώπινον τοῦτον τρόπον, μετὰ δὲ τὸν ἀρχμὸν τὸν πολὺν ἀποπλύνας καὶ μειδιᾶν καταναγκάσας ἡδίω τοῖς ὄρωσι παρεσκευάσας, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν κωμῳδίαν αὐτῷ παρέξενξα καὶ κατὰ τοῦτο πολλὴν οἰμωχάρωμενος τὴν εὐνοίαν παρὰ τῶν ἀκουόντων, οἱ τῶς τὰς ἀκάρθας τὰς ἐν αὐτῷ δεδιότες, ὡς περ τὸν ἐχθρον, εἰς τὰς χεῖρας λαβεῖν αὐτὸν ἐφυλάττοτο. Ἄλλ' ἐγὼ οἶδ' ἄπερ μάλιστα λυπεῖ αὐτὸν, ὅτι μὴ τὰ γλίσχρα ἐκεῖνα καὶ λεπτὰ κᾄθημαι πρὸς αὐτὸν σμικρολογούμενος. — — ». Ἐπειτα τελειώνει τὴν ἀπολογία του μὲ πλήρη συναίσθησιν τῆς ἀξίας του : « Ἐπεὶ τῶν γε ἄλλων ἕνεκα οὐκ ἂν, οἶμαι, μέμφαιτό μοι, ὡς θοιμάτιον τοῦτο τὸ ἐλληνικὸν περισπάσας αὐτοῦ βαρβαρικόν τι μετερέδυσσα, καὶ ταῦτα βάρβαρος εἶναι αὐτὸς δοκῶν ».

Ἐν Ἀθήναις λοιπὸν διατρίβων ἔγραψε τοὺς πλείστους, ἂν μὴ πάντας, τῶν σατυρικῶν διαλόγων, (ιδεῖ κατωτέρω τὸν κατὰ λόγον των), ἐκδρομάς τινας, ὡς φαίνεται, ἐν τῷ μεταξύ ποιούμενος εἴτ' ἐπὶ θεάματα, ὡς ἐν ἔτει 465 μ. Χρ. εἰς Ὀλυμπίαν ἐπὶ θέαν τοῦ Περσεγρίνου ἐκυτὸν πυρπολοῦντος, εἴτ' ἐπ' ἄλλο τι, καθὼς εἰς Ἰωνίαν καὶ Ἀχαΐαν διὰ τὰ ἐν τῷ πῶς δεῖ ιστορίαν συγγράφειν, ὅπερ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον συνεγράφη.

Κατὰ τὸ γῆρας του τὸν βλέπομεν πάλιν περιηγούμενον καὶ ἐπιδείξεις λόγων ποιούμενον, εἴτε διότι τοὺς κωμικοὺς διαλόγους του ἤθελεν εὐρύτερον νὰ διαδίδῃ, εἴτε ὅτι τὴν πρότερον κερτημένην περιουσίαν του κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διατριβὴν ἐξαντλήσας, νέους πόρους ἐζήτει, ὅπερ καὶ πιθανώτερον. Τότε συνέγραψε καὶ τὰς προλαλιάς Διόνυσου καὶ Ἡρακλῆ, ἐξ ὧν, καὶ ἀσθενεστέρων οὐσῶν, τό τε γῆρας του ῥητῶς μαρτυρεῖται καὶ τὸ ἐπιδεικτικὸν κηταφαίνεται (1). Τελευταῖον διωρίσθη εἰς

(1) Πρβλ. καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορευέσει πταίσματος κ. 1.

τινα δημοσίαν ἀρχὴν ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ μισθῷ «οὐ μικρῷ, ἀλλὰ πολυτάλαντῳ,» περὶ ἧς ἀποχρώντως μᾶς διδάσκει ἐν τῇ Ἀπολογία του. Πρῶτον μὲν παραπονεῖται διὰ τὸ γῆρας, ἔπειτα δὲ δικαιολογεῖται περὶ τῆς φαινομένης ἀσυνεπείας του, ὅτι, ἐν ᾧ πρότερον πικρῶς ἔφεγε τοὺς ἀντὶ μισθοῦ πωλοῦντας τὴν πολύτιμον ἐλευθερίαν των (ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων), τῶρα αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν ἀμαρτίαν περιέπεσε, λέγων, ὅτι ὄχι διὰ τὸν μισθὸν ἀνέλαβε ταύτην τὴν ἀρχὴν· τελευταῖον περιγράφει τὰ κατ' αὐτὴν ὡς ἐξῆς (Ἀπολογίας κεφ. 12): «Τουτὶ δὲ, ὦ ἑταῖρε, τὸ ἡμέτερον πρᾶγμα παντάπασιν ἑτεροῖόν ἐστιν, εἴ γε τὰ μὲν οἴκοι ισότιμα ἡμῖν, δημοσίᾳ δὲ τῆς μεγίστης ἀρχῆς κοινοῦμεν καὶ τὸ μέρος συνδιαπράττομεν. Ἐγὼ γ' οὖν, εἰ σκέψαιο, δόξαιμ' ἂν σοι οὐ τὸ μικρότατον τῆς αἰγυπτίας ταύτης ἀρχῆς ἐγκεχειρίσθαι, τὰς δίκας εἰσάγειν καὶ τάξιν αὐταῖς τὴν προσήκουσαν ἐπιτιθέναι καὶ τῶν πραττομένων καὶ λεγομένων ἀπαξαιμάτων ὑπομνήματα γράφεισθαι, καὶ τὰς τε ῥητορείας τῶν δικαιολογούντων ῥυθμίζειν καὶ τὰς τοῦ ἀρχοντος γνώσεις πρὸς τὸ σαφέστατον ἅμα καὶ ἀκριβέστατον σὺν πίστει τῇ μεγίστῃ διαφυλάττειν καὶ παραδιδόναι δημοσίᾳ πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀποκεισομένης· καὶ ὁ μισθὸς οὐκ ἰδιωτικὸς ἀλλὰ παρὰ τοῦ βασιλέως, οὐ μικρὸς οὐδὲ οὗτος, ἀλλὰ πολυτάλαντος· καὶ τὰ μετὰ ταῦτα δὲ οὐ φαῦλαι ἐλπίδες, εἰ τὰ εἰκότα γίγνοιτο, ἀλλ' ἔθνος ἐπιτραπῆναι ἢ τινὰς ἄλλας πράξεις βασιλικάς.» Ἦτο λοιπὸν πρόεδρος ἢ διευθυντῆς δικαστηρίου· ἢ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ δικαστηρίων. Ἐὰν τὴν τραγωδοποδᾶγραν τότε ἐποίησε, δῆλον ὅτι ἀκόμη ἐν τῷ βαθεῖ γῆρατι ἰκανὴν ζωρότητα πνεύματος διετήρει, περὶ οὗ μαρτυρεῖ καὶ τὸ περὶ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος συγγραμμάτιον. Ἄν δ' αἰ ἐν τῇ Ἀπολογίᾳ ἐκφραζόμεναι ἐλπίδες ἐπληρώθησάν ποτε, δὲν γνωρίζομεν· οὐδ' ὁ τόπος ὅπου καὶ ὁ χρόνος ὅτε ἀκριβῶς ἀπέθανεν, εἶνε γνωστοί. Πιθανὸν μὲν ἐν Αἰγύπτῳ, βέβαιον δὲ ἐπὶ Κομμόδου (181—193 μ. Χ.) ἐτελεύ-

τησεν ὄχι ὑπὸ κυνῶν, ὡς λέγει ὁ Σουΐδας. Διότι ὁ μῦθος οὗτος ἐπλάσθη, φαίνεται, ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, ἐν τῷ θρησκευτικῷ των φανατισμῷ τοιοῦτου θανάτου ἄξιον κρινόντων τὸν συγγραφέα τοῦ *Περεγρίου*, ἔλαβε δὲ τὴν ἀρχὴν ἴσως ἐξ ὧν λέγει ὁ Λουκιανὸς αὐτὸς ἐν τούτῳ τῷ συγγράμματι, ὅτι οἱ Κύριες (τοὺς κυνικοὺς φιλοσόφους ἐνοῶν) τοσοῦτον ἦσαν ὠργισμένοι κατ' αὐτοῦ διὰ τὰ σκώμματα του, ὥστε θά τὸν κατεσπάρασσαν.

Ὁ βίος λοιπὸν τοῦ Λουκιανοῦ εἰς τέσσαρας περιόδους διακρίνεται: α.) τὴν *συριακὴν*, καθ' ἣν ἐδιδάχθη τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τοῖς *διδασκαλείοις*, ἤψατο ἄκρῳ δακτύλῳ τῆς *ἐρμογλυφικῆς* καὶ τελευταῖον ἴσως τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς *ῥητορικῆς*. β.) τὴν *σοφιστικὴν* ἢ *περιοδευτικὴν*, ἀρχομένην ἀπὸ τῆς εἰς *Ἰωρτῶν* μεταβάσεως καὶ λήγουσαν εἰς τὴν εἰς *Ἀθήνας* ἐπάνοδον, καθ' ἣν τελείως ἐξέμαθε τὴν *ῥητορικὴν*, ἀνεδείχθη ἐν αὐτῇ καὶ περιηγεῖτο, ἐπίδειξιν τῆς περὶ τοὺς λόγους δεινότητος ποιούμενος, *Ἑλλάδα* καὶ *Ἰταλίαν* καὶ *Γαλατίαν* καὶ *Μακεδονίαν*, καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ χρήματα ποριζόμενος. γ.) τὴν *Ἀττικὴν* ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ 40^{ου} ἔτους τῆς ἡλικίας του, καθ' ἣν ἐν *Ἀθήναις* ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διατρίβων, ἀποχαιρευτήτας τὴν *ῥητορικὴν* κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τινα χρόνον περὶ τὴν *φιλοσοφίαν* ἐσπούδαζεν, ὕστερον δὲ καὶ ταύτην χαίρειν ἐάσας ὅλος περὶ τὸν *σατυρικὸν διάλογον* κατεγίγνετο. δ.) τὴν *γερονητικὴν*, καθ' ἣν μετὰ τινα πάλιν *περιοδείαν* ἐγκατεστάθη εἰς *δημοσίαν ἀρχὴν* ἐν *Αἰγύπτῳ*, ὅπου πιθανῶς καὶ ἐτελεύτησε.

Β'. ΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Ὀγδοήκοντα δύο (1) διάφορα συγγράμματα φέρονται συνήθως ἐν ταῖς ἐκδόσεσιν ὡς *Λουκιάνεια*, ἅπερ κατ' ἀλφάβητον διατεταγμένα εἶνε τάδε.

(1) Ὁ ἀριθμὸς οὗτος γίνεται μεγαλειότερος, ἐν τῷ Κ ρ ο ν ε κ ἂ διακριθῶσιν εἰς τὰ τρία ἢ καὶ ἔξ μέρη, ἐξ ὧν σύγμινται· ἔτι μεγαλιότερος γίνεται, ἔτι οἱ διάλογοι οἱ τε νεκροὶ καὶ οἱ ἐν ἀλίοι καὶ οἱ θεῶν καὶ οἱ ἔταίριοι, καθ' ἕκαστον διακριθῶσι.

1. Ἀλέξανδρος ἢ ψευδόμαντις.	31. Ἡρακλῆς (προλαλιά δ).
2. 3. Ἀληθοῦς ἱστορίας λόγοι δύο.	32. Ἡρόδοτος ἢ Ἀετιῶν.
4. Ἀλιεὺς ἢ ἀναβιοῦντες.	33. Θεῶν ἐκκλησία.
5. Ἀλκυῶν ἢ περὶ μεταμορφώσεως.	— Θεῶν διάλογοι (ἴδε τὸν ἀριθμὸν 14).
6. Ἀνάχαρσις ἢ περὶ γυμνασίων.	34. Ἴκαρομένιππος.
7. Ἀποκηρυττόμενος.	35. Ἴππίας ἢ βαλανεῖον.
8. Ἀπολογία.	36. Κατάπλους ἢ τυραννοκτόνος.
9. Ἀρμονίδης.	37. Κρονικά (τὰ πρὸς Κρόνον Κρονοςόλων. Ἐπιστολαὶ κρονικαὶ 4 τὸν ἀριθμὸν).
10. Βίων πρᾶσις.	38. Κυνικός.
11. Δημοσθένους ἐγκώμιον.	39. Λεξιφάνης.
12. Δημόνακτος βίος.	40. Λούκιος ἢ ὄνος.
13. Διάλεξις πρὸς Ἡσίοδον.	41. Μακρόβιοι.
14. Διάλογοι θεῶν (26 τὸν ἀριθμὸν).	42. Μένιππος ἢ νεκυομαντεία.
15. Διάλογοι ἐνάλιοι (15 τὸν ἀριθμὸν).	43. Μυίας ἐγκώμιον.
16. Διάλογοι νεκρικοὶ (30 τὸν ἀριθμὸν).	44. Νέρων ἢ περὶ τῆς ὀρυχῆς τοῦ Ἰσθμοῦ.
17. Διάλογοι ἐταιρικοὶ (15 τὸν ἀριθμὸν).	45. Νιγρίνος ἢ περὶ φιλοσόφου ἤθους.
18. Δίκη φωνηέντων.	46. Ὀνειρος ἢ ἀλεκτρυῶν.
19. Διόνυσος (Προλαλιά δ).	47. Πατρίδος ἐγκώμιον.
20. Δις κατηγορούμενος.	48. Περί ἀστρολογίης.
21. Δραπέται.	49. Περί θυσιῶν.
22. Εἰκόνας.	50. Περί ὀρχήσεως.
23. Εἰκόνων (ὑπέρ).	51. Περί παρασίτου ἥτοι ὅτι τέχνη ἢ παρασιτική.
24. Ἐπιγράμματα (53 τὸν ἀριθμὸν).	52. Περί πένθους.
25. Ἐρμότιμος ἢ περὶ αἰρέσεων.	53. Περί τῆς Συρίας θεοῦ.
26. Ἐρωτες.	54. Περί τῆς Περεγρίνου τελευτῆς.
27. Εὐνοῦχος.	55. Περί τοῦ ἠλέκτρου ἢ τῶν κύκνων.
28. Ζεῦξις ἢ Ἀντίοχος.	56. Περί τοῦ ἐνουπνίου ἥτοι βίος Λουκιανοῦ.
29. Ζεὺς ἐλεγχόμενος.	57. Περί τοῦ μὴ ῥαδίως πιστεύειν διαβολῇ.
30. Ζεὺς τραγωδός.	

<p>58. Περὶ τοῦ οἴκου.
 59. Περὶ τῶν διψάδων.
 60. Περὶ τῶν ἐπὶ μισθῶ συν-
 ἄντων.
 61. Πλοῖον ἢ εὐχαί.
 62. Προμηθεὺς ἢ Καύκασος.
 63. Πρὸς τὸν ἀπαίδευτον καὶ
 πολλὰ βιβλία ὠνούμενον.
 64. Πρὸς τὸν εἰπόντα Προμη-
 θεὺς εἶ ἐν λόγοις.
 65. Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγρά-
 φειν.
 66. Ῥητόρων διδάσκαλος.
 67. Σκύθης ἢ Πρόξενος.
 68. Συμπόσιον ἢ Λαπίθαι.
 69. Τίμων ἢ μισάνθρωπος.
 70. Τόξαρης ἢ περὶ φιλίας.</p> | <p>71. Τραγωδοποδάγρα.
 72. Τυραννοκτόνος (δ).
 73. Ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγο-
 ρεύσει πταιίσματος.
 — Ὑπὲρ τῶν εἰκόνων (ἴδε τὸν
 ἀριθ. 23).
 74. 75. Φάλαρις α. Φάλαρις β'.
 76. Φιλόπατρις ἢ διδασκόμενος.
 77. Φιλοψευδής ἢ ἀπιστῶν.
 78. Χαρίδημος ἢ περὶ κάλλους.
 79. Χάρων ἢ ἐπισκοποῦντες.
 80. Ψευδολογιστής ἢ περὶ τῆς
 ἀποφράδος κ. Τιμάρχου.
 81. Ψευδοσοφιστής ἢ σολοικι-
 στής.
 82. Ὠκύπους.</p> |
|---|--|

Τούτων τὰ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἀποκηρύττει ὡς νόθα ὁ Ἐμμ. Βέκκερος τάδε: 5. 7. 11. 12. 22. 23. 24. 26. 38. 39. 40. 41. 44. 45. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 57. 70. 74. 76. 78. 84. 82. ὁ δὲ Γουλ. Δινδόρφιος μόνον ἔνδεκα τὰ ἐξῆς: 5. 11. 26. 40. 41. 48. 53. 74. 76. 78. 82. ὁ δὲ νεώτατος ἐκδότης τινῶν λουκιανείων συγγραμμάτων Ἰούλ. Σομμερβρόττιος τὰ ἐξῆς εἴκοσι δύο: 5. 7. 11. 12. 13. 24. 35. 41. 44. 47. 48. 49. 52. 53. 55. 57. 58. 59. 67. 70. 76. 78.

Ἡ κρίσις τῶν συγγραμμάτων τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἡ διάκρισις τῶν νόθων ἀπὸ τὰ γνήσια εἶνε δύσκολος· διότι πρῶτον ἡ ὕλη των εἶνε ποικιλωτάτη, δεύτερον εἶνε καρποὶ ὄχι μόνως τῆς ὀρίμου ἀνδρικῆς ἡλικίας, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸ αὐτῆς νεωτέρας καὶ τῆς μετ' αὐτὴν πρεσβυτέρας, ὃ ἐ. τοῦλάχιστον τεσσαράκοντα ἐτῶν καθ' ἃ ὁ συγγραφεὺς ἐν διηνεκεῖ μεταβολῇ καὶ ἀναπτύξει διετέλει καθ' ὕλην τε καὶ εἶδος. Διότι διὰ πολλῶν μὲν καὶ ποικίλων σπουδασμάτων διελθὼν ἐν οὐδενὶ ἐνέμεινε μέχρι τέλους, μόνον δὲ μακρότερον ἐνδιέτριψε τῷ σατυρισμῷ

τῶν καθ' ἑαυτὸν θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων, πολλοὺς δὲ καὶ ποι-
κίλους ἀρχαιοτέρους συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς ἀναγνοὺς καὶ με-
λετήσας, διὰ τὰ ἐξελληνισθῆ καὶ οὕτως εἶπειν ἐξαττικισθῆ τὴν
γλῶσσαν, βάρβαρος ὢν καὶ ἀλλόγλωσσος πρότερον, καὶ ἐκά-
στοτε ἐκάστου τὰς ἐντυπώσεις εὐχερῶς ἐνδεχόμενος, ἀργὰ καὶ
μόλις κατώρθωσε τὰ μορφώσῃ ἴδιον χαρακτῆρα λέξεως καὶ ἴ-
διον εἶδος λόγου, τὸν κωμικὸν καὶ σατυρικὸν διάλογον, ἐν ᾧ
ἀπέδειξε τοὺς ὀριμωτάτους καὶ ἀγλαοτάτους καρπούς του. Οὕ-
τω λοιπὸν ἐν τῇ ἄκρᾳ δεκτικότητι καὶ εὐπλαστία του ἔνθεν μὲν
φέρει, εἰ πέρ τις ἄλλος, τὰ στίγματα καὶ τοὺς τύπους τῶν
κατ' αὐτὸν χρόνων, ἔνθεν δὲ ἀπαλλαγείς κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν
ἐπιρροὴν των ἐλευθερώτερος, καθαρώτερος, αὐτοτελέστερος ἀπ-
έβη.

Ὅθεν οὔτε πᾶν, ὅ τι εἶνε λεπτολόγον, μονομερὲς ὑπερβολι-
κὸν, κατὰ τὴν τότε συνήθη σοφιστικὴν, ἀποκριτέον τῶν τοῦ
Λουκιανοῦ, οὔτε πᾶν, ὅ τι ἀκάθαρτον, ἀκόλαστον καὶ ἐν γένει
μὴ ἠθικόν· διότι πάντων τούτων κατ' ἀρχὰς μᾶλλον ἢ ἦττον
μετεῖχεν ὡς παιδεύμα τῶν χρόνων του καὶ μόλις ποτὲ κατ'
ὀλίγον ἀπηλλάγη ἀπὸ αὐτὰ· πάντως δ' ἀποχωριστέον καὶ ἐξο-
βελιστέον πᾶν, ὅ τι ἀσαφές, ἀφυές, ἀκομψὸν καὶ ἀρρυθμὸν κατὰ
τε διάνοιαν καὶ λέξιν. Διότι, ἵνα κατὰ Φώτιον εἴπωμεν, « τὴν
φράσιν ἐστὶν ἄριστος, λέξει εὐσήμῳ τε καὶ κυρία καὶ τῷ ἐμφα-
τικῷ διαπρεπούσῃ κεχρημένος, εὐκρινείας τε καὶ καθαρότητος
μετὰ τοῦ λαμπροῦ καὶ συμμέτρου μεγέθους, εἰ τις ἄλλος, ἐρα-
στής· συνθήκη τε αὐτῷ οὕτως ἤρμοσται, ὥστε δοκεῖν τὸν ἀνα-
γιγνώσκοντα μὴ λόγους λέγειν, ἀλλὰ μέλος τι τερπνὸν χωρὶς
ἐμφανοῦς ᾧδῆς τοῖς ὤσιν ἐναποστάζειν τῶν ἀκροατῶν ». Ἄλλ',
ἐπαναλέγομεν, τὰς ἀρετὰς ταύτας πάσας διὰ μιᾶς δέν τας ἀπ-
έκτησε.

Κατὰ ταῦτα ὁμολογουμένως *νόθα* εἶνε 1) ὁ *Φιλόπατρις*, ὃν
δὲ μὲν *Γέσσερος* ἐν τῇ πραγματείᾳ του *de aetate et auctore*
Philopatridis (ἐν τῷ 9^ῳ τόμῳ τῆς ἐκδόσ. τῶν Δύο γεφυρῶν)

εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουλιανοῦ θέτει, ὁ δὲ Νεῖβουρος (ἐν τῷ προλόγῳ εἰς Λέοντα τὸν Διάκονον, ΙΑ'. μέρει τοῦ σώματος τῶν βυζαντ. ἱστορικῶν, σελ. 9) εἰς τοὺς Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, περὶ τὸ 968, μεταθέτει· 2) ἡ Ἀλκυὼν πρότερον καὶ ἐν τοῖς τοῦ Πλάτωνος φερομένη, πιθανῶς τῷ ἀκαδημαϊκῷ Λέοντι ἀνήκουσα (ἴδε Ἀθήναιον ΙΑ'. σελ. 506. καὶ Διογέν. τ. Λαέρτιον Γ'. 62). 3) οἱ Μακρόβιοι, κατὰ Ranke (ἐν σελ. 16—22 τῆς πραγμ. Pollux et Lucianus) ἐπὶ Τιβερίου γεγραμμένοι, πιθανῶς ὑπὸ Φλέγοντος τοῦ Ταρσέως· 4) ὁ Νέρων ὑπὸ Kayser νεωστὶ τῷ Φιλοστράτῳ ἀποδοθεὶς (ἐν τοῖς Φιλοστρ. βίοις σοφιστῶν σελ. XXXIII καὶ 123—130). 5) ὁ Χαρίδημος. Ἀμφίβολα δὲ εἶνε τάδε: 1) Δημοσθένους ἐγκώμιον· 2) Διάλεξις πρὸς Ἡσιόδον· 3) περὶ τῆς ἀστρολογίης· 4) περὶ τῆς Συρίας Θεοῦ καὶ ἄλλα τινὰ μικρότερα. Τῶν δὲ Ἐρώτων καὶ τοῦ Λουκίου ἢ ὄνου, τοὺς ὁποίους καὶ αὐτοὺς τινες ἐξοβελίζουσιν, οἱ μὲν, ἂν καὶ ὀγκυρόν τινα καὶ ἐξοιδαίνοντα τὸν χαρακτῆρα φέρουσιν, ὁμῶς τοῦ Λουκιανοῦ ἔργον εἶνε, ἵνα κατὰ Σολανὸν (Soul) εἴπωμεν, *juvenile priusque scriptum quam facilem quem in eo miramur et versatilem stilum consecutus esset*, τ. ἔ. κατὰ τὴν ῥητορικὴν ἢ σοφιστικὴν περίοδον τοῦ Λουκιανοῦ, ἧς τεκμήρια φέρει καὶ ἡ ὅλη ὑπόθεσις ἐπὶ τὸ σοφιστικώτερον ἐκτεθειμένη, καθὼς οἱ διάλογοι τῶν πολλῶν τοῦ Εὐριπίδου δραμάτων. Ὁ δὲ Λούκιος γὰρ ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὸν Λουκιανὸν, δέν εἶνε ἀποχρῶν λόγος τὸ ἀκάθαρτον καὶ τὸ τερατῶδες· τοῦναντίον ὁ Φώτιος ἐν τῷ κώδικι 129 δύο διαφόρους Λουκίους εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ αὐτὸς μὲν τὸν νεώτερον τῷ Λουκιανῷ προσνέμει, δικαιοτέρον δ' ὁ πρεσβύτερος εἶνε αὐτοῦ.

Οὐδ' ἡ ἀκριβὴς χρονολογικὴ διάταξις τῶν γνησίων συγγραμμάτων τοῦ Λουκιανοῦ εἶνε ἐπιτευκτὴ· διότι ἐλλείπουσιν ἀκριβεῖς εἰδήσεις πρὸς τοῦτο φέρουσαι. Τόσον δὲ μόνον δυνατὸν νὰ ὀρισθῆ, ὅτι ἡ συγγραφικὴ ζωὴ τοῦ Λουκιανοῦ διακρίνεται εἰς τρεῖς περιόδους συμπιπτούσας μὲ τὰς τρεῖς τελευταίας τῶν ἀ-

νωτέρω τεθειμένων τοῦ βίου του. Καί εἰς μὲν τὴν α.) περίοδον (τὴν β'. τοῦ ὅλου βίου) τὴν ἰδίως σοφιστικὴν ἀνήκουσι τὰ πλεῖστα τῶν σοφιστικῶν συγγραμμάτων, τ. ἔ. τῶν μελετῶν, προλαλιῶν, ἐγκωμίων κ.τ.τ. οἷα ὁ Ἀποκηρυττόμενος· ὁ Τυρραννοκτόνος· Φάλαρις α., Φάλαρις β'· ὁ Ψευδολογιστής· ὁ Ἡρόδοτος· ὁ Ἀρμοριδής· ὁ Ζεῦξις· ἡ δίκη φωνηέντων· τὸ μῦθον ἐγκωμίων· οἱ Ἐρωτες· ὁ Λούκιος, ἐκτὸς τῶν ἀμφιβαλλομένων. Τὸ δὲ τελευταῖον ταύτης τῆς περιόδου ἢ ἐν τῶν τελευταίων φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ Ἐρύπριον ἢ ὁ βίος. Εἰς δὲ τὴν β.) περίοδον (τὴν γ'. τοῦ ὅλου βίου) καὶ σοφιστικαὶ μὲν τινες πραγματεῖαι, οἷαι αἱ εἰκόνες, ὑπὲρ τῶν εἰκόνων· περὶ παρασίτου καὶ εἴ τις ἄλλη, μάλιστα δὲ πρῶτον αἱ φιλοσοφικαὶ πραγματεῖαι· οἷαι ὁ Νιγρῖτος, ἐν τῶν πρώτων, εἰ μὴ τὸ πρῶτιστον, ταύτης τῆς περιόδου· ὁ Ἀνάχαρις· περὶ ὀρχήσεως· Ἐρμότιμος κτλ. ἔπειτα οἱ διάλογοι οἱ ἐλαφρότερον διακωμωδοῦντες, οἷοι οἱ θεῶν διάλογοι, οἱ ἐνάλιοι, οἱ ἑταιρικοὶ· Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν· ἀληθοῦς ἱστορίας λόγοι δύο· Μένιππος· Ἰκαρομένιππος κτλ. τελευταῖον οἱ πικρότερον καθαπτόμενοι τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ αἰῶνος μέχρις αὐτῶν τῶν προσώπων, οἷοι ὁ Ἀλέξανδρος· περὶ τῆς Περσεγγίνου τελευτῆς· περὶ τῶν ἐπὶ μισθῶ συνόντων· δις κατηγορούμενος· Χάρων· Τίμων· βίων· πρᾶσις· ἄλιενς ἢ ἀραβιοῦντες· ὄνειρος ἢ ἀλεκτρῶν· νεκρικοὶ διάλογοι· Θεῶν ἐκκλησία· Ζεὺς ἐλεγχόμενος· Ζεὺς τραγωδός· συμπόσιον ἢ Λαίθηαι κτλ.—Εἰς δὲ τὴν γ.) περίοδον (τὴν γεροντικὴν) πάλιν προλαλιαὶ τινες καὶ ἄλλα τοῦ ἐπιδεικτικοῦ γένους τῶν λόγων, οἷα ἡ προλαλία ὁ Διόνυσος· ἡ προλαλία ὁ Ἡρακλῆς· ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσγορευθεῖσι πταίσματος· τραγωδοποδάγρα· ὠκύνους καὶ εἴ τι ἄλλο.

Γ'. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ.

Ὁ Λουκιανὸς ἔζη ἐν χρόνοις, ὅτε ὁ ἀρχαῖος βίος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐξέλειπεν, ὑπελείποντο δὲ μόνον ἐπιπόλαιοι.

τύποι χωρὶς μεστοῦ καὶ ὑγιοῦς πυρῆνος καὶ ὀνόματα κενά. Βωμοὶ καὶ ἀγάλματα ἦσαν τὰ μόνα τεκμήρια τῆς τῶν θεῶν ὑπάρξεως, ὅχι ἡ ζῶσα πίστις· εἰ μὲν εἰσὶ βωμοὶ, εἰσὶ καὶ θεοί· ἀλλὰ μὴν εἰσὶ βωμοὶ, εἰσὶν ἄρα καὶ θεοὶ (1), λέγοντες οἱ στωϊκοὶ ἐν ὅλῃ τῇ φιλοσοφικῇ ἐμβριθείᾳ των, διεστίνοντο ὅτι ἀποδεικνύουσι τὴν τῶν θεῶν ὑπαρξίν· ὁ ἐξ Ἰνδῶν ἐλέφας καὶ τὸ ἐκ Θράκης μεταλλευθὲν χρυσιον ἀντὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἐξελαμβάνοντο (2)· οὐδὲν δὲ κοινότερον ἦτον ἢ τὸ ἀκούειν καὶ παρ' αὐτῶν τῶν φιλοσοφούντων ὅσα ὁ Ἀρτεμίδωρος (ἐν ὄνειροκριτικῶν Β'. 35) λέγει: «οὐδὲν διαφέρει τὴν θεὸν ἰδεῖν, ὁποῖαν ὑπειλήφαμεν, ἢ ἄγαλμα αὐτῆς· ἐάν τε γὰρ σάρκινοι οἱ θεοὶ φαίνωνται, ἐάν τε ὡς ἀγάλματα ἐξ ὕλης πεπονημένα, τὸν αὐτὸν ἔξουσι λόγον» (3). Αἱ ἀρχαῖαι ἐλευθεραὶ πολιτεῖαι ἀπὸ πολλοῦ ἐλάτρευαν τὸ εἶδωλον τοῦ μεγάλου ποτὲ δαίμονος τῆς Ῥώμης, τοὺς αὐτοκράτορας ἀποθεώνουσαι καὶ ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ δουλείᾳ ὀλίγους τινὰς δημοτικούς τύπους διεφύλατταν τὰ ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀσίᾳ κοινά. Ἡ Μοῦσα τοῦ ἔπους πρὸ πολλοῦ εἶχε σιγήσῃ, οὐκ ἔχουσα μεγάλας πανελληνίους πράξεις νὰ ψάλλῃ. Οἱ δὲ ἀγῶνες ταπεινοὶ καὶ εὐτελεῖς, οὐδ' ἤκούοντο πλέον ἐξ αὐτῶν οἱ κρότοι τῶν ἀθλοφόρων ἵππων καὶ αἱ ἐπευφημίαι τῶν θεωμένων καὶ οἱ ἠδυμελεῖς φθόγγοι τῆς πινδαρείου φόρμιγγος εἰς ἐγκώμιον τῶν νικητῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς τῶν θεάτρων οὔτε παλαιὰ οὔτε καινὰ προϊόντα τῆς Τραγωδίας καὶ τῆς Κω-

(1) Λουκιανὸς Διὶ Τραγωδῶν κεφ. 51. πρὸλ. Θέωνος προγυμνάσματα ΙΒ'. 32. καὶ Σέξτον τ. ἐμπειρικὸν Θ'. 123—136.

(2) Λουκιανὸς Ἀλιεῖ κ. 11· Διὶ ἐλεγχομ. κ. 8. Διὶ Τραγωδῶν κ. 7. κεξ.

(3) Τόσον δὲ προὔχρησε μὲ τὸν καιρὸν τὸ κακὸν, ὥστε οἱ φιλόσοφοι παντὶ σθένει ἐπροςπύθοντο νὰ ἀποδείξωσι τὴν θεϊότητα τῶν εἰδώλων, καθὼς ὁ Ἰάμβελιχος παρὰ Φωτίῳ κώδ. 215 (ἐν τῷ περὶ ἀγαλμάτων): «ἔστι μὲν οὖν ὁ σκοπὸς Ἰαμβλίχῳ θεῖά τε δεῖξαι τὰ εἶδωλα καὶ θείας μεταουσίας ἀνάπλας, οὐ μόνον ὅσα χεῖρες ἀνθρώπων κρυφίᾳ πράξει τεχνησάμενοι διὰ τὸ ἄδηλον τοῦ τεχνίτου διυπετηῖ ἐπωνόμασαν . . . ἀλλὰ καὶ ὅσα τέχνη χαλκευτικὴ τε καὶ λαξευτικὴ καὶ ἡ τεκτόνων ἐπὶ δήλῳ μισθῷ καὶ ἐργασίᾳ διεμορφώσαντο. Ποῦ καταντῶσιν αἱ θρησκείαι, ὅταν ἀπὸ τὰς καρδίαις ἀποσβεσθῇ τὸ ἱερὸν πρὸς αὐτὰς αἶσθημα!

μωδίας ἐδραματουργοῦντο, ἀλλ' οἱ ἄναυδοι μῖμοι τὰς ἐκλελυ-
 μένας ὀρχήσεις τῶν ὄρχοῦντο, ὁμοίας μὲ τὰ τῶν νεωτέρων βαλ-
 λίσματα (Balletto). Ἡ Κλειώ δὲν εἶχε πλέον θεράποντας Θου-
 κυδίδας καὶ Πολυβίους ταλαιπώρως ζητοῦντας τὴν ἀλήθειαν
 τῶν γεγονότων, ἀλλ' εὐτελεῖς τινὰς καὶ ἀσήμους λογογράφους,
 οἵτινες συνέγραφαν ἱστορίδια, ὅχι πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἀλη-
 θείας, ἀλλὰ πρὸς χαμερπῆ κολακείαν τῶν δυνατῶν τῆς ἡμέ-
 ρας καὶ πρὸς ματαιόσχολον ἐπίδειξιν λόγων. Ἡ φιλοσοφία ἀπὸ
 τῆς αἰθερίου χώρας τῆς καταπεσοῦσα, εὐτελὲς τριβῶνιον περι-
 βεβλημένη, περὶ γνωμῖδια καὶ ἐπιχειρημάτια κατετρίβετο. Ἡ
 δὲ Ῥητορικὴ ἀπὸ τὸ βῆμα τῶν βουλῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν πρὸ
 πολλοῦ καταβάσα εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰς σχολὰς εἶχε πε-
 ριορισθεῖ, διὰ νὰ δικηγορῇ ἰδιωτικὰς δίκας καὶ τοὺς κανόνας τῆς
 τέχνης τῆς διδασκῆ, τοῦτο κἂν ἡρέμα κατορθώσασα, εἰς μί-
 μησιν τῶν ἀρχαίων μεγαλουργημάτων τῆς τὴν τότε νεότητα
 νὰ προτρέψῃ.

Ἄλλ' ἡ μίμησις αὕτη καὶ ὡς μίμησις, ὅχι νέων παραγωγῆ,
 δὲν ἦτο κατὰ πάντα ἐπιτευκτὴ διότι οὔτε τὰ πράγματα ἦσαν
 πρὸς τοῦτο ἐπιτήδεια, σκιά τοῦ παρελθόντος βίου ὄντα καὶ νε-
 κροὶ τύποι, ὡς εἶδαμεν, γονίμους ὑποθέσεις οὐ δυνάμενα νὰ πα-
 ρέχωσιν εἰς τὸν λόγον, οὔτε ἡ γλῶσσα, τὴν ἀττικὴν ἐκείνην κα-
 θαρότητα καὶ γλαφυρότητα καὶ εὐρυθμίαν καὶ εὐροίαν καὶ χά-
 ριν ἀποβαλοῦσα καὶ μὲ ποικίλα ἀλλογενῆ καὶ ἀλλόφυλα στοι-
 χεῖα μεμιγμένη, δύσκαμπτος καὶ ἄκομπος ἀποβεβηκυῖα.

Ὑποθέσεις μὲν λοιπὸν τῶν λόγων τῶν ἐλάμβαναν οἱ σοφι-
 σται (τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τῶν τότε περὶ λόγους σπουδαζόν-
 των) (1) ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πλαστὰς ἐκ τῆς ἀρχαίας μυθο-

(1) Καθὼς καὶ τῶν ἐπὶ Σωκράτους. «Τὴν ἀρχαίαν σοφιστικὴν ῥητορικὴν ἠγεῖ-
 σθαι χρὴ φιλοσοφεῖσαν.» «Σοφιστὰς δὲ οἱ παλαιοὶ ἐπωνόμαζον οὐ μόνον τῶν ῥητό-
 ρων τοὺς ὑπερφωνούντας τε καὶ λαμπροὺς, ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσόφων τοὺς ἐν
 εὐροίᾳ ἐρμηνεύοντας.» Ἡ μὲν δὲ ἀρχαία σοφιστικὴ καὶ τὰ φιλοσοφούμενα ὑπο-
 τιθεμένη διήκει αὐτὰ ἀποτάδην καὶ ἐς μῆκος, διελέγετο μὲν γὰρ περὶ ἀνδρίας,

λογίας τε καὶ ἱστορίας, οἷοι π.χ. οἶδε οἱ λόγοι Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου (ὀλίγον πρεσβυτέρου τοῦ Λουκιανοῦ) : *Νέστωρ, Ἀχιλλεύς, Φιλοκτήτης, Νέσσος ἢ Δηϊάνειρα, Χρυσῆς, περὶ Ὀμήρου, περὶ Σωκράτους, περὶ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ἢ περὶ τῶν Φιλοκτήτου τόξων, τραϊκὸς ὑπὲρ τοῦ Ἴλιου μὴ ἀλῶναι, Διογένης ἢ ἰσθμικὸς κτ.λ.* οἱ τοῦ Πολέμωνος (τοῦ διδασκάλου ἕως γενομένου τοῦ Λουκιανοῦ) ἐπιτάφιοι εἰς *Κυναίγειρον καὶ Καλλιμαχον*· οἱ Αἰλλίου Ἀριστείδου (μικρὸν νεωτέρου τοῦ Λουκιανοῦ) : *λόγος ἰσθμικὸς εἰς Ποσειδῶνα, Διόνυσος, Ἡρακλῆς, λαλιὰ εἰς Ἀσκληπιὸν, εἰς τὸν Σέραπιν, ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ ἐπιτάφιος, Ἐλευσίνιος, περὶ τοῦ πέμπειν βοήθειαν τοῖς ἐν Σικελίᾳ, εἰς τὸ ἐναρτίον, ὑπὲρ τῆς πρὸς Λακεδαιμονίους εἰρήνης, Λευκτρικὸς ὑπὲρ Λακεδαιμονίων, Λευκτρικὸς ὑπὲρ Θηβαίων, πρεσβευτικὸς πρὸς Ἀχιλλεῖα, πρὸς Δημοσθένη περὶ ἀτελείας, πρὸς Λεπτίτην ὑπὲρ ἀτελείας* ἢ φιλοσοφικὰς ἐννοίας καὶ ἠθικὰς γνώμας, οἶαι αἱ ὑποθέσεις τῶν ἐξῆς λόγων Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου : *περὶ βασιλείας λόγοι δ'.* Διογένης ἢ περὶ τυραννίδος, Ὀλυμπικὸς ἢ περὶ τῆς πρώτης τοῦ θεοῦ ἐννοίας, περὶ φυγῆς, περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας α. Β', περὶ λύπης, περὶ πλεονεξίας, περὶ κάλλους, περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου, ὅτι εὐδαιμόν ὁ σοφὸς, περὶ εὐδαιμονίας, περὶ βασιλείας καὶ τυραννίδος, περὶ τύχης λόγοι γ', περὶ δόξης λόγοι γ', περὶ ἀρετῆς, περὶ φιλοσοφίας, περὶ πίστεως, περὶ ἀπιστίας, περὶ νόμου, περὶ ἔθους

διελέγετο δὲ περὶ δικαιοσύνης, ἡρώων τε περὶ καὶ θεῶν καὶ ὕψι ἀπεσχημάτισται ἡ ἰδέα τοῦ κόσμου. Ἡ δὲ μετ' ἐκείνην, ἣν οὐχὶ νέαν, ἀρχαίαν γὰρ, δευτέραν δὲ μᾶλλον προσρητέον, τοὺς πένντας ὑπετυπώσατο καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἀριστέας καὶ τοὺς τυράννους· καὶ τὰς ἐς ὄνομα ὑποθέσεις, ἐφ' ἃς ἡ ἱστορία ἄγει. Ἦρχε δὲ τῆς μὲν ἀρχαιοτέρας Γοργίας ὁ Λεοντίδος ἐν Θετταλοῖς, τῆς δὲ δευτέρας Αἰσχίνης ὁ Ἀτρομήτου τῶν μὲν Ἀθήνησι πολιτικῶν ἐκπεσῶν, Καρία δὲ ἐνομιλῆσας καὶ Ρόδῳ· καὶ μετεχειρίζοντο τὰς ὑποθέσεις οἱ μὲν ἀπὸ Αἰσχίνου κατὰ τέχνην, οἱ δὲ ἀπὸ Γοργίου κατὰ τὸ δόξαν. Φιλόστρ. ἐν Α'. τῶν βίων σοφιστῶν (ἐν ἀρχῇ).

κτλ. ἔπειτα παράδοξα καὶ θαυμάσια ἀκούσματα καὶ διηγήματα, μυίας καὶ φαλάκρας καὶ πυρετοῦ καὶ ποδάγρας καὶ κόπωσης καὶ καπνοῦ ἐγκώμια, οἷα τὰ Λουκιανοῦ, Συνεσίου, Φρόντωνος τοῦ Ῥωμαίου καὶ ἄλλων περιγραφὰς τόπων καὶ τεχνουργημάτων, οἷαι αἱ τῶν Φιλοστράτων εἰκόνες καὶ αἱ Καλλιστράστου ἐκφράσεις κ. ἄλλαι· καὶ τέλος συγχρόνων προσώπων ἐγκώμια καὶ περὶ ὁμοιοῦς παραινέσεις καὶ συμβουλὰς πρὸς τὰς τότε πόλεις, οἷοι πάλιν οἱ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου λόγοι : πρὸς Ἀλεξανδρεῖς, Ῥοδιακός, Ταρσικοὶ β'. πρὸς Νικομηδεῖς περὶ ὁμοιοῦς τῆς πρὸς Νικαεῖς, περὶ ὁμοιοῦς ἐν Νικαίᾳ πεπανμένης τῆς στάσεως, ἐν τῇ πατρίδι περὶ τῆς πρὸς Ἀπαμεῖς ὁμοιοῦς, πρὸς Ἀπαμεῖς περὶ ὁμοιοῦς κτλ. Λόγοι, οἱ πλείστοι τοῦ ἐπιδεικτικοῦ (ἢ πανηγυρικοῦ) γένους, ὀλίγοι δὲ τοῦ συμβουλευτικοῦ καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ πανηγυρικώτερον συντεταγμένοι, ὀλίγοι δὲ καὶ ἄσημοι τοῦ δικανικοῦ. Περὶ τοιούτων καὶ ὁμοίων λόγους καὶ μελέτας γράφοντες οἱ σοφισταὶ περιήρχοντο τὰς ἐπιφανεστέρας τῶν τότε πόλεων, καθίστων ἀγῶνας λόγων καὶ ἀπήγγελλαν δημοσίᾳ ἐν ταῖς μεγάλαις ἐορταῖς καὶ πανηγύρεσιν. Ἦσαν δ' οἱ ἀγῶνες οὗτοι κατὰ Φιλόστρατον ἐν τῷ κβ'. βίῳ σοφιστῶν τριττοὶ τινες : ἀγῶνες νομικοὶ ἢ μελέται κατὰ τὴν στενοτέραν τοῦ ὀνόματος σημασίαν περὶ πλαστῶν δικανικῶν ὑποθέσεων, κατηγοριῶν ἢ ἐπιφορῶν καὶ ἀπολογιῶν, ἀγῶνες ἠθικοὶ ἢ διαλέξεις περὶ ἠθικῶν ὑποθέσεων καὶ ἀγῶνες λογικοὶ, καθαραὶ ἐπιδείξεις καὶ πανηγυρισμοί.

Τὸ δὲ εἶδος τῶν σοφιστικῶν τούτων μελετῶν συνήθως μὲν ἦτο ῥητορικόν, οἷον δηλαδὴ τὸ τῶν ῥητορικῶν λόγων, πολλάκις δὲ ἐπιστολιμαῖον, οἷαι αἱ χρονικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Λουκιανοῦ, αἱ τοῦ Φιλοστράτου, αἱ Ἀλκίφρονος καὶ Ἀρισταιρέτου, σπανιώτερον δὲ διαλογικόν, ὅπερ μάλιστα ὁ Λουκιανὸς ἐφιλοτέχνησεν. Ὡς δὲ πρὸς τὴν γλῶσσαν οἱ σοφισταὶ οὗτοι δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὴν τότε κοινὴν τὴν ἀπὸ Ἀριστοτέλους

μεμορφωμένην, ἐν ἣ ἔγραψαν οἱ τε πρὸ Χριστοῦ Ἀλεξανδρινοὶ καὶ Πολύβιος καὶ Διόδωρος καὶ Στράβων καὶ Πλούταρχος καὶ ἄλλοι τινές, ἀλλ' ἐφιλοτιμοῦντο ν' ἀναδράμωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν (ἀττικὴν) εὐέπειαν καὶ γλαφυρότητα, τὰ κάλλιστα τῶν ἀρχαίων παραδειγμάτων μιμούμενοι. Προεγυμνάζοντο δὲ πρὸς τοῦτο διὰ μακρᾶς καὶ ἐπιπόνου σπουδῆς καὶ ἀσκήσεως ἐν ταῖς σοφιστικαῖς σχολαῖς, τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν πάλαι ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἐρμηνεύοντες, κρίνοντες, ἀπομνημονεύοντες, ἀντιγράφοντες, ἐπιτέμνοντες ἢ συνοψίζοντες. Ἐν δὲ τούτοις καὶ ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα περιοδείαις τῶν ποικίλας καὶ παντοδαπᾶς γνώσεις ἐπορίζοντο· ἀλλὰ πολλάκις ὅσον εὐρύνετο τὸ πλάτος τῶν γνώσεων, τόσον ἠλαττώνετο τὸ βάθος. Ἐμιμείτο δ' ἕκαστος αὐτῶν ἄλλοτε ἄλλο τῶν ἀρχαίων παραδειγμάτων, καὶ νῦν μὲν ἠττικίζε κατὰ Πλάτωνα ἢ Ξενοφῶντα ἢ Δημοσθένη κτλ., νῦν δ' ἰώνιζε καθ' Ἡρόδοτον ἢ ἄλλον, νῦν δ' ἐδώριζεν· ἢ ὁ αὐτὸς ἐκ πολλῶν τινῶν ἠνθολόγει· καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ποικίλην τινὰ καὶ πολὺκεστον, ἐκ μέτρων καὶ πεζολογίας σύγκρατον, ὑφὴν λόγου κατεσκευάζαν, ὀλίγοι δὲ μόνοι, καὶ οὗτοι μόλις, ἴδιον χαρακτῆρα διεμόρφωσαν. Τῶν ὀλίγων τούτων εἶνε καὶ ὁ Λουκιανός.

Ὁ Λουκιανὸς ἐξ ἀσήμου οἴκου καὶ πατρίδος ὀρμώμενος, μόνα ἐφόδια μεθ' ἑαυτοῦ φύσιν δεξιὰν καὶ ἀκόρεστον φιλομάθειαν φέρων ἀπὸ μὲν τοῦ λιθογλυφεῖου τοῦ θεοῦ του εἰςῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν πρόχειρον (διότι ἡ Ἀσία ἦτο τότε πλήρης ῥητορικῶν σχολῶν) καὶ πολλὰ ἀγαθὰ ὑπισχνουμένην ὁδὸν τῆς σοφιστικῆς. Καὶ πρῶτον μὲν ἐτράπη εἰς τὸ δικηγορεῖν (ἐν Ἀντιοχείᾳ ;), ἀλλ' ἐν τάχει βαρυνθεὶς τοὺς θορούβους τῶν δικαστηρίων ἐξῆλθεν εἰς εὐρύτερον ὀρίζοντα καὶ ἤρχισε καὶ αὐτὸς κατὰ τοὺς τότε σοφιστὰς μελέτας νὰ γράφῃ καὶ διαλέξεις καὶ προλαλιάς (ἴδε τὸν κατάλογον τῶν τῆς ἀ. περιόδου συγγραμμάτων) καὶ περινοστῆ Ἀσίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν καὶ

Γαλατίαν πρὸς ἐπίδειξιν λόγων (1). Ἐν τούτοις ταχέως ἀναδείκνυται καὶ δὴ καὶ ὑπερακοντίζει πάντας τοὺς καθ' ἑαυτὸν διότι ὑπὸ τῆς ἐμφύτου ἐκείνης φιλομαθείας του ἐλαυνόμενος δὲν διέτριβεν αὐτὸς, καθὼς οἱ πλείστοι τῶν ἄλλων, μόνον περὶ τὸν φλοιὸν τῶν ἀρχαίων παραδειγμάτων, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἐνδότεστον πυρηνά των, τὴν ἐν αὐτοῖς ζῶν καὶ τὸ πνεῦμα, ἐνεβάτευεν. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἀκριβεστέρα γνῶσις τῆς σεμνῆς ἐκείνης κατὰ Δημοσθένη ῥητορικῆς τῷ ἀποκαλύπτει τὰ αἴσχη τῆς ἐπιπλάστου καὶ ἐψιμυθιωμένης σοφιστικῆς καὶ τῷ ἐμπνέει ἀποστροφὴν πρὸς αὐτήν. Ἐγκαταλείπει λοιπὸν καὶ αὐτὴν καὶ τὰς ἐπικερδεῖς μὲν καὶ ἔξωθεν ἐπιφανεῖς, ἀλλὰ ταλαιπώρους ἐπιδειξιεῖς τῆς καὶ προσέρχεται εἰς τὴν φιλοσοφίαν (2), ἐλπίζων ὅτι παρ' αὐτῇ θὰ εὕρῃ ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν. Ἄλλὰ πόσον καὶ ἐνταῦθα εὕρισκεται ἡπατημένος! Ἀπὸ αἰρέσεως εἰς αἵρεσιν μεταβάς καὶ ἀπὸ θύρας εἰς θύραν κρούσας, οὐδαμοῦ εὕρισκε τὴν ἀληθῆ ἐκείνην κατὰ Σωκράτη καὶ Πλάτωνα φιλοσοφίαν (3)· ὀνόματα μόνον καὶ σχήματα καὶ διακένους τύπους, ὅστ' ἄ χωρὶς σάρκα καὶ αἷμα. Ὁμοίαν ματαιότητα καὶ διαστροφὴν καὶ ψεῦδος καὶ ὑποκρισίαν εἶχε παρατηρήσῃ καὶ ἐν τῇ θρησκείᾳ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ βίῳ, μάλιστα κατὰ τὰς ἐν ταῖς πολυανθρωποτέραις τῶν πόλεων ἐπιδημίας του. Ἐν ᾧ οὕτως ἐσπούδαζε περὶ τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας, εἶχεν ἤδη διανύσῃ τὸ μεγαλειότερον καὶ ὠραιοτέρον μέρος τοῦ βίου του· καὶ ἰδοὺ αἴφνης ἀκούεται ἡ ἀπαισία ἐκείνη φωνὴ «ὁ μὲν βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ» (Ἐρμ. 63) καὶ διαλύει τὸ λαμπρὸν ὄνειρον τῆς φαντασίας του καὶ τὸν ἀφίνει ξένον καὶ ἔρημον ἐν τῇ ψυχρᾷ πραγματικότητι. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἀλήθεια,

(1) Δις κατηγορ. 27. περινοστεῖν ἐπίδειξόμενον πολλοὺς καὶ θαυμασίους λόγους. Ἡροδ. 7 ὅτι πλείστοις δεῖξαι τάμα. Ἄρμον. 7 δημοσίον τι ἐπίδεικνύμενοι. Ζεύξ. Ἐντέλει: εἴη μόνον ἄξια τοῦ θεάτρου ἐπίδεικνύναί.

(2) Ἀλιεύς κ. 29.

(3) Νεκρομ. 4. κεξ. Ἀλιεύς 11. 12. 31. Ἐρμ. 26. Ἰκαρομ. 2.

οὔτε παρὰ θεοῖς οὔτε παρ' ἀνθρώποις· τὰ πάντα εἶνε μάταια· γέλωτος ἄξια. Ἄλλὰ μόνος ὁ γέλως δὲν ἐξαρκεῖ νὰ καταρρίψη τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης καὶ ὑποκρισίας· ἰσχυρότερα ὄπλα χρειάζονται· ἴσως τὸ κατορθώσουν τὰ πικρὰ βέλη τοῦ σατυρικοῦ σκώμματος καὶ τοῦ ἰάμβου. Αὕτη εἶνε τοῦ λοιποῦ ἡ μόνη σπουδὴ τοῦ Λουκιανοῦ, νὰ γελᾷ, νὰ σκώπη, νὰ διακωμωδῇ καὶ νὰ ἰαμβίξῃ διὰ τοῦ Διαλόγου τοῦ υἱοῦ τῆς πάλαι Φιλοσοφίας τὰς μωρίας καὶ κακίας τοῦ κόσμου. Οὔτε θέλει οὔτε δύναται πλέον νὰ ζητῇ ἐπιπόνως τὴν ἀλήθειαν· μία εἶνε πρὸς αὐτὸν ἡ ἀλήθεια, ἐν τῷ ἀνήφε καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν» (πρβλ. Ἑρμ.οτ. 47) συγκεφαλαιουμένη. Ὁ γέλως οὗτος ὁ κωμικός, κατ' ὀλίγον εἰς τὴν πικρίαν τοῦ ἰάμβου (ἢ, ὡς σήμερον λέγομεν, τῆς σατύρας) μεταβαίνων (1), κατέχει τὴν ἀνδρικὴν ἡλικίαν τοῦ Λουκιανοῦ καὶ εἶνε τὸ κυριώτατον γνώρισμα τοῦ χαρακτῆρός του. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν ἀκριβέστερον πῶς εἶχε α.) πρὸς τὴν τότε θρησκείαν· β.) πρὸς τὴν φιλοσοφίαν· γ.) πρὸς τὴν ῥητορικὴν καὶ τὰ ἄλλα εἶδη τοῦ λόγου, καὶ δ.) πρὸς τὴν τότε ἀγωγὴν καὶ παιδείου καὶ ἐν γένει ἠθικὴν κατάστασιν.

α.) Ἡ πρὸς τὴν σύγχρονον θρησκείαν σχέσις τοῦ Λουκιανοῦ. Ὡμὴ ἀπιστία καὶ τυφλὴ δεισιδαιμονία ἀπετέλουν τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τῶν τότε χρόνων. Διότι ἔνθεν μὲν οἱ ἀρχαῖοι περὶ θεῶν μῦθοι, ὑπὸ μὲν τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων σοφιστῶν ἐπικριθέντες καὶ ἀποδοκιμασθέντες (ἤδη ἀπὸ Ξενοφάνους τοῦ Ἐλεάτου, ἕκτω π. Χρ. αἰῶνι), ὑπὸ δὲ τῶν κωμικῶν (ἤδη ἀπὸ Ἀριστοφάνους) διακωμωδηθέντες καὶ ἐμπαιχθέντες, εἶχαν ὑποκενωθεὶ τῆς ζώσης πίστεως καὶ μόνον νεκροῦς τύπους τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας ἀπέλειπαν, ἔνθεν δ' ἡ τὸν πολὺν ἀνθρωπὸν ἀνευδότης κατέχουσα ἀνάγκη τοῦ νὰ πιστεύῃ εἰς ὑπερανθρώπους δυνάμεις καὶ ὄντα, πρὸς τὰ ὁποῖα ν'

(1) Πρβλ. τὸν κατάλογον τῶν συγγραμμάτων τῆς β'. περιόδου.

ἀναφέρῃ τὰς εὐτυχίας ἢ δυστυχίας του καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ν' ἀναρτᾷ τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς φόβους του, ἀντὶ τῶν ἀπιστηθέντων καὶ ἀτιμασθέντων παλαιῶν ἄλλους καινοὺς θεοὺς καὶ δαίμονας εἶχε καταστήσῃ, ἐξ Ἀνατολῶν αὐτοὺς εἰσαγαγοῦσα, καινὰς δ' αὐτῶν διὰ τε ὀνείρων καὶ μαγείων καὶ ἄλλων μαγγανειῶν ἀποκαλύψεις καὶ καινὰ θαύματα διηγούντο οἱ γόητες καὶ ἀπατεῶνες, ὁ δ' ὄχλος τυφλῶς ἐπίστευε καὶ ἐφορολογεῖτο ὑπ' αὐτῶν. Ἐν δὲ τῇ συγχύσει ταύτῃ καὶ φορᾷ νέων θρησκευμάτων ἡρέμα καὶ λεληθότως ἠϋξανε καὶ ἐκραταιοῦτο ὁ χριστιανισμὸς διὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ τε καὶ Ἑλλάδι καὶ Ἰταλίᾳ διεσπαρμένων ἀδελφῶν. Ὁ Λουκιανὸς λοιπὸν δύο ἐχθροὺς εἶχε νὰ καταπολεμήσῃ, τὴν παλαιὰν καὶ νέαν θρησκείαν· τοὺς κατεπολέμησε δὲ μὲ τὰ αὐτὰ ὄπλα, τὴν ἄρρησιν καὶ τὸ σκῶμμα. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν κατὰ τὸν ἀριστοφάνειον τρόπον εὐθύμως διέπαιζε καὶ διεκωμῶδει ἐν τοῖς θεῶν τε καὶ ἐναλλίοις διαλόγοις τὰ πρὸς ὧπα τῶν θεῶν, τοὺς ἔρωτάς των, τὰς συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας των, τὰς φιλίας καὶ ἐχθρας καὶ μίση των ὕστερον δὲ σφοδρότερον ἐπεμβαίνων αὐτῇ τὴν εἰς αὐτοὺς πίστιν κατέσκωψε καὶ διέσυρε, τὴν σοφίαν των καὶ τὴν ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ κόσμου πρόνοιαν, αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν, ἀρνούμενος ἐν τοῖς πρὸς Κρόνον, *Διὲ ἐλεγχομένῳ, Διὲ τραγωδῶ.*— Κατὰ δὲ τῆς παραδόξου ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις συγκράσεως διαφόρων θεῶν καὶ θρησκευμάτων καταφέρεται ἐν τῇ θεῶν ἐκκλησίᾳ, ὅπου ὁ Μῶμος παραπονεῖται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ξένων, οὐ μόνον Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ βαρβάρων, πολυγλώσσων τε καὶ ξυγκλύδων θεῶν, οἵτινες ἀνάξιοι ὄντες τῆς τῶν θεῶν πολιτείας κοινῶν εἶναι, εἰσεκυλισθησάντες εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ παρεγγραφέντες ἐπέβλησαν τὸν Ὀλυμπον ὄχλου ταραχώδους, καὶ προτείνει διαψήφισιν, τ. ἔ. ἐξέτασιν τῶν οὐρανοπολιτῶν καὶ παραδοχὴν μὲν τῶν δοκίμων, ἐξῶσιν δὲ καὶ κατὰπεμψιν τῶν ἀδοκίμων. Συγκεφαλαιώνεται δ' ἡ διαψήφισις αὐτῇ ἐν τῷ περὶ τὸ τέλος τοῦ εἰρημένου διαλόγου ψηφίσματι.— Αἱ δὲ δεισιδαιμονίαι δια-

σύρονται ἐν τῷ Λουκίῳ ἢ ὄνῳ καὶ τῷ Φιλοφευδεῖ ἐν ἐκείνῳ μὲν ἡ μωρὰ πίστις τοῦ ὄχλου, ὅτι διὰ φαρμακείας καὶ μαγγανείας εὐκόλως ἄνθρωποι εἰς ζῶα μεταβάλλονται καὶ ζῶα εἰς ἀνθρώπους. Πόσον δ' οἱ τότε ἄνθρωποι ἐτέρποντο μὲ τοιαῦτα μυθεύματα μαρτυροῦσι καὶ ὁ Φιλόστρατος ἐν τ. βίῳ Ἀπολλωνίου 3.4.5.6.7 καὶ ὁ Φρόντων (ἐκδ. τοῦ Μαῖου σελ. 363). Ἐν δὲ τῷ Φιλοφευδεῖ ἡ οὐχ ἦττον μωρὰ, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς πεπαιδευμένοις ἀποδοχῆς τυγχάνουσα, πίστις εἰς δαίμονας καὶ φάσματα· ἐν παρόδῳ δὲ καὶ τὰ παλαιότερα τῶν τοιούτων ἀλλοκότων καὶ τεραστῶν μυθιδίων διασύρονται. Ἐνταῦθα παρίσταται σύλλογος φιλοσόφων, ἐν οἷς μόνος ὁ Λουκιανὸς ἀπιστῶν φαίνεται, οἵτινες μετὰ μεγάλης εὐλαβείας διηγοῦνται πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀκροῶνται πολλὰ τοιαῦτα δαιμόνια ἐνεργήματα· οἷον περὶ ξένου τινὸς Ὑπερβορέου διὰ τοῦ ἀέρος πετομένου, ἐφ' ὕδατος βαδίζοντος καὶ διὰ πυρὸς διεξιόντος· ἔρωτας ἐπιπέμποντος καὶ δαίμονας ἀνάγοντος καὶ νεκροὺς ἐώλους ἀνακαλοῦντος καὶ τὴν Σελήην κατασπῶντος. Περὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Κορινθίου στρατηγοῦ Πελλίχου καθ' ἑκάστην νύκτα ἐκ τῆς βάσεώς του καταβαίνοντος, λουμένου, ἄδοντος καὶ παίζοντος δὲ ὅλης τῆς νυκτός, τὸν νυκτοκλέπτην δούλον Λίβυν καταφωράσαντος καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον νύκτωρ αὐτὸν μαστιγοῦντος κτλ. περὶ γυγαντείου μορμολυκείου γυναικὸς ἡμισταδιαίας τὸ ὕψος, οφιοπόδος, Γοργόφι ἐμφεροῦς, ξίφος εἰκοσάπηχυν καὶ δάδας κατεχούσης ἐν ταῖς χερσίν, Εὐκράτει ἐνὶ τῶν ἐκεῖ φιλοσόφων φανείσης κτλ. Ἐν δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἡ ψευδομάντει σατυρίζονται αἱ ἐν τοῖς μαντείοις διαπραττόμεναι ἀπάται καὶ γοητεῖαι μετὰ πικρίας μέχρι προσωπικοῦ πάθους πρὸς τὸν ψευδόμαντιν Ἀλέξανδρον, ἀγνοοῦμεν διὰ τίνας λόγους, ἐπιτεινομένης. Ἡ δὲ ἰδία τοῦ Λουκιανοῦ περὶ μαντείων καὶ ἱερῶν καὶ θυσιῶν γνώμη διατυπώνεται, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ ῥήσει τοῦ προκειμένου διαλόγου (8) : « τῶν ἀνθρώπων αἰεὶ δι' οὓς εἶπον τυράντους, τὴν ἐλπίδα καὶ τὸν φόβον, φοιτῶν-

των εἰς τὰ ἱερὰ καὶ προμαθεῖν τὰ μέλλοντα δεομένων καὶ δι' αὐτὸ ἐκατόμβας θυόντων καὶ χρυσᾶς πλίνθους ἀνατιθέντων.» Τὰς δὲ περὶ θανάτου καὶ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεως δημῶδεις δόξας σκώπτει ἔν τε τοῖς νεκρικοῖς διαλόγοις καὶ ἐν τῷ *Χάρωνι* καὶ ἀλλαχοῦ.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ἦτον ὁ Λουκιανὸς πρὸς τὴν ἐθνικὴν ὀρθοσκειάν καὶ τὰς τότε δεισιδαιμονίας· ποῖος δέ τις ἦτο πρὸς τὸν τότε φυόμενον χριστιανισμόν; Πολλοὶ εἰς ἄκρον ζηλωταὶ τὸν κατηγορήσαν ἀπ' αὐτῶν τῶν εὐθύς μετὰ Λουκιανὸν χρόνων μέχρι σήμερον ὡς βλάσφημον σκώπτῃν καὶ διώκτῃν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ μετὰ Σουῖδα εἰς τὸν διάβολον τὸν ἔστειλαν (ἴδε κατωτέρω τὸ ἄρθρον τοῦ Σουῖδα ὀλόκληρον). Τὸ κεφάλαιον τῆς κατηγορίας στηρίζεται ἐπὶ τοῦ συγγράμματος «περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς, » ὅπου ὁ κυνικὸς οὗτος φιλόσοφος παρίσταται, ὅτι «ἅπαντα δόξης ἕνεκα γενόμενος καὶ μυρίας τροπὰς τραπόμενος » καὶ πολλὰ κακουργήσας μέχρι τοῦ καὶ τὸν ἴδιον πατέρα, γέροντα πρεσβύτην, φονεῦσαι, τελευταῖον ὡς ἐπίμετρον τῆς δοξοκοπίας εἰς ἐκούσιον διὰ πυρὸς θάνατον ἐν τῇ πολυκνηρωποτάτῃ τῶν ἑλληνικῶν πανηγύρεων, ἐν Ὀλυμπίᾳ, παραδίδεται. Οἱ κατήγοροι τοῦ Λουκιανοῦ νομίζουσιν, ὅτι ἡ περὶ τοῦ Περεγρίνου αὕτη διήγησις εἶνε πλαστὴ παρωδία τοῦ χριστιανικοῦ μαρτυρίου, ἀλλ' ἀδίκως, ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς θὰ δειχθῇ. Εἶνε μὲν πιθανὸν, ὅτι ὁ Λουκιανὸς σφοδρότερον ὑπὸ τοῦ πρὸς τὸν Περεγρίνον ἰδίως καὶ ἐν γένει πρὸς τοὺς κυνικοὺς πάθους του φερόμενος εἰς ὑπερβολὰς τινὰς περιέπεσε, χαρακτηρίζων τὸν Περεγρίνον δυσμενέστερον ἢ ἄλλοι π. χ. ὁ Γέλλιος, ὃς (XII, 11) τὸν λέγει *virum gravem atque consanttem*· ἀλλ' ὅτι χάριν ταύτης τῆς παρωδίας ἐπλασε τὸν διὰ πυρὸς θάνατον, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὸς ὁ Λουκιανὸς ἀλλαχοῦ (Δραπέταις, πρὸς τὸν ἀπαίδευτον κτλ. 14) πάλιν μνημονεύει καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς· ὅτι ἅπαντες οὗτοι δέν εἶνε ἀξιοπίστοι ὡς ἠπατημένοι ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ οὐδ' αὐτὸς ὁ

Τερτυλλιανός (πρὸς τοὺς μάρτυρας 4) ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα γνωματεύματα εἶνε ἀθθαίρετα, βεβιασμένα, εἰς τοὺς κανόνας συνετῆς κριτικῆς ἀντικρυς ἀντιφωνοῦντα. Διότι 1) πῶς ἡδύνατο (1) ἀνὴρ ἐπὶ τίνα χρόνον ἐν Χριστιανοῖς γενόμενος, ὡς ῥητῶς μαρτυρεῖται, καὶ ὕστερον διὰ παράβασιν χριστιανικῶν παραγγελμάτων ἐξωσθεὶς ὑπ' αὐτῶν, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀρμόδιον παράδειγμα τῆς παρωδήσεως τῶν μαρτύρων! 2) Δέν εἶνε πολὺ πιθανώτερον καὶ φυσικώτερον, ὅπερ αὐτὸς ὁ Λουκιανὸς λέγει, ὅτι τὸ σύγγραμμα τοῦτο ἀπηυθύνετο κατὰ τοῦ Περεγρίνου ὡς κυνικοῦ, καὶ μάλιστα διὰ νὰ ἀναδείξῃ εἶδος τι τοῦ κυνισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἕως τότε ἀκόμη δὲν εἶχε κάμη; Διότι οἱ κυνικοὶ ὑπὸ τὴν φαινομένην ἐγκράτειαν καὶ ἀποχὴν τῶν ὄχι μόνον φιλαργυρίαν καὶ πλεονεξίαν ἔκρυπταν, ἀλλὰ καὶ ἄσθεστον φιλοδοξίαν καὶ κενοδοξίαν. Ἦθελε λοιπὸν ὁ Λουκιανὸς κατὰ τὴν ἤδη γνωστὴν τάσιν του τὸ καινὸν τοῦτο σχῆμα τῆς ὑποκρισίας, μάλιστα ἐπὶ γνωστοῦ προσώπου, ὡς οἶόν τε ἐναργέστερον νὰ χαρακτηρίσῃ. 3) Καὶ διὰ τί νὰ προβάλῃ τὸν Περεγρίνον, ἐν ᾧ τὸν Ἰγνάτιον ἢ Πολύκαρπον ἐνόει! Πόθεν ἔμελλεν ὁ ἄτρομος οὗτος ψέκτης, ὁ οὐδέποτε πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του ἀποχυρούμενος, κατὰ τῶν Χριστιανῶν νὰ μὴ προβῇ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς καὶ νὰ μὴ τοξεύῃ τὰ βέλη του κατ' αὐτῶν ἀνυποστόλως! Διὰ τί ν' ἀναφέρῃ τὴν πράξιν τοῦ Περεγρίνου ὡς ἐπὶ παράδειγμα τὸν Ἡρακλῆ καὶ Ἐμπεδοκλῆ κ. ἄλλους (κ. 33) καὶ ὄχι κατ' εὐθείαν ἐπὶ τὸν Χριστόν; Τοιαύτη ἐξ ἐνέδρας μάχη οὐδ' ὄλως συνάδει μὲ τὸν χαρακτήρα τοῦ Λουκιανοῦ, ἐνταῦθα μάλιστα, ὅπου ἡ προσβολὴ ἀπηυθύνετο κατὰ θρησκευματος τότε διωκομένου καὶ περιφρονομένου.

Οὕτω καταπίπτει ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀντιλουκιανείων, ὅτι ὁ Περεγρίνος εἶνε πλαστὴ παρωδία τῶν Χριστιανῶν μαρτύρων. Τώρα δ' ἄς ἐξετάσωμεν τὰ χωρία τοῦ Λουκιανοῦ, ὅπου ῥητῶς

(1) Λέγει ὁ Σομμερβρόττιος ἐν τῇ εἰς Λουκιανὸν εἰσαγωγῇ σελ. xxix κεῖ.

γίγνεται λόγος περὶ Χριστοῦ καὶ Χριστιανῶν. Ὁ Λουκιανὸς ἐν κεφ. 44 διηγείται περὶ τοῦ Περεγρίνου τάδε: «Καὶ τοι πάντες ἴστε καὶ ἀκηκόατε, ὡς ἀπέπνιξε τὸν γέροντα (πατέρα) οὐκ ἀνασχόμενος αὐτὸν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη ἤδη γηρῶντα· εἶτα ἐπειδὴ τὸ πρᾶγμα διεβεβόητο, φυγὴν ἑαυτοῦ καταδικάσας ἐπλανᾶτο ἄλλην ἄλλοτε ἀμείβων· ὅτε περ καὶ τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τῶν Χριστιανῶν ἐξέμαθε περὶ τὴν Παλαιστίνην τοῖς ἱερεῦσι καὶ γραμματεῦσιν αὐτῶν ζυγυεσόμενος. Καὶ τί γὰρ; ἐν βραχεὶ παῖδας αὐτοὺς ἀπέφηνε προφήτης καὶ θιασάρχης καὶ ξυναγωγεὺς καὶ πάντα μόνος αὐτὸς ὢν· καὶ τῶν βιβλίων τὰς μὲν ἐξηγεῖτο καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ ξυνέγραφε, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἠγοῦντο καὶ νομοθέτη ἐχρῶντο καὶ προστάτην ἐπέγραφον». Ἐκ τούτων πάντων γίγνεται καταφανές, ὅτι ὁ Λουκιανὸς πολλὰ ἀτελεῖ καὶ ἐπιπολαίαν γνώσιν εἶχε τοῦ χριστιανισμοῦ· διότι οὔτε ἱερεῖς καὶ γραμματεῖς, οὔτε θιασάρχαι καὶ συναγωγεῖς ἐλέγοντο οἱ τῶν χριστιανῶν προϊστάμενοι, ἀλλ' οἱ τῶν Ἰουδαίων, μὲ τοὺς ὁποιούς συνέχεεν ἐκείνους, καθὼς ἔκαμναν καὶ ἄλλοι ἔθνηκοι συγγραφεῖς. Ἐτι παραδοξότερα εἶνε τὰ τελευταῖα, ὅτι ὁ Περεγρίνος ὄχι μόνον τὰ βιβλία τῶν ἐξηγεῖτο, τινὰ δὲ καὶ αὐτὸς συνέγραφεν, ἀλλὰ καὶ νομοθέτην τὸν εἶχαν καὶ δὴ καὶ θεὸν (!) τὸν ἐνόμιζαν. Ὅστις ἐγνώριζεν, ὅτι τῶν Χριστιανῶν εἰς ἧτον ὁ διδάσκαλος, ὁ Χριστὸς, κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἔγραφεν, ὅτι ὁ Περεγρίνος ἦτο νομοθέτης τῶν καὶ θεὸς ὑπ' αὐτῶν ἐλογίζετο. Μετὰ τούτων χαλαρώτερον συνάπτονται τὰ: «τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσι [τὸν] ἄνθρωπον, τὸν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα, ὅτι καινὴν ταύτην τελετὴν εἰσήγαγεν ἐς τὸν βίον» ἅπερ, ἂν τῷ ὄντι εἶνε γνήσια τοῦ Λουκιανοῦ καὶ δὲν παρενετέθησαν ὑπὸ ὑστέρας χειρὸς πρὸς ἀναίρεσιν τῶν ἀμέσως προηγουμένων, οὐδὲν ἴχνος οὔτε σκώματος οὔτε περιφρονήσεως προφάνουσι. Κατόπιν ἔρχονται

τάδε : « τότε δὴ καὶ συλληφθεὶς ἐπὶ τούτῳ ὁ Πρωτεύς (1) ἐπέσειν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπερ καὶ αὐτὸ οὐ μικρὸν αὐτῷ ἀξίωμα περιεποίησε πρὸς τὸν ἐξῆς βίον καὶ τὴν τερατείαν καὶ δοξοκοπίαν, ὧν ἔρων ἐτύγχανεν, ἐπεὶ δ' οὖν ἐδέδετο, οἱ Χριστιανοὶ συμφορὰν ποιούμενοι τὸ πρᾶγμα πάντα ἐκίνουν ἐξαρπάσαι πειρώμενοι αὐτόν. Εἴτ' ἐπεὶ τοῦτο ἦν ἀδύνατον, ἢ γε ἄλλη θεραπεία πᾶσα οὐ παρέργως, ἀλλὰ σὺν σπουδῇ ἐγίγνετο. — — Εἶτα δεῖπνα ποικίλα εἰσεκομίζετο καὶ λόγοι ἱεροὶ αὐτῶν ἐλέγοντο καὶ ὁ βέλτιστος Περεγρίνος — καιρὸς Σωκράτης ὑπ' αὐτῶν ὠνομάζετο ! Ταῦτα, ἂν δὲν εἶνε ὑπερβολικά, ἀποδεικνύουν πάλιν τὴν ἐπιπολαιότητα τῶν περὶ τῶν Χριστιανῶν γνώσεων τοῦ Λουκιανοῦ.

Τὰ δ' ἀμέσως ἐπόμενα οὔτε εἰρωνεῖαν ὑπεμφαίνουσιν, οὔτ' ἐξουδένωσιν τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ μᾶλλον γνωστὴν ἀρετὴν αὐτῶν ἀναγγέλλουσι : « καὶ μὴν καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων ἔστιν ὧν ἡκόν τινες, τῶν Χριστιανῶν στελλόντων ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, βοηθήσοντες καὶ ξυναγορεύοντες καὶ παραμυθησόμενοι τὸν ἄνδρα. Ἀμήχανον δέ τι τὸ τάχος ἐπιδείκνυνται, ἐπειδὴν τι τοιοῦτον γένηται δημόσιον· ἐν βραχεὶ γὰρ ἀφειδοῦσι πάντων. Καὶ δὴ καὶ Περεγρίνῳ πολλὰ τότε ἦκε χρήματα παρ' αὐτῶν ἐπὶ προφάσει τῶν δεσμῶν καὶ πρόσδορον οὐ μικρὰν ταύτην ἐποίησατο. » Κατόπιν ἔρχονται τινα πάλιν χαλαρώτερον μὲ τὰ προηγούμενα συναπτόμενα : « Πεπείλασι γὰρ αὐτοὺς οἱ κακοδαίμονες τὸ μὲν ὅλον ἀθάνατον ἔσσεσθαι καὶ βιώσεσθαι τὸν αἰὶ χρόνον, παρ' ὃ καὶ καταφρονοῦσι τοῦ θανάτου καὶ ἐκόντες αὐτοὺς ἐπιδιδόασιν οἱ πολλοί. Ἐπειτα δὲ ὁ νομοθέτης ὁ πρῶτος ἐπεισεν αὐτοὺς, ὡς ἀδελφοὶ πάντες εἶεν ἀλλήλων, ἐπειδὴν ἅπαξ παραβάντες θεοὺς μὲν τοὺς ἑλληνικοὺς ἀπαρνήσωνται, τὸν δὲ ἀνεσκολοπισμένον ἐκείνον σοφιστὴν αὐτῶν

[1] Ἐπώνυμον τοῦτο τοῦ Περεγρίνου διὰ τὸ πολύτερον [Περεγρίνου κεφ. 1]

προσκυνῶσι καὶ κατὰ τοὺς ἐκείνου νόμους βιώσι. Καταφρονου-
σιν οὖν ἀπάντων ἐξ ἴσης καὶ κοινὰ ἠγοῦνται ἄνευ τινὸς ἀκρι-
βοῦς πίστεως τὰ τοιαῦτα παραδεξάμενοι. Ἦν τοίνυν παρέλθη
τις εἰς αὐτοὺς γόης καὶ τεχνίτης ἄνθρωπος καὶ πράγμασι χρῆ-
σθαι δυνάμενος, αὐτίκα μάλα πλούσιος ἐν βραχεὶ ἐγένετο ιδιώ-
ταις ἀνθρώποις ἐγγανών.»

Ὅτι μὲν τὴν περὶ ἀθανασίας πίστιν τῶν Χριστιανῶν δὲν
παραδέχεται ὁ Λουκιανός, δὲν εἶνε θαυμαστὸν, ἀφ' οὗ οὐδὲ τὰς
βάσεις τῆς πίστεως των ἐγνώριζε· χλεύην δ' οὐδὲ τὰ εἰρημένα
ἐμφαίνουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τ' ἐπίθετον *κακοδαίμονες*, πολ-
λάκις παρὰ Λουκιανῶ ἐπὶ τοιαύτῃ σημασίᾳ ἀπαντῶν, καὶ τὰ
ἄλλα τὰ ἐπόμενα οἶκτον ἐκφράζουσιν ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν,
ἀνθρώπων *ιδιωτῶν* καὶ ἀπονήρων ὑπὸ πανούργου καὶ πράγμα-
σι χρῆσθαι *δυναμένου* ἐξαπατωμένων καὶ ἐκμεταλλευομένων.
Βαρύτερον ἔρχεται τὸ ὅτι ὁ Λουκιανὸς τὸν Χριστὸν « τὸν ἀνα-
σκολοπισθέντα σοφιστὴν » ὀνομάζει· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐλαφρύ-
νεται, ἂν μόνον ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι τὸ ὄνομα σοφιστῆς δὲν ἦτον
ἐπὶ Λουκιανοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ Σωκράτους πολλάκις, ἀτιμωτικόν,
ἀλλὰ κοινὸν ἔντιμον ὄνομα τῶν ρητόρων καὶ τῶν διδασκάλων
τῆς ρητορικῆς, ὡς δῆλον 1) ἐκ τοῦ *Ῥητόρων διδασκάλου* κ.
1 : ἐρωτᾶς—ὅπως ἂν ρήτωρ γένοιο καὶ τὸ *σεμνότατον* τοῦτο
καὶ *πάντιμον* ὄνομα σοφιστῆς αὐτὸς εἶναι δόξης 2) ἐκ τοῦ
περὶ τῶν ἐπὶ μισθῶ συνόντων κεφ. 15, ὅπου ὁ Λουκιανὸς περὶ
ἑαυτοῦ λέγει : *τοῖς μεγαλομισθοῖς τῶν σοφιστῶν ἐναριθμού-
μενος* 3) τέλος ἐκ τοῦ ὅτι ὁ περιφημος ἐν τῇ ἀρχαιότητι δι-
δάσκαλος τῆς ρητορικῆς, ὁ Ἰσοκράτης, ὑπὸ τῶν συγχρόνων τοῦ
Λουκιανοῦ, Φιλοστράτου (ἐν βίῳ σοφιστῶν Α'. ιζ'.) καὶ Αἰλίου
Ἀριστείδου καὶ εἰς τοὺς σοφιστὰς καταλέγεται καὶ τις τῶν
ἐλλογίμων καὶ *παλαιῶν σοφιστῶν* καλεῖται. Ἄν ὁ Λουκιανὸς
ἤθελε τῷ ὄντι νὰ σκώψῃ τὸν χριστιανισμόν, ἱκανωτάτην ἀφορ-
μὴν τῷ παρεῖχεν ὁ σταυρικὸς θάνατος ἀπλῶς οὕτως ὑπ' αὐτοῦ

μνημονευθεῖς, ὃς ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὸν Ἀπόστολον ἦτον « Ἑλλησι μὲν μωρία, Ἰουδαίοις δὲ σκάνδαλον. »

« Πλὴν ἀλλ' ὁ Περσεγρίνος ἀψείθη ὑπὸ τοῦ τότε τῆς Συρίας ἄρχοντος, ἀνδρὸς φιλοσοφία χείροντος, ὃς συνείς τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ καὶ ὅτι δέξαιτ' ἂν ἀποθανεῖν, ὡς δόξαν ἐπὶ τούτῳ ἀπολίποι, ἀφῆκεν αὐτὸν οὐδὲ τῆς κολάσεως ὑπολαβῶν ἄξιον. Ὁ δὲ εἰς τὴν οἰκειάν (1) ἐπανελθὼν καταλαμβάνει τὸ περὶ τοῦ πατρώου φόνου ἔτι φλεγμαῖνον καὶ πολλοὺς τοὺς ἐπανατεινόμενους τὴν κατηγορίαν. — — — Ὁ δὲ σοφὸς οὗτος Πρωτεύς — — — παρελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Παριανῶν — ἀφείναι ἔφη τὴν οὐσίαν, ἣν ὁ μακαρίτης πατὴρ αὐτῷ κατέλιπε, δημοσίαν εἶναι πᾶσαν. Τοῦτο ὡς ἤκουσεν ὁ δῆμος, πένητες ἄνθρωποι καὶ πρὸς διανομὰς κεχρηνότες, ἀνέκραζον εὐθὺς ἕνα φιλόσοφον, ἕνα φιλόπατριν, ἕνα Διογένην καὶ Κράτητος ζῆλωτὴν· οἱ δὲ ἐχθροὶ ἐπεφίμωντο, κἄν εἴ τις ἐπιχειρήσειε μεμνήσθαι τοῦ φόνου, λίθοις εὐθὺς ἐβάλλετο. Ἐξήκει οὖν τὸ δεύτερον πλανησόμενος, ἱκανὰ ἐφόδια τοὺς Χριστιανοὺς ἔχων, ὑφ' ὧν δορυφορούμενος ἐν ἅπασιν ἀφθόνοις ἦν. Καὶ χρόνον μὲν τινα οὕτως ἐβόσκετο· εἶτα παρανομήσας τι καὶ ἐς ἐκείνους, — ὤφθη γάρ τι, ὡς οἶμαι, ἐσθίων τῶν ἀπορρήτων αὐτοῖς — οὐκέτι προσιεμένων αὐτῶν ἀπορούμενος ἐκ παλινωδίας ᾤετο δεῖν ἀπαιτεῖν παρὰ τῆς πόλεως τὰ κτήματα κτλ. Καὶ ἐνταῦθα ἡ δήλωσις τῆς αἰτίας, δι' ἣν ὁ Περσεγρίνος ἀπέσθη ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν εἶνε τὸσον ἀόριστος, ὥστε καὶ περὶ τῶν παρ' Ἰουδαίοις περὶ τὰ τρόφιμα ἀφορισμῶν δύναται νὰ ἐκληφθῆ καὶ περὶ τῶν παρὰ Χριστιανοῖς.

Ταῦτα εἶνε ὅσα λέγονται ἐν τῷ Περσεγρίνῳ περὶ τε τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν, ἐν οἷς οὐδὲ μία μόνη λέξις διαπιστώνει τὴν κατηγορίαν, ὅτι ὁ Λουκιανὸς πολέμιος τοῦ χριστιανισμοῦ ἦτον.

Ἐκτὸς δὲ τούτων περὶ τῶν Χριστιανῶν γίγνεται λόγος ἐν Ἀ-

(1) Τὸ Πέριον τῆς Προποντιδῆς.

λεξάνδρου 25 : « ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν νοῦν ἐχόντων ὡς περ ἐκ μέθης βαθείας ἀναφέροντες συνίσταντο ἐπ' αὐτὸν καὶ μάλιστα οἱ Ἐπικούρου ἑταῖροι, πολλοὶ δὲ ἦσαν, καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπεφωρᾶτο ἡρέμα ἤδη πᾶσα ἡ μαγγανεία καὶ συσκευὴ τοῦ δράματος, ἐκφέρει φόβητρόν τι ἐπ' αὐτοὺς λέγων ἀθέων ἐμπεπλησθαι καὶ Χριστιανῶν τὸν Πόντον, οἱ περὶ αὐτοῦ τολμῶσι τὰ κάκιστα βλασφημεῖν κτλ.» καὶ ἐν κεφ. 38 : «Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πρόρρησις ἦν, ὡς περ Ἀθήνησι, τοιαύτη· εἴ τις ἢ ἄθεος ἢ Χριστιανὸς ἢ Ἐπικούρειος ἤκει κατάσκοπος τῶν ὀργίων, φευγέτω, οἱ δὲ πιστεύοντες τῷ θεῷ (τοῦ Ἀλεξάνδρου) τελείσθωσαν τύχη τῇ ἀγαθῇ». Καὶ ἐνταῦθα ὄχι μόνον δὲν βλασφημεῖ τοὺς Χριστιανούς, ὁ Λουκιανός, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπαινεῖ, παραδόξως μετὰ τῶν Ἐπικουρείων αὐτοὺς συντάσσων, ὅτι κατεφώρασαν καὶ ἐξήλεγχαν τὴν γοητείαν τοῦ ψευδομάντεως. Τελευταῖον ἔρχεται—διότι ὁ Φιλόπατρις, ὅπου περὶ Χριστιανῶν λέγεται, εἶνε ὁμολογουμένως νόθον, ὡς εἶδαμεν—τὸ 16 κεφ. τοῦ Φιλοψευδοῦς, ὅπερ οἱ ἀντιλουκιάνειοι εἰς τὸν Χριστὸν ἀναφέρουσιν. Ἐνταῦθα λοιπὸν ὁ πλατωνικὸς Ἴων λέγει : « Ἐγὼ γοῦν ἠδέως ἂν ἐροίμην σε, τί περὶ τούτων φῆς, ὅσοι τοὺς δαιμονῶντας ἀπαλλάττουσι τῶν δειμάτων οὕτω σαφῶς ἐξάδοντες καὶ τὰ φάσματα. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐμὲ χρὴ λέγειν, ἀλλὰ πάντες ἴσασι τὸν Σύρον τὸν ἐκ τῆς Παλαιστίνης, τὸν ἐπὶ τούτων σοφιστὴν, ὅσους παραλαβὼν καταπίπτοντας πρὸς τὴν σελήνην καὶ τὸ ὄφθαλμῷ διαστρέφοντας καὶ ἀφροῦ πιμπλαμένους τὸ στόμα ὅμως ἀνίστησι καὶ ἀποπέμπει ἄρτίους, ἐπὶ μισθῷ μεγάλῳ ἀπαλλάξας τῶν δεινῶν κτλ. » Ἀλλ' ἐδῶ μάλλον ἐννοεῖται Σύρος τις, σύγχρονος τοῦ Λουκιανοῦ, ὡς δεικνύει ὁ ἐνεστῶς, τὴν τῶν Χαλδαίων τέχνην, καθ' ἣν καὶ τὸ ὅλον τοῦτο σύγγραμμα, ἐπὶ μεγάλῳ μισθῷ μετερχόμενος. Ὅτι δὲ καὶ μὴ χριστιανοὶ τότε τὰ δαιμόνια ἐξέβαλλαν, δῆλον καὶ ἐκ τῆς Κ. Δικθῆκης (Ματθ. ΙΒ'. 27. Λουκ. Θ'. 49. Πράξ. ΙΘ'. 13. Η'. 9. ΙΓ'. 6).

Ἀκόμη ὀλιγωτέραν πίστιν ἔχουσιν εἰκόνες τινές καὶ φράσεις, ἐν αἷς ἀνακαλύπτουσιν ὑπαινιγμούς εἰς τὴν Παλαιὰν ἢ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ἄλλ' αἱ μὲν φράσεις ἐκεῖναι δὲν εἶνε μόνον τῆς Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς συγγραφεῦσιν ἀπαντῶσιν, ἐκτὸς δὲ τούτου ὅμοια πράγματα ὁμοίας εἰκόνας καὶ ὁμοίας φράσεις προκαλοῦσιν. Ἐπειτα πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ Λουκιανὸς ὁ τὰς κυρίας βάσεις τοῦ χριστιανισμοῦ ἀγνοῶν νὰ εἶχε τόσῃ οἰκειότητα πρὸς τὴν γλῶσσαν τῆς Γραφῆς;

Ἐν κεφαλαίῳ, ἡ μὲν διδασκαλία ἡ χριστιανικὴ εἶνε σχεδὸν ἐντελῶς ξένη πρὸς τὸν Λουκιανόν, ἐκ δὲ τοῦ βίου των γνωστῆ ἢ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη καὶ αἰ, δι' ὧν αὕτη ἐκφαίνεται, φιλανθρωπία· καὶ τὴν μὲν πρὸς τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ περιφρόφρῳνησιν των οἰκτιρμοῦ ἀξίαν εὐρίσκει κατὰ τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου, διότι ἐν τῇ ἀπλότητί των εὐκόλως γίνονται θύματα πονηρῶν ἀπατεῶνων, ἀλλ' οὔτε τοὺς κρίνει, οὔτε τοὺς κατακρίνει, οὔτε τοὺς καταγελά, οὐδ' εὐρίσκεται παρ' αὐτῷ λόγος τις ὑβριστικὸς εἰς τὸν θεμελιωτὴν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐν συντόμῳ, ἡπιώτατα πάντων τῶν ἐθνικῶν συγγραφέων, ὅσοι δὴλον ὅτι περὶ Χριστιανῶν λόγον ἔκαμαν, ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν, πολὺ ἡπιώτερον παρὰ τὸν Πλίνιον, ὃς (ἐπιστ. X, 97) ἀκκμπτον ἰσχυρογνωμοσύνην (*pervicacia-inflexibilis obstinatio*) τοῖς ὀνειδίζει, παρὰ τὸν Τάκιτον, ὁ ὁποῖος (*Annal. XV, 44*) τὴν θρησκείαν των ὀλεθρίαν δεισιδαιμονίαν (*exitiabilis superstitio*) ἀποκαλεῖ, παρὰ πάντας ἐκείνους, οἵτινες τοὺς φορτῶνουν θυέστεια δεῖπνα (*epulae Thyestaeae*) καὶ ἄλλα τοιαῦτα μυσάγματα. Νὰ ὁμολογοῦσε δὲ καὶ ἡσπάζετο τὴν ἀλήθειαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἢ κἂν νὰ ἐζήτει ἀκριβέστερον νὰ μάθῃ τὰ περὶ αὐτῆς, οὔτε ν' ἀπαιτήσωμεν παρὰ τοῦ Λουκιανοῦ δυνάμεθα, οὔτε νὰ τὸν ψέξωμεν, διότι δὲν το ἔκαμεν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔνθεν μὲν ἐν ταῖς ὑψηλοτέραις χώραις τοῦ τότε βίου ἀναστρεφόμενος καὶ τὰ σαθρὰ τούτων ἀποκαλύπτων δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ἐμβλέψῃ βαθύτερον εἰς

τὴν χριστιανικὴν κοινότητα, ἀκόμη τότε ταπεινὰ βαίνουσαν καὶ ἀσθενῆ, ἔθθεν δὲ ὄλως ἀρνητικῶς πρὸς πάντα διατεθειμένος τὸ « *rñφe καὶ μέμηρσ' ἀπιστεῖν* » ἢ σύνθημα τοῦ βίου του εἶχε. Μόνον θεία ἐπίπνοια ἠδύνατο νὰ μεταβάλλῃ, ὡσπερ τὸν διώκτην Σαῦλον εἰς ἔνθερμον ὁμολογητὴν καὶ ζηλωτὴν τῆς πίστεως καὶ Ἀπόστολον τῶν ἔθνῶν, οὕτω καὶ τὸν ἄπιστον Λουκιανὸν εἰς πιστὸν θιασώτην. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔγεινε κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος· ὁ δὲ Λουκιανὸς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἐμμέσως συνετέλεσεν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνικῶν χλευάσας, τὰς μωρὰς δεισιδαιμονίας των διακωμωδῆσας, τὰ αἴσχη των γυμνὰ ἀποκαλύψας, ἐν γένει τὸ σαθρὸν καὶ ἐτοιμόρροπον οἰκοδόμημα τοῦ ἀρχαίου βίου τὸ καθ' ἑαυτὸν καταλύσας καὶ εἰς ἀνέγερσιν τοῦ νέου τὸ ἔδαφος εὐτρεπίσας.

β.) Ἡ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τοὺς τότε φιλοσόφους σχέσις τοῦ Λουκιανοῦ. Αὕτη ἡ σχέσις του ἐν πολλοῖς συγγράμμασι καταφαίνεται. Ἐν τῷ *Νιγρίνω* μᾶς παρίσταται ὑπὸ τῶν διδασκαλιῶν τούτου τοῦ φιλοσόφου ἐνθουσιασμένος καὶ ὡς ἀναγεννημένος. Ὑπὸ τούτου τοῦ ἐνθουσιασμοῦ φερόμενος καὶ ἄλλως ἤδη τὴν ῥητορικὴν βεβαρυμένος, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶδαμεν, ἀποφασίζει σπουδαίως ν' ἀσχοληθῆ περὶ τὴν φιλοσοφίαν (πρὸβλ. τὸν *Δις κατηγορούμενον* καὶ τὸν *Ἰκαρομένιππον*). Ἀλλ' ἀπ' οὗ χρόνον πολὺν ἐπλανήθη, ἀπὸ αἵρέσεως εἰς αἵρεσιν μεταβαίνων καὶ πολλὰ χρήματα εἰς μισθοὺς τῶν διδασκάλων ἔδαπάνησε, δὲν φθάνει εἰς τὸν σκοπὸν του, δὲν εὐρίσκει πουθενὰ τὴν ἀληθῆ ἐκείνην σεμνὴν φιλοσοφίαν, τὴν κατὰ Σωκράτη καὶ Πλάτωνα, ἀλλὰ πανταχοῦ εἰς ἐπίπλαστα εἰδωλά της ἐντυγχάνει (1). Ἡ ἀποτυχία του αὕτη τὸν εἶχε παραφέρῃ, φαίνεται, κάπως πολὺ ἀπρεπῶς νὰ προσφερθῆ (ἐν τῇ *Βίῳ* πράσει) πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους φιλοσόφους Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη, χωρὶς νὰ ἐγκύψῃ βαθέως εἰς τὰ φιλοσοφήματά των, ἀλλὰ πάντῃ ἐπι-

(1) Περὶ τούτων πρὸβλ. ἐκτὸς τοῦ *Ἰκαρομένιππου* καὶ τὸν *Μένιππον* ἀπὸ κεφ. 3—6.

πολαίως περὶ αὐτῶν κρίνων. Ἐν δὲ τῷ Ἀλιεῖ ἐπανορθώσας τὸ σφάλμα τοῦτο καὶ τὸ ἀνήκον σέβας πρὸς τε τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν φιλοσόφους ἀπονείμας, τρέπεται πλέον εἰς τὸν περίγελων καὶ σατυρισμὸν τῶν συγχρόνων του, τῶν ὁποίων οὔτε τὰ δόγματα πρὸς ἀλλήλους ὁμολογοῦσιν, οὔτε ὁ ἐκάστου βίος πρὸς τὴν διδασκαλίαν συνάδει.

Καὶ τῶν μὲν Πυθαγορείων μαλακώτερον καθάπτεται, μόνον περιγελῶν αὐτοὺς διὰ τὴν εὐήθη φαντασιοκοπίαν των (ἐν τῇ Βίῳν πράσει, τῷ Ἀλεξτρούρι καὶ τῷ Φιλοψευδεῖ). Ὁ δὲ σταθερὸς σκοπὸς τῶν σατυρικῶν βελῶν του εἶνε οἱ Στωϊκοὶ καὶ οἱ Κυρικοὶ, ἀμφοτέρω μισούμενοι ὑπ' αὐτοῦ μάλιστα διὰ τὴν ὑποκρισίαν, τὴν φιλοκέρδειαν, τὴν φιληδονίαν καὶ τὴν δοξομανίαν των (1). — Δὲν ἀποκάνει σκώπτων τὴν ἀκατάληπτον γλῶσσαν τῶν Στωϊκῶν (ἐν τῇ Βίῳν πράσει), τὴν ἄκαρπον συλλογιστικὴν των (ἐν τῷ Ἐρμολίμῳ), τὰς νοθράς των καὶ συγκεχυμένας περὶ φύσεως καὶ προνοίας θεῶν ἀποδείξεις (ἐν Διὶ τραγῳδίῳ)· τελευταῖον τὸ φιλόνοικόν των τὸ μέχρι λοιδοριῶν καὶ πληγῶν προβαῖνον, τὴν φιλοκέρδειαν καὶ πλεονεξίαν καὶ φιληδονίαν καὶ τὰς λοιπὰς κακίας των, αἵτινες ἐκ διαμέτρου ἀντίκεινται εἰς τὰς διδασκαλίας των καὶ τὰς ὑποσχέσεις· « τὰς μὲν γὰρ ὑποσχέσεις ἀκούω θαυμαστάς· τινὰς, ἤλικα εὐδαίμωνήσουσιν οἱ ἐς τὸ ἀκρότατον ἐλθόντες· μόνους γὰρ τούτους πάντα συλλαβόντας ἔξιν τὰ τῷ ὄντι ἀγαθὰ. Τὸ μετὰ ταῦτα δὲ σὺ ἄμεινον (ἂν) εἶδεις, εἴ τιτι ἐντετύχηκας Στωϊκῶ τοιούτῳ καὶ Στωϊκῶν τῷ ἄκρω, οἷῳ μῆτε λυπεῖσθαι μῆθ' ὑπ' ἡδονῆς κατασπᾶσθαι μῆτε ὀργίζεσθαι, φθόνου δὲ κρείττονι καὶ πλούτου καταφρονοῦντι καὶ συνόλως εὐδαίμονι, ὁποῖον χρὴ τὸν καρὸνα εἶναι καὶ γνώμονα τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν βίου κτλ. » (Ἐρμολ. κερ. 76). « Ἀλλὰ μὴν ἐκείνῳ πω κα-

(1) Δι' ὀλίγων ἐνερῶς διατυπώνεται τὸ ἦθος τῶν φιλοσόφων τούτων ἐν τῷ 7 κεφαλαίῳ τοῦ 10ου νεκρικοῦ διελόγου.

τανενόηκας, οἶμαι, ὡς ἡ μὲν ἀρετὴ ἐν ἔργοις δῆπου ἐστίν, ὑμεῖς δὲ—τὸ δὲ ὑμεῖς ὅταν εἶπω τοὺς ἄκρους τῶν φιλοσοφούντων φημι—ἀφέντες ταῦτα ζητεῖν καὶ ποιεῖν, ῥημάτια δύστηνα μελετᾶτε καὶ συλλογισμοὺς καὶ ἀπορίας καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐπὶ τούτοις διατρῖβετε, καὶ θεὸς ἂν κρατῆ ἐν αὐτοῖς, καλλίνικος ὑμῖν δοκεῖ· ἀφ' ὧν, οἶμαι, καὶ τὸν διδάσκαλον τουτοῖσι θαυμάζε-τε, γέροντα ἄνδρα, ὅτι τοὺς προσομιλοῦντας ἐς ἀπορίαν καθίστησι καὶ οἶδεν ὡς χρὴ ἐρέσθαι καὶ σοφισάσθαι καὶ πανουργῆσαι καὶ ἐς ἄφυκτον ἐμβαλεῖν, καὶ τὸν καρπὸν ἀτεχνῶς ἀφέν-τες—οὗτος δὲ ἦν περὶ τὰ ἔργα—περὶ τὸν φλοιὸν ἀσχολεῖσθε, τὰ φύλλα καταχέοντες ἀλλήλων ἐν ταῖς ὁμιλίαις κτλ. » (Ἑρ-μοτ. κεφ. 79). « Καὶ μοι δὲς ἐνταῦθα ἤδη ἐρέσθαι σε, εἰ ἐθέ-λοισ ἂν ἔξω τῶν λόγων τὰ ἄλλα εἰκέναι τῷ διδασκάλῳ, οὕτω μὲν ὀργίλος, οὕτω δὲ μικρολόγος, οὕτω δὲ φιλόνεικος ὧν καὶ φιλόδοτος νῆ Δι', εἰ καὶ μὴ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ κτλ. » (αὐτ. κεφ. 80). — Εἰς δὲ τὸν δογματισμὸν τῶν Στωϊκῶν ζητεῖ (Ἑρ-μοτ. 64 κεξ.) ν' ἀντιτάξῃ κριτικὴν τινα μέθοδον, *τέχνην τινα διδακτικὴν περὶ τε τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους, ἥτις νὰ μᾶς κάμη διαγνωστικούς τε καὶ διακριτικούς καὶ, τὸ μέγιστον, ἀποδεικτικούς.* Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἐπὶ τέλους ἄκυρος καὶ ἄπρακτος ἀποβαίνει· διότι « κἂν εὕρωμεν ὑπισχνούμενόν τινα εἰδέ-ναι τε ἀποδείξειν καὶ ἄλλον διδάξειν, οὐκ αὐτίκα, οἶμαι, πι-στεύσομεν αὐτῷ, ἀλλὰ τινα ζητήσομεν τὸν κρῖναι δυνάμενον, εἰ ἀληθῆ ὁ ἀνὴρ λέγει· κἂν τούτου εὐπορήσωμεν, ἄδηλον ἔτι ἡμῖν, εἰ ὁ ἐπιγνώμων οὗτος οἶδε διαγιγνώσκειν τὸν ὀρθῶς κρι-νοῦντα ἢ μὴ, καὶ ἐπ' αὐτὸν αὖθις τοῦτον ἄλλου ἐπιγνώμονος, οἶμαι, δεῖ· ἡμεῖς γὰρ πόθεν ἂν εἰδείημεν διακρίνειν τὸν ἀρι-στα κρῖναι δυνάμενον; » (Ἑρμ. 70). Τόσον δὲ προβαίνει ἡ σκέ-ψις αὕτη, ὥστε καταντᾶ ν' ἀμφιβάλλῃ καὶ περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς μαθηματικῆς. Ἑρμ. 74· « οἷα καὶ ἡ θαυμαστὴ γε-ωμετρία ποιεῖ· κάκεινη γὰρ τοὺς ἐν ἀρχῇ ἀλλόκοτά τινα αἰτή-ματα αἰτήσασα καὶ συγχωρηθῆναι αὐτῇ ἀξιώσασα, οὐδὲ συστή-

ναι δυνάμενα, σημεῖά τινα ἀμερῆ καὶ γραμμὰς ἀπλατεῖς καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπὶ σαθροῖς τούτοις θεμελίους οἰκοδομεῖ [τὰ τοιαῦτα] καὶ ἀξιοὶ εἰς ἀπόδειξιν ἀληθῆ λέγειν ἀπὸ ψευδοῦς τῆς ἀρχῆς ὀρυωμένη. »

Ἐπειτα ἔρχονται οἱ τριβώνιοι περιβεβλημένοι, οἱ ἐξωμίαι οἱ ῥόπαλοι φέροντες καὶ πήραρ ἐξηρημένοι, οἱ ῥυπαροὶ καὶ ἀύχμωντες, οἱ λόγῳ μὲν προσποιούμενοι, ὅτι, ὡς περὶ δ' Ἡρακλῆς, ἐπὶ τὰς ἡδονὰς στρατεύονται καὶ τὸν βίον ἐκκαθῆραι προαιροῦνται, ἔργῳ δὲ τὰ ἐναντιώτατα πράττοντες, οἱ Κυνικοί, τῶν ὀποιῶν ὁ χαρακτήρ ἐναργῶς διατυπώνεται καὶ ἀλλαγῆ μὲν, μάλιστα δ' ἐν τῇ Βίῳν πράσει κεφ. 10: « Ἄ δὲ μάλιστα δεῖ προσεῖναι, ταῦτ' ἐστίν. Ἰταμὸν χρῆ εἶναι καὶ θρασὺν καὶ λοιδορεῖσθαι πᾶσιν ἐξ ἴσης καὶ βασιλεῦσι καὶ ἰδιώταις· οὕτω γὰρ ἀποβλέπονται σε καὶ ἀνδρεῖον ὑπολήφονται. Βάρβαρος δὲ ἡ φωνὴ ἔστω καὶ ἀπηχῆς τὸ φθέγμα καὶ ἀτεχνῶς ὅμοιον κυνί, καὶ πρόσωπον δὲ ἐντεταμένον καὶ βάδισμα τοιοῦτω προσώπῳ πρόπον, καὶ ὄλως θηριώδη τὰ πάντα καὶ ἄγρια. Αἰδῶς δὲ καὶ ἐπιείκεια καὶ μετριότης ἀπέστω, καὶ τὸ ἐρυθριᾶν ἀπόξερσον τοῦ προσώπου παντελῶς. Δίωκε δὲ τὰ πολυανθρωπότατα τῶν χωρίων καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις μόνος καὶ ἀκοινωνήτος εἶναι θέλε, μὴ ξένον προσιέμενος· κατάλυσις γὰρ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀρχῆς. Ἐν ὄψει δὲ πάντων, ἃ μὴδ' ἰδίᾳ ποιήσεις ἂν τις, θαρρῶν ποίει, καὶ τῶν ἀφροδισίων αἰροῦ τὰ γελοιότερα· καὶ τέλος, ἦν σοι δοκῆ, πολὺποδα ὤμων ἢ σηπίαν φαγῶν ἀπόθανε. Ταύτην σοι τὴν εὐδαιμονίαν προξενοῦμεν. » Οὕτω περιεφέροντο οἱ κοσμοπολίται, ὡς αὐτοὶ ἑαυτοὺς ὠνόμαζαν, διδάσκοντες καὶ ἐπαιτοῦντες καὶ ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης τῶν ἄλλων ζῶντες. Καὶ τινὲς μὲν ἀθωότεροι ἦσαν καὶ εἰλικρινέστεροι, οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἐθελουσίων τούτων πτωχῶν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ φιλοσοφίαν σκλῶν ἐν τῇ πήραρ των ἄλλα παρὰ τοὺς θέρμους (τὰ βρασμένα κουκκία) ἔφεραν, λαιμαργίαν, λιχνεῖαν καὶ λαγνεῖαν· φιλαργυρίαν, πλεονεξίαν καὶ φιλοδοξίαν. Ὁ βίος οὗτος τόσῳ μᾶλλον ἤρρασκε καὶ ὡς

πλείστοι τὸν ἠσπάζοντο, ὅσον τί ποτε δὲν ἐχρειάζοντο νὰ μάθωσιν, ἀλλὰ τὸ προδιαγεγραμμένον ἐκείνο ἦθος ἀναλαβόντες ἀργῶς καὶ ῥαθύμως νὰ περιφέρωνται.

«Τὸ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτι μὴδὲν αὐτοὶ μῆτε κοινὸν μῆτε ἴδιον ἐπιτελοῦντες, ἀλλ' ἀχρεῖοι καὶ περιττοὶ καθεστῶτες, οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναριθμιοὶ, οὔτ' ἐν βουλῇ, ὅμως τῶν ἄλλων κατηγοροῦσι κτλ.» Ἰκαρομεν. κεφ. 30. Πικρότερον δὲ σατυρίζονται οἱ μὲν *Κυρικοὶ* ἐν τῷ *Περεγρίτῳ*, μάλιστα οὗτος ὁ δοξομανέστατος πάντων, καθὼς εἶδαμεν, ἐν τοῖς *Δραπέταις*, ἐν τῷ *Εὐνούχῳ* καὶ ἀλλαχοῦ σποράδην, πάντες δ' οἱ φιλόσοφοι ἐν τῷ *Συμποσίῳ* ἢ *Λαπίθαις*. Ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ, ὅσπερ φαίνεται νὰ ἦνε παρωδία τις τοῦ πλατωνικοῦ συμποσίου, παρίστανται φιλόσοφοι διαφόρων αἱρέσεων εὐωχοῦμενοι παρά τινι εὐσεβεῖ ἀνδρὶ τοὺς γάμους τοῦ ἐστιῶντι. Οἱ γεννάδαι, ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἀδδηφαγίας τῶν, τῆς διχονοίας καὶ φιλονεικίας τῶν, τῶν ἀπείρων ἀτοπιῶν καὶ ἀγροικιῶν καὶ τραχυτήτων διετάραζαν τὴν εὐφροσύνην τοῦ συμποσίου, ἐπὶ τέλος καὶ εἰς χεῖρας ἔρχονται καὶ ἀληθῆ *Λαπιθομαχίαν* καὶ *Κενταυρομαχίαν* συγκροτοῦσι καὶ οἱ μὲν τετρωμένοι καὶ αἰμάσσοντες ἀπέρχονται, οἱ δὲ μένουσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης κείμενοι.

“Ὅτι δ' ὁ Λουκιανὸς οὕτω διασύρων τοὺς συγχρόνους τοῦ φιλοσόφους δὲν ἐμεγέθυσε πολὺ τὰς διστάσεις τῶν πραγμάτων, διδασκόμεθα καὶ ἐξ ἄλλων συγχρόνων κρίσεως, π. χ. τοῦ Αἰλίου Ἀριστείδου τοιαύδε περὶ αὐτῶν περὶ τὸ τέλος τοῦ ὑπὲρ τῶν τεττάρων λέγοντος: «Καὶ τοι τίς ἂν εἰς ζῶντας τελῶν τούτων ἀνάσχοιτο, οἱ πλείω μὲν σολοικίζουσιν ἢ φθέγγονται, ὑπερορῶσι δὲ τῶν ἄλλων ὅσον αὐτοῖς ὑπερορᾶσθαι προσήκει, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξετάζουσιν, αὐτοὺς δ' οὐδεπώποτ' ἤξιωσαν, καὶ σεμνύνουσι μὲν τὴν ἀρετὴν, ἀσχοῦσι δ' οὐ πάνυ, περιέρχονται δ' ἄλλως βροτῶν εἰδῶλα καμόντων, Ἡσιόδου κηφήνες, Ἀρχιλόχου πίθηκοι, δύο μορφὰς ἔχοντες ἀντὶ τριῶν, τῆς τραγικῆς βοῆς τῶν ἱματίων τῶν ἠπημέρων οὐδὲν διαφέ-

ρορτες, τὰ μὲν ἔξω σεμνοί, τὰ δ' ἔνδον ἄλλος ἂν εἰδείη τις, οὐδὲ μεθ' ἡμέραν σώφρονες. ὡς Δημοσθένης φησίν, ἀλλ' αὐτοῖς καὶ ἡμέρα καὶ νύξ ταυτόν ἐστι δυνηθεῖσιν· οἱ τοῦ μὲν Διὸς οὐδὲν χείρους φασὶν εἶναι, τοῦ δ' ὀβολοῦ τοσοῦτον ἠττωνται. κτλ.— Ἀλλὰ μὴν τὴν γ' ἀπιστίαν καὶ πλεονεξίαν αὐτῶν οὐδὲν δεῖ γινῶναι παρακαταθέμενον, αὐτοὶ γὰρ λαμβάνουσιν, ὅτι ἂν δυνηθῶσιν· οἱ τῷ μὲν ἀποστερεῖν κοινωνεῖν ὄνομα τίθενται, τῷ δὲ φθονεῖν φιλοσοφεῖν. τῷ δ' ἀπορεῖν ὑπερορᾶν χρημάτων. Ἐπαγγελλόμενοι δὲ φιλανθρωπίαν ὤνησαν μὲν οὐδένα πρόποτε, ἐπηρεάζουσι δὲ τοῖς χρωμένοις. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους οὐδ' ἀπαντῶντας ὀρώσι, τῶν δὲ πλουσίων ἔνεκα εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀπαίρουσιν, ὡσπερ οἱ Φρύγες τῶν ἐλαῶν ἔνεκα τῆς συλλογῆς, καὶ προσιόντων εὐθύς ὠσφροντο καὶ παραλαβόντες ἄγουσι καὶ τὴν ἀρετὴν παραδώσειν ὑπισχνοῦνται. Καὶ τοὺς μὲν ἄλλους οὐδὲ πρόσειπόντας ἀντιπροσειποῖεν ἂν εὐμενῶς, τοὺς δὲ τῶν πλουσίων ὀψοποιούς καὶ σιτοποιούς καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις τάξεσι πόρρωθεν εὐθύς ἀσπάζονται, πρὶν εὖ καὶ καλῶς ὀφθῆναι, ὡσπερ τούτου χάριν ἐξ εὐνῆς ἀναστάντες κτλ.— Μίνους δὲ τούτους οὔτε ἐν κόλαξιν οὔτ' ἐν ἐλευθέροις ἄξιον θεῖναι. Ἐξαπατῶσι μὲν γὰρ ὡς κόλακες, προπηλακίζουσι δ' ὡς κρείττονες, δύο τοῖς ἐσχάτοις καὶ τοῖς ἐναντιωτάτοις ἔνοχοι κακοῖς ὄντες, ταπεινότητι καὶ αὐθαδεῖα κτλ. » ἀπὸ σελ. 398—414 τοῦ Β'. τόμου τῆς ἐκδ. τοῦ Dindorf.

Ἀλλὰ ποῖον εἶνε τὸ συμπέρασμα καὶ ὁ καρπὸς τῆς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν σχέσεως τοῦ Λουκιανοῦ; *Σκέψις καὶ ἀμφιβολία* καὶ *ἄρρησις* ἐν θεωρίᾳ τε καὶ πράξει. Σκέψις ἐν θεωρίᾳ οὐδεμίαν ἀλήθειαν ἀναγνωρίζουσα καὶ αὐτὰς τὰς αὐταποδείκτους ἀρχὰς τῆς μαθηματικῆς, ὡς εἶδαμεν, ἀρνούμενη. Ὁ Λουκιανὸς ἦτο μὲν ἐπιτήδειος νὰ ἐξελέγχῃ τὸ ψεῦδος, ἀλλ' αὐτὸς νὰ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν δέν ἦτον ἐπιτήδειος· ὅμοιος μὲ δούλον, ὅστις ἔθλασε τὰ δεσμὰ του, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἐκ τῆς δουλείου χώρας εἰς τὴν ἰδίαν πατρί-

δα, ἴσταται ἔρημος καὶ ἀμήχανος· αἰσθάνεται μὲν ἑαυτὸν ἐλευθερώτερον καὶ κρείττονα τῶν συνδούλων του, τῶν ἔτι δεσμίων, καὶ τοὺς σκώπτει μάλιστα διὰ τοῦτο, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἰδίαν ἐστίαν, καθ' ἕξιν καὶ ἀνάγκην μένει προσκεκολλημένος εἰς τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους τῆς χώρας τῆς δουλείας του (1). Ὅχι μόνος ὁ Λουκιανὸς, ἀλλ' ὅλον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος πρὸ πολλοῦ ἤδη εἶχεν ἀπομάθει ν' ἀνέρχεται εἰς τὴν πηγὴν τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἰδεῶν, ὅθεν ποτὲ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ σοφοὶ του τὰς εἶχαν καταβιάσῃ εἰς τὴν γῆν· καὶ ἀπατώμενον ἀπὸ τὰ ἴχνη, ἅτινα ἐκεῖναι εἶχαν ἀπολείψῃ, ἐνόμιζεν αὐτὰς ἀκόμη πάντοτε παρ' ἑαυτῷ διατριβούσας καὶ τὰ ἴχνη των ἐσέβητο ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων. Οὐδὲν λοιπὸν θαῦμα, ἂν καὶ ὁ Λουκιανὸς, ἀφ' οὗ μακρὸν χρόνον ἐπὶ τῶν ἰχνῶν ἐκείνων εἰς μάτην τὰς ἐζήτησεν, ἐλυπήθη διὰ τὴν ἀποτυχίαν, καὶ ἀντὶ νὰ ἐξετάσῃ, μήπως ὑπάρχει ἑτέρα τις ὁδὸς πρὸς ἀνεύρεσιν αὐτῶν, ὅχι μόνον ἀδύνακτον τὸ ἀπεφάνθη, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἰχνῶν ἐκείνων καὶ περὶ τῆς πρότερόν ποτε παρουσίας τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἰδεῶν ἤρχισε νὰ ἀμφιβάλλῃ. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἀληθείας, ὡς καὶ τῆς ἀρετῆς, ἡ ὁδὸς εἶνε ἀνάντης καὶ χλωπῆ καὶ δύσβατος καὶ ἰδρωτὸς καὶ πόνων ἀνάπλευς· οὐδὲ κατέρχεται ἐκ τῆς ἄκρας τῆς ἐκείνης εἰς τὸν μὴ θέλοντα νὰ διαταράξῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ μαλθακὴν ἀνάπαυσίν του μηδ' ἐπ' ἐλάχιστον νὰ συντείνῃ τὸν κοινὸν νοῦν του. Ὁ Λουκιανὸς δὲν εἶχε, φίνεται, τὴν τόλμην νὰ ὑποδυθῇ οὕτως ἐπίπονον καὶ ἀκανθώδη ἀγῶνα. Διὰ ταῦτα καὶ τελευταῖον εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἐπικουρισμοῦ ἐρίφθη (2), ἂν καὶ πρότερον καὶ

(1) Ἰδὲ δὲ τὴν κατωτέρω ὀνομασθησομένην πραγματείαν τοῦ C. Fr. Herm ann.

(2) Ἡ πρὸς τὴν Ἐπίκουρον τιμὴν του ἐκρῆζετι μάλιστα ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ κειρ. 25: Ἐπικούρῳ ἀνδρὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καθ' ἑώρακότι καὶ μόνῳ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν εἰδόντι πρβλ. καὶ τὸ περὶ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος ν. 6.

ταύτην τὴν αἴρεσιν μετὰ τῶν ἄλλων εἶχε σκώψη (ἐν τῇ Βίῳ πράσει). Διότι αὕτη ἡ αἴρεσις μᾶλλον συνῆδε καὶ μετὰ τὰ εἰρημμένα θεωρητικὰ ἀξιώματά του (1) καὶ μετὰ τὸ πρακτικόν, ὅπερ δικτυπώνεται ἐν τῇ τοῦ Τειρεσίου πρὸς τὸν Μένιππον (ἐν τῇ Νεκρομντεία 21) συμβουλῇ: « Ὁ τῶν ἰδιωτῶν ἄριστος βίος καὶ σωφρονέστερος· ὃς τῆς ἀφροσύνης παυσάμενος τοῦ μετεωρολογεῖν καὶ τέλη καὶ ἀρχὰς ἐπισκοπεῖν καὶ καταπτύσας τῶν σοφῶν τούτων συλλογισμῶν καὶ τὰ τοιαῦτα λῆρον ἠγησάμενος τοῦτο μόνον ἐξ ἄπικτος θηράσῃ, ὅπως τὸ παρὸν εὖ θέμενος παραδράμῃς γελῶν τὰ πολλὰ καὶ περὶ μηδὲν ἐσπουδακῶς. » Ταῦτα δὲν συμφωνοῦσι βέβαια μετὰ τὴν ἐν τῷ Ἑρμοτίμῳ κεφ. 76 ἀρεταλογία (ἡ μὲν ἀρετὴ ἐν ἔργοις δήπου ἐστίν, ὑμεῖς δὲ ἀφέντες ταῦτα ζητεῖν καὶ ποιεῖν, ρημάτιχ δύστηνα μελετᾶτε κτλ.—Καὶ τὸν καρπὸν ἀτεχνῶς ἀφέντες—οὗτος δὲ ἦν περὶ τὰ ἔργα—περὶ τὸν φλοιὸν ἀσχολεῖσθε κτλ.), τὴν ὁποίαν παροδικῶς μόνον, φαίνεται, ἐπρέσβευσεν ὁ Λουκιανός. Ὁμοίᾳ λέγει καὶ τὸ ἐπίγραμμα, ὅπερ πρότερον εἰς αὐτὸν προσγραφόμενον καὶ τῶν συγγραμμάτων του προετάσσετο, καὶ τὸ ὁποῖον θὰ παρκατεθῆ κατωτέρω μετὰ τῶν τοῦ Φωτίου.

Οὕτω γελῶν παρέδραμεν ἐκτὸς τῶν θεῶν καὶ τῶν φιλοσόφων καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄνω ἐν τῇ γῆ καὶ κάτω ἐν τῷ ἕρδι διὰ τῶν δύο ὑλακτικῶν καὶ δηκτικῶν κυνῶν του, Διογένους καὶ Μενίππου, τοὺς ὁποίους πάντων τῶν ἄλλων δμοτέχνων ἐπροτίμησεν. Οἱ δύο οὗτοι κύνες ἐπαφειθέντες ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ εἰς τοὺς ἐν ἕρδου νεκροὺς, καθὼς ὁ Μῶμος εἰς τοὺς ἐν Ὀλύμπῳ θεοὺς, ὑλακτοῦσι πρὸς αὐτοὺς σκώπτοντες καὶ ἐπιχαίροντες διὰ τὴν παροῦσαν γυμνότητα καὶ ἀμορφίαν καὶ πενίαν καὶ ἐρημίαν ἀντι τῆς προτέρας βρώμης καὶ ἀνδρίας καὶ κάλλους καὶ πλοῦτου καὶ τιμῆς καὶ θεραπείας, οὐδὲ τὴν ἀθλιότητά των ταύτην νὰ κλαίωσιν ἡσύχους αὐτοὺς ἀφίοντες

(1) Πρὸς τὴν κρίσιν τοῦ Φωτίου.

(ἐν τοῖς νεκρικοῖς διαλόγοις). Ἐδῶ σημειωτέον, ὅτι πρὸς τὴν πικρὰν ταύτην ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ κάτω καὶ τοῦ ἄνω βίου ὁ Λουκιανὸς ἐπιτηδεύει μεταχειρίζεται καὶ τὴν τῶν συγχρόνων του διάφορον παρὰ τοὺς πρότερον δόξαν περὶ τῆς τῶν νεκρῶν καταστάσεως. Οἱ μὲν πρότεροι ἐδόξαζαν τοὺς νεκροὺς σκιοειδῆ εἶδωλα τῶν ζῶντων χωρὶς ὕλικῆς συστάσεως, χωρὶς αἵματος καὶ διὰ τοῦτο καὶ χωρὶς νοῦ καὶ λόγου, οἱ δ' ἐπὶ Λουκιανοῦ γυμνοὺς, ἀμόρφους σκελετοὺς, ξηρὰ καὶ κατεσκληρότα ὄσῃ. Ἄρκειντο δ' ἐπ' ἀλλήλοις ἀμαυροὶ καὶ ἄσημοι καὶ οὐδὲν ἔτι τῶν παρ' ἡμῖν καλῶν φυλάττοντες. Ἀμέλει πολλῶν ἐν ταύτῳ σκελετῶν κειμένων καὶ πάντων ὁμοίων, φοβερόν τι καὶ διάκνον δεδορκότων καὶ γυμνοὺς τοὺς ὀδόντας προφαινότων, ἠπόρουσαν πρὸς ἑμαυτὸν, ᾧ τινα διακρίναμι τὸν Θεοσίτην ἀπὸ τοῦ καλοῦ Νιρέως ἢ τὸν μεταίτην Ἴρον ἀπὸ τοῦ Φαϊάκων βασιλέως ἢ Πυρρίαν τὸν μάγειρον ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος· οὐδὲν γὰρ ἔτι τῶν παλαιῶν γνωρισμάτων αὐτοῖς παρέμενον, ἀλλ' ὅμοια τὰ ὄσῃ ἦν, ἄδηλα καὶ ἀνεπίγραφα καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἔτι διακρίνεσθαι δυνάμενα». (Νεκρομαντ. κεφ. 15.).

Ἐναργέστατα δὲ διαγράφεται τὸ ἐπίκηρον καὶ φθαρτὸν καὶ μάταιον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐν τῷ διαλόγῳ Χάρωνι ἢ Ἐπισκοποῦσι. Καθὼς ἐν τῷ Μενίππῳ ὁ ζωντανὸς μετὰ πολλὴν καὶ ματαίαν πλάνην καὶ ζήτησιν ἀπλῆς τιμῆς καὶ βεβαίας ἁδοῦ τοῦ βίου παρὰ τοῖς καλουμένοις φιλοσόφοις τελευταῖον ἀποφασίζει νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν ἄδην παρὰ τὸν Βοιωτῖον Τειρεσίαν, διὰ νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ ἅτε μάρτεως καὶ σοφοῦ, τίς ἐστὶν ὁ ἄριστος βίος καὶ ὅν ἂν τις ἔλοιτο εὖ φρονῶν· οὕτως ἐν τῷ Χάρωνι ὁ Χάρων αὐτὸς (τ. ἔ. ὁ Θάνατος) ἀνέρχεται εἰς τὸν ἄνω κόσμον διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν ἐδῶ βίον, ἅῃ ἐπιθυμῆσαι ἰδεῖν ὁποῖά ἐστι τὰ ἐν τῷ βίῳ καὶ ἅῃ πράττουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν αὐτῷ ἢ τίνων στερούμενοι πάντες οἰμώζουσι κατιόντες παρ' ἡμᾶς· οὐδεὶς γὰρ ἀδακρυτὴ διέπλευσεν». Ὁ Ἑρμῆς τὴν ἀναβιβάζει εἰς ὕψος τι, ὅπερ καὶ αὐτὸ, κωμικώτερον παρ-

ωδουμένου τοῦ Ὀμήρου, συντίθεται ἐκ τῶν ὄρων Ὀλύμπου καὶ Ὀσσης καὶ Πηλίου καὶ Οἴτης καὶ Παρνασσοῦ ἐπ' ἄλληλα ἐπικυλινδουμένων. Ἐντεῦθεν καθορῶσι τὴν γῆν ὅλην μὲ τὴν θάλασσαν καὶ τοὺς ποταμοὺς καὶ ὄρη καὶ τὰς πόλεις τῆς. Καὶ λοιπὸν ἐκτυλίσσονται ἔμπροσθέν των παντοδαπαὶ εἰκόνες, ἐν αἷς κατοπτρεύονται αἱ ματαιότητες τῶν ἀνθρώπων. *Μίλων* ὁ *Κροτωνιάτης* ἐν ἀκμῇ τῆς βώμης καὶ δόξης του, τὸν ταῦρον ἐπὶ τῶν ὤμων διὰ τοῦ σταδίου μέσου φέρων καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπικροτούμενος· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ἀμαχωτάτου τῶν ἀνταγωνιστῶν, τοῦ Θανάτου, καταπαλαισθεὶς καὶ εἰς τοῦ Χάρωνος τὸ σκαφίδιον ἐμβαλλόμενος. Ὁ *Κροῖσος* ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀκροπόλεώς του, τῆς ὑπὸ τοῦ τριπλοῦ τείχους περιβεβλημένης, ἐπὶ κλίνης χρυσεῆς καθήμενος καὶ τῷ Σόλωνι διαλεγόμενος καὶ ἔτοιμος νὰ στείλῃ τὰς χρυσᾶς πλίνθους του εἰς τοὺς Δελφοὺς. Ἄλλ' ἰδοὺ ἐπέρχεται κατ' αὐτοῦ *Κῦρος* ὁ *Πέρσης*, *Μήδους* καὶ Ἀσσυρίου καὶ Βαβυλωνίου καθυποτάξας, ἵνα καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον ἐμπέσῃ εἰς τὰς ἐκδικητικὰς χεῖρας τῆς Σκυθῶν βασιλείσσης *Τομύριδος*, ἧτις τὴν κεφαλὴν τοῦ *Κύρου* ἀποτεμοῦσα εἰς ἀσκὸν πλήρη αἵματος θὰ τὴν ἐμβάλῃ. «Ἐκεῖνος δὲ τίς ἐστὶν ὁ τὴν πορφυρᾶν ἐφεστρίδα ἐμπεπορημένος, ὁ τὸ διάδημα, ᾧ τὸν δακτύλιον ὁ μάγειρος ἀναδίδωσι τὸν ἰχθὺν ἀνατεμών; *Πολυκράτης* ὁ *Σαμίω* τύραννος πανευδαίμων ἠγούμενος εἶναι· ἀλλὰ καὶ οὗτος αὐτὸς ὑπὸ τοῦ παρεστῶτος οἰκέτου *Μαιανδρίου* προδοθεὶς Ὀροίτη τῷ σατράπῃ ἀνασκολοπισθῆσεται ἄθλιος ἐκπεσὼν τῆς εὐδαιμονίας ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου». Τώρα δὲ παρίσταται εἰκὼν τις ἀληθῶς φοβερὰ καὶ καταπληκτικὴ. *Πόλις* τις *θορύβου* καὶ *ταραχῆς* μεστή, ὡς περ σμῆνος μελισσῶν, ἐν ᾧ «ἅπας μὲν ἴδιόν τι κέντρον ἔχει καὶ τὸν πλησίον κεντεῖ, ὀλίγοι δὲ τινες ὡς περ σφῆκες ἄγουσι καὶ φέρουσι τὸ ὑποδέεστερον». Περίπταται δ' αὐτοὺς ἐκ τάφανοῦς παντοδαπὸς ὄχλος, ἐλπίδες καὶ φόβοι καὶ ἄνοιαι καὶ ἠδοναὶ καὶ φιλαργυρίαι καὶ ὄργαι καὶ μίση καὶ τὰ τοιαῦτα·

ἄνω δέ που αἱ Μοῖραι ἐπικλώθουσιν ἐκάστῳ τὸν ἄτρακτον «ἀφ' οὗ ἤρτησθαι ξυμβέβηκεν ἅπαντας ἐκ λεπτῶν νημάτων». Τὰ νήματα εἶνε ἐπιπεπλεγμένα· διότι εἶνε πεπρωμένον «ἐκείνον μὲν ὑπὸ τούτου φονευθῆναι, τοῦτον δ' ὑπ' ἄλλου, καὶ κληρονομησαί γε τοῦτον μὲν ἐκείνου, ὅτου ἂν ἦ μικρότερον τὸ νῆμα, ἐκείνον δ' αὖ τούτου· τοιόνδε γάρ τι ἡ ἐπιπλοκὴ δηλοῖ». Ἄλλ' ὅμως γελοῖαι εἶνε αἱ ἐπιθυμίαι καὶ σπουδαὶ καὶ οἱ ἀγῶνές των, ἐν ᾧ ἐδῶ πλησίον των θερίζει ὁ Θάνατος διὰ τῶν πολλῶν καὶ παντοίων ὑπηρετῶν του. Ἡπίαλοι καὶ πυρετοὶ καὶ φθόαι καὶ περιπνευμονίαι καὶ ξίφη καὶ ληστήρια καὶ κῶνεια καὶ δικασταὶ καὶ τύρανοι ἀκαταπαύστως ἐργάζονται. Ταῦτα κάνεις δέν τα βάλλει εἰς τὸν νοῦν του, ἐν ὄσῳ εὐτυχῶσιν· ὅταν δὲ πείσωσιν, τότε πολὺ τὸ ἄχ καὶ οὐάχ. Ἐκεῖ οἰκοδομεῖ τις οἰκίαν μετὰ σπουδῆς «καὶ τοὺς ἐργάτας ἐπισπέρχων»· ἡ οἰκία θὰ λάβῃ τέλος ἐντὸς ὀλίγου, ἀλλ' ὁ οἰκοδεσπότης δέν θα οἰκήσῃ, ἀλλὰ θ' ἀπέλθῃ εἰς τὸν κληρονόμον καταλιπὼν αὐτήν. Παρέκει χαίρει τις, διότι ἡ γυνὴ του ἔκαμεν ἀρσενικὸν παιδὶ καὶ ἐστιᾷ τοὺς φίλους, χωρὶς νὰ ἔξέρῃ ὁ ἄθλιος, ὅτι τὸ παιδὶ θ' ἀποθάνῃ, ὅταν γείνη ἑπτὰ ἐτῶν. Παρέκει εορτάζει ὁ πατὴρ ἀθλητοῦ ὀλυμπιονίκου, ἐν ᾧ ὁ γείτων του ἐκκομίζει εἰς ταφὴν τὸν υἱὸν του. Ἄλλου πάλιν ἄλλοι μὲν περὶ ὄρων γῆς διαφέρονται, ἄλλοι δὲ χρήματα συλλέγουσι καὶ πρὶν τὰ ἀπολαύσωσιν ἀναρπάζονται ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἐκείνων καὶ ὑπηρετῶν τοῦ θανάτου. Οὕτω μάταιοι καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ ἅπας ὁ βίος των. Ὁμοιάζουσι μὲ πομφόλυγας τὰ ἐν τῷ ὕδατι ὑπὸ κρουνοῦ τινι σφοδρῶς καταπίπτοντι ἀνισταμένας, ὧν αἱ μὲν «μικραὶ εἰσι καὶ αὐτίκα ἐκραγεῖσαι ἀπέσθησαν, αἱ δ' ἐπὶ πλεόν διαρκοῦσι καὶ προςχωρουσῶν αὐταῖς τῶν ἄλλων αὐταὶ ὑπερφυσώμεναι ἐς μέγιστον ὄγκον αἴρονται, εἶτα μὲν τοὶ κάκειναι πάντως ἐξερράγησάν ποτε· οὐ γὰρ οἶόν τε ἄλλως γενέσθαι. Τοῦτό ἐστιν ὁ ἀνθρώπου βίος· ἅπαντες ὑπὸ πνεύματος ἐμπεφυσημένοι οἱ μὲν μείζους, οἱ δὲ ἐλάττους· καὶ οἱ μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχουσι καὶ

ὠκύμορον τὸ φύσημα, οἱ δὲ ἅμα τῷ ξυστῆναι ἐπαύσαντο· πᾶσι δ' οὖν ἀπορραγῆναι ἀναγκαῖον». Τότε ὁ Χάρων ἐρωτᾷ τὸν Ἑρμῆν: Θέλεις λοιπὸν ἀπὸ τοῦ ὕψους, ὅπου εἴμεθα, ἀναβοήσας παμμέγεθες νὰ τοῖς παραινέσω ν' ἀπέχωσι μὲν ἀπὸ τοὺς ματαίους κόπους, νὰ ζῶσι δὲ πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὸν θάνατον, λέγων, ὦ μάταιοι, τί ἐσπουδάκατε περὶ ταῦτα; παύσασθε κάμνοντες· οὐ γὰρ ἐς αἰὲ βιώσεσθε· οὐδὲν τῶν ἐνταῦθα σεμνῶν ἀτίδιόν ἐστιν, οὐδ' ἂν ἀπάγοι τις αὐτῶν τι ξὺν αὐτῷ ἀποθανῶν κτλ.; Εἶνε περιττὸν καὶ μάταιον, ἀποκρίνεται ὁ Ἑρμῆς· διότι τοὺς μὲν πολλοὺς αὐτῶν οὕτως ἔχει διατεθειμένους ἢ ἄγνοια καὶ ἢ ἀπάτη, ὥστε μὴδὲ μὲ τρύπανον πλέον νὰ τοῖς διανοιχθῶσι τὰ ὦτα· « πόθεν οὖν ἂν ἐκεῖνοι ἀκοῦσαι δυνηθεῖεν, ἦν καὶ σὺ κεκραγῶς διαρραγῆς; » Ὀλίγοι δὲ τινες ἔξέρουσι μὲν ὅσα ἐμελλες ἐσὺ νὰ τοῖς εἴπῃς, καὶ καταγελῶσι μάλιστα τὰ ὑπὸ τῶν ἄλλων γιγνόμενα, ἀλλὰ μισοῦνται ὑπ' αὐτῶν ἐλέγχοντες τὰς ἀμαθίας τῶν. Πρὶν καταβῶσιν ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῶν, ὁ Χάρων ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ ἀκόμη τοὺς τάφους καὶ τινὰς τῶν πάλαι περιφανῶν πόλεων. Ὁ Ἑρμῆς τῷ δείχνει τινὰ χρώματα πρὸ τῶν πόλεων καὶ στήλας καὶ πυραμίδας καὶ ἀνθρώπους τινὰς περὶ αὐτὰ, οἵτινες στεφανώνουσι τοὺς λίθους καὶ χρίουσι μὲ μύρον, ἐν ᾧ ἄλλοι παρέχει πυρὰν ἐπισωρεύσαντες καὶ βόθρον τινὰ ὀρύξαντες καίουσι πολυτελεῆ δεῖπνα καὶ οἶνον καὶ μελίκρατον χύνουσι εἰς τὰ ὀρύγματα, νομίζοντες οἱ μάταιοι, ὅτι θὰ τὰ ἀπολαύσωσι κάτω αἱ ψυχὰι τῶν οἰκείων! Ἄλλὰ πῶς δύνανται νὰ τρώωσιν ἢ νὰ πίνωσιν ἐκεῖνοι, ὧν τὰ κρῆντα εἶνε ξηρότατα; Ἐπειτα τῷ δείχνει τὰς ἐπισήμους ἐκείνας καὶ ἐξακούστους πόλεις, *Ninor, Βαβυλῶνα, Μυκῆνας, Κλεωρὰς, Ἴλιον*, αἵτινες « πάλαι μὲν ἦσαν εὐδαίμονες, νῦν δὲ τεθνᾶσι καὶ αὐταί· ἀποθνήσκουσι γὰρ καὶ πόλεις, ὥσπερ ἄνθρωποι, καὶ τὸ παραδοξότατον καὶ πρῶτα μοι ὄλοι. Ἰνάχου γούν οὐδὲ τάφρος ἔτι ἐν Ἄργει καταλείπεται ». Οὕτως ἀπέρχεται ὁ Χάρων εἰς τὴν ἀτερπῆ ὑπηρεσίαν τοῦ εὐγνωμονῶν πρὸς τὸν Ἑρ-

μῆν, διότι τῷ ἔδειξε τὰ τῶν κακοδαιμόνων ἀνθρώπων πράγματα ἐν ὅλῃ τῇ ἀθλιότητί των. «Ὅπου ἔρχεται εἰς τοιαύτας σκέψεις ὁ Λουκιανός, εἶνε σπουδαῖος, πολὺ σπουδαῖος, πολλακίς μάλιστα μέχρις ἀθυμίας (1)· ἠδύνατο νὰ διορθώσῃ καὶ διδάξῃ· ἀλλὰ τῷ λείπει τὸ θετικὸν στοιχεῖον τῆς πίστεως καὶ πεποιθήσεως· δὲν ἔχει ἐνθουσιασμόν, ἀλλὰ σκῶμμα καὶ γέλωτα (ἔστι δὲ ἀκρατὴς γέλωτος, λέγει περὶ ἑαυτοῦ ἐν τῷ Ψευδολογιστῇ). Εἶνε τῶν ἀρνητικῶν ἐκείνων καὶ κριτικῶν πνευμάτων, ὅποια συχνὰ ἀναφαίνονται ἐν χρόνοις τῆς μεταβάσεως καὶ τῆς ἐν ζυμώσει ἀναπτύξεως. Ταῦτα καθαρίζουν τὸν ἀέρα ὡς λαίλαπες ἑαριναί, ἐξαφανίζουν τὸ παλαιὸν καὶ νέον τι προπαρσκευάζουσιν. Ἄλλ' ὅπου μέλλει νὰ ἐπέλθῃ τὸ νέον, ἐκεῖ χρειάζονται θετικὰ πνεύματα». Κατὰ ταῦτα ὀρθότατα κρίνει τὸν Λουκιανὸν ἐν γένει καὶ ὁ Φώτιος (ἐν Βιβλιοθ. κώδ. 128) λέγων : ἀπλῶς—*κωμῳδία τῶν Ἑλλήνων ἐστὶν αὐτῷ ἢ σπουδῆ ἐν λόγῳ πεζῷ· ἔοικε δὲ αὐτὸς τῶν μηδὲν ὄλως πρεσβεύοντων εἶναι· τὰς γὰρ ἄλλων κωμῳδῶν καὶ διαπαίζων δόξας, αὐτὸς ἦν θειάζει οὐ τίθησι, πλήν εἴ τις αὐτοῦ δόξαν ἐρεῖ τὸ μηδὲν δοξάζειν».*—

γ'.) *Ἡ πρὸς τὴν ῥητορικὴν καὶ τὰ ἄλλα εἶδη τοῦ λόγου σχέσις του. Καὶ ἐδῶ ἦσαν πολλὰ τὰ ψεκτέα καὶ σκωπτεία· οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι ἦσαν χρόνοι πολυλολογίας καὶ πολυγραφίας, τὴν ὁποίαν προῆγαν οἱ ἡγεμόνες διὰ τε τοῦ καλοῦ παραδειγματός των καὶ διὰ τῆς ἐλευθεριότητος. Διότι οἱ Ἀντωνῖνοι καὶ αὐτοὶ ἔγραφαν (π. χ. ὁ Μάρκος Αὐρήλιος τὰ εἰς ἑαυτὸν) καὶ τοὺς λόγους τῶν Ἑλλήνων ἐτίμων καὶ εἰς τὴν αὐλὴν των αὐτοὺς προσκαλοῦντες καὶ εἰς τιμὰς καὶ ἀξιώματα προσιθάζοντες καὶ ἐμμίσθους ἔδρας τῆς ῥητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας ἐν Ἀθήναις τε καὶ ἀλλαχοῦ διατηροῦντες. Ἄλλὰ καὶ παρὰ*

(4). Λέγει ὁ Α. Πρίλλερος ἐν τῇ περὶ Λουκιανοῦ πραγματείᾳ του, περὶ ἧς κατωτέρω.

τοῖς ῥήτορσιν, ὡς περ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, ὀλίγη ἦτον ἡ ὕγιης παιδεία, ἡ φιλοκαλία καὶ ἡ ἀκριβὴς μάθησις. Παρὰ τοῖς πλείστοις καὶ ἐνταῦθα ἐπεκράτει κατὰ τε λόγον καὶ πράξιν ῥαδιουργία, ἐπιτήδευσις καὶ προσποιήσις, ψεῦδος, ἀμάθεια καὶ ἀναισχυντία. Τὰς κακίας ταύτας, διὰ τὰς ὁποίας, καθὼς εἶδαμεν, αὐτὸς ἀπεχαιρέτησε τὴν ῥητορικὴν, ἐλέγχει πολλαχοῦ, ποῦ μὲν ἠπιώτερον, ποῦ δὲ πικρότερον. Ἡ δὲ κρίσις του ἐδῶ, ἐν τῇ ἰδίᾳ του σφαίρα, εἶνε βέβαια πολὺ ἀξιοπιστοτέρα ἢ ἐν τοῖς περὶ φιλοσοφίας. Ἐν τῷ *Ψευδολογιστῇ* σατυρίζεται μὲ ἀρχιλόχειον πικρίαν εἰς τῶν φαυλοτάτων σοφιστῶν, ὅστις εἶχεν ἐρεθίσθη, ὁ ταλαίπωρος, τὸν Λουκιανὸν καὶ δὴ ἐν ὄλῃ τῇ γυμνοτητί του, καὶ ὡς ῥήτωρ καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐκτίθεται. Ἐν δὲ τῷ *Ῥητόρων διδασκάλῳ* ἔχει νὰ κάμῃ μὲ ἓνα σύγχρονον διδάσκαλον τῆς ῥητορικῆς, κατὰ τὸν σχολιαστὴν καὶ τὸν *Ῥάγκην* (Ranke) μὲ τὸν *Ἰούλιον Πολυδεύκην*, ὁ ὁποῖος ἐπὶ Κομμόδου ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν ἐν Ἀθήναις δημοσίᾳ. Πρὸς μεिरάκιόν τι, ὅπερ παρίσταται ὡς ἐρωτῆσαν τὸν Λουκιανὸν, «ὅπως ἂν ῥήτωρ γένοιτο, » ἀποκρίνεται πρῶτον, ὅτι δύο ὁδοὶ ἄγουσι πρὸς τοῦτο, ἡ μὲν *τραχεῖα* καὶ *ὄρειος* καὶ *ἀνάτης* καὶ *καματηρὰ* καὶ *ιδρωτὸς* μεστή, ἡ τῆς ἀρχαίας αὐστηραῆς ῥητορικῆς ἡ δὲ τῆς νέας σχολῆς, *ἐπιτομωτάτη* καὶ *ἱππῆλατος* καὶ *κατάντης* σὺν πολλῇ *θυμηδία* καὶ *τροφῇ* διὰ *λειμώνων* *εὐανθῶν* καὶ *σικιᾶς* ἀκριβοῦς *σχολῇ* καὶ *βάδην* ἀνιοῦσα. Ἐπειτα χαρακτηρίζεται ὁ ἡγεμὼν ἑκατέρας τῶν ὁδῶν ὁ μὲν τῆς *τραχείας* *ἐκείνης* «καρτερός τις ἀνὴρ, ὑπόσκληρος, ἀνδρώδης τὸ βᾶδισμα, πολὺν τὸν ἥλιον ἐπὶ τῷ σώματι δεικνύων, ἀρρενωπὸς τὸ βλέμμα, ἐγρηγορῶς, — ὑποδεικνύς τὰ Δημοσθένους ἶχνη καὶ Πλάτωνος καὶ ἄλλων τινῶν, μεγάλα μὲν καὶ ὑπὲρ τοὺς νῦν, ἀμαυρὰ δὲ ἤδη καὶ ἀσαφῆ τὰ πολλὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ φησιν εὐδαίμονά σε ἔσεσθαι, εἰ κατὰ τούτων ὁδεύσεις, ὡς περ οἱ ἐπὶ τῶν κάλων βάνοντες, εἰ δὲ κἂν μικρόν τι παραβαίης ἢ ἔξω πατήσεις ἢ ἐπὶ θᾶτερα μᾶλλον κλιθείης τῇ ῥοπῇ, ἐκπε-

σεισθαι σε τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ καὶ ἀγούσης ἐπὶ τὸν γάμον. Εἵ-
 τά σε κελεύσει ζηλοῦν ἐκείνους τοὺς ἀρχαίους ἄνδρας ἕωλα
 παραδείγματα παρατιθεῖς τῶν λόγων οὐ ῥάδια μιμῆσθαι, οἷα
 τὰ τῆς παλαιᾶς ἐργασίας ἐστίν, — — οὐκ εἰδὼς ὅποια νῦν κε-
 καινοτόμηται ταχεῖα καὶ ἀπράγμων καὶ ἐς τὸ εὐθύ τῆς ῥητο-
 ρικῆς ὁδός». — «Σὺ δὲ πρὸς τὴν ἐταίραν ἔλθὼν εὐρήσεις πολ-
 λούς μὲν καὶ ἄλλους, ἐν τούτοις δὲ καὶ πάνσοφόν τινα καὶ
 πάγκαλον ἄνδρα, διασεσαλευμένον τὸ βᾶδισμα, ἐπικεκλασμέ-
 νον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρὸν τὸ φώνημα,
 μύρων ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρω τὴν κεφαλὴν κνήμενον,
 ὀλίγας μὲν ἔτι, οὐλας δὲ καὶ ὑακινθίνας τὰς τρίχας εὐθετί-
 ζοντα, πάναβρόν τινα Σαρδανάπαλον ἢ Κινύραν ἢ αὐτὸν Ἀγά-
 θωνα τὸν τῆς τραγωδίας ἐπέραστον ἐκείνον ποιητὴν κτλ.» Ἐ-
 πιεῖτα οὗτος παραλαμβάνει τὸν νέηλον μαθητὴν καὶ τὸν διδά-
 σκει. «Λέγω δὲ πρῶτον μὲν ὅποσα χρὴ αὐτὸν σε οἴκοθεν ἔ-
 χοντα ἤκειν ἐφόδια πρὸς τὴν πορείαν — — —. Κό-
 μιζε τοίνυν τὸ μέγιστον μὲν τὴν ἀμαθίαν, εἶτα ἐπὶ τού-
 τῳ καὶ τόλμαν καὶ ἀναίσχυντιαν· αἰδῶ δὲ ἢ ἐπιεί-
 κειαν ἢ μετριότητα ἢ ἐρύθημα οἴκοι ἀπόλιπε· ἀχρεῖα γάρ
 καὶ ὑπεγάντια τῷ πράγματι· ἀλλὰ καὶ βοήν ὅτι μεγί-
 γιστην καὶ μέλος ἀναίσχυντον καὶ βᾶδισμα οἷον τὸ ἐμόν.
 Ταῦτα δὲ πάνυ ἀναγκαῖα καὶ μόνα ἔστιν ὅτε ἱκανά· καὶ ἡ ἐ-
 σθῆς δὲ ἔστω εὐανθῆς καὶ λευκὴ ἔργον τῆς ταραντίνης ἐργα-
 σίας, ὡς διαφαινεσθαι τὸ σῶμα, καὶ ἡ κρηπὶς ἀττικὴ καὶ γυ-
 ραικεία, τὸ πολυσχιδές, ἡ ἐμβὰς σικυτωρία πύλοις τοῖς λευκοῖς
 ἐπιπρέπουσα, καὶ ἀκόλουθοι πολλοὶ καὶ βιβλίον αἰε. — —
 Ἐπιεῖτα δὲ πεντεκαίδεκά που ἢ οὐ πλείω γε τῶν εἰκοσιν ἀττικά
 ὀνόματα ἐκλέξας ποθὲν καὶ ταῦτα ἀκριβῶς ἐκμελετήσας,
 πρόχειρα ἐπ' ἄκρας τῆς γλώττης ἔχε, τὸ ἄττα καὶ κᾶτα καὶ
 μῶν καὶ ἀμηγέπη καὶ λῶστε καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐν ἅπαντι
 λόγῳ καθάπερ τι ἥδυσμα ἐπίπαττε αὐτῶν, μελέτω δὲ μηδὲν
 τῶν ἄλλων, εἰ ἀνόμοια τούτοις καὶ ἀσύμφυλα καὶ ἀπωδά. —

Μετὰ δὲ ἀπόρρητα καὶ ξένα ῥήματα καὶ σπανιάκις εἰρημένα ὑπὸ τῶν παλαιῶν, καὶ ταῦτα ξυμφορήσας ἀποτόξευε προχειρίζομενος πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας· οὕτω γὰρ σε ὁ λέως ὁ πολὺς ἀποβλέφονται καὶ θαυμαστὸν ὑπολήφονται καὶ τὴν παιδείαν ὑπὲρ αὐτούς, εἰ ἀποστλεγγίσασθαι μὲν τὸ ἀποξύσασθαι λέγοι τις, τὸ δὲ ἡλίω θέρεσθαι εἰληθερεῖσθαι, τὸν ἀρραβῶνα δὲ προνόμιον, τὸν ὄρθρον δὲ ἀκροκναιφές. Ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὸς ποιεὶ καιρὰ καὶ ἀλλόκοτα ὀνόματα καὶ νομοθέτει τὸν μὲν ἐρμηγεῦσαι δεινὸν εὐλεξίν καλεῖν, τὸν συνετὸν σοφόνου, τὸν ὄρηστην δὲ χειρόσοφον. Ἄν σολοικίσης δὲ ἢ βαρβαρίσης, ἐν ἔστω φάρμακον, ἢ ἀναισχυντία καὶ πρόχειρον εὐθύς ὄνομα οὔτε ὄντος, τινὸς οὔτε γενομένου ποτὲ ποιητοῦ ἢ συγγραφέως, δὲ οὕτω λέγειν ἐδοκίμαζε, σοφὸς ἀνὴρ καὶ τὴν φωνήν ἐς τὸ ἀκρότατον ἀπηκριβωμένος. Ἄλλὰ καὶ ἀναγίνωσκε τὰ παλαιὰ μὲν μὴ σύ γε, μηδὲ εἴ τι ὁ λῆρος Ἰσοκράτης ἢ ὁ χαρίτων ἄμοιρος Δημοσθένης ἢ ὁ ψυχρὸς Πλάτων, ἀλλὰ τοὺς τῶν ὀλίγων πρὸ ἡμῶν λόγους καὶ ἅς φασὶ ταύτας μελέτας, ὡς ἔχης ἀπ' ἐκείνων ἐπισιτησάμενος ἐν καιρῷ καταχρήσασθαι καθάπερ ἐκ ταμείου προαιρῶν. Ἐπειδὴν δὲ καὶ δέη λέγειν καὶ οἱ παρόντες ὑποβάλωσι τινὰς ὑποθέσεις καὶ ἀφορμὰς τῶν λόγων, ἅπαντα μὲν, ὅποσα ἂν ἢ δυσχερῆ, (εὐχερῆ) λεγέσθω καὶ ἐκφυλιζέσθω ὡς οὐδὲν ὄλως ἀνδρώδες αὐτῶν ἐλομένων, μηδὲ μελλήσας λέγε ὅτι κεν ἐπ' ἀκαιρίμην γλῶτταν ἔλθῃ. — Ἐπὶ πᾶσι δὲ ὁ Μαραθῶν καὶ ὁ Κυναιγεῖρος, ὧν οὐκ ἂν τι ἄνευ γένοιτο· καὶ αἰεὶ ὁ Ἄθως πλείσθω καὶ ὁ Ἑλλήσπορτος πεζευέσθω καὶ ὁ ἥλιος ὑπὸ τῶν μηδικῶν βελῶν σκεπέσθω καὶ Ξέρξης φευγέτω καὶ ὁ Λεωνίδης θανμαζέσθω καὶ τὰ Ὀθρυάδου γράμματα ἀναγινωσκέσθω, καὶ ἢ Σαλαμῖς καὶ τὸ Ἀρτεμῖσιον καὶ αἱ Πλαταιαί, πολλὰ ταῦτα καὶ πυκνὰ, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ὀνόματα ἐπιπολαζέτω καὶ ἐπανθείτω, καὶ συνεχὲς τὸ ἅπτα καὶ τὸ δῆπουθεν, κἂν μηδὲν αὐτῶν δέη· καλὰ γὰρ ἔστι καὶ εἰκῆ λεγόμενα. Ἦν δὲ ποτε καὶ ἄσαι καιρὸς εἶναι δοκῆ, πάν-

τα σοι ἀδέσθω και μέλος γιγνέσθω.— Τὸ δὲ οἶμοι τῶν κακῶν πολλάκις, και ὁ μηρὸς πατασέσθω, και λαρύγγιζε και ἐπιχρέμπτου τοῖς λεγομένοις και βιάδιζε μεταφέρων τὴν πυγὴν.— Ὅπως δὲ και τὸ πλῆθος τῶν λόγων θαυμάζωσιν, ἀπὸ τῶν Ἰλιακῶν ἀρξάμενος ἢ και νῆ Δία ἀπὸ τῶν Δευκαλιωτος και Πύρρας γάμων, ἦν δοκῆ, καταβίβαζε τὸν λόγον ἐπὶ τὰ νῦν καθεστῶτα.— Ὁ δὲ μέγιστον και πρὸς τὸ εὐδοκιμεῖν ἀναγκαιότατον ὀλίγου δεῖν παραλέλοιπα, ἀπάντων καταγέλα τῶν λεγόντων· και ἦν μὲν τις καλῶς εἶπη, ἀλλότρια και οὐχ ἑαυτοῦ δεικνύειν δοκεῖτω· ἦν δὲ μετρίως ἐνεχθῆ, πάντα ἔστω ἐπιλήψιμα. Και ἐν ταῖς ἀκροάσεσι μετὰ πάντας εἰσιέναι χρῆ, ἐπίσημον γάρ· και σιωπησάντων ἀπάντων ξένον τινα ἔπαινον ἐπειπεῖν τὰς ἀκοὰς τῶν παρόντων ἐπιστρέφοντα και ἐνοχλήσοντα, ὡς ναυτιᾶν ἅπαντας και ἐπιφράττεσθαι τὰ ὄτα.— Ὑπομειδία δὲ τὰ πολλὰ και δῆλος γίγνου μὴ ἀρεσκόμενος τοῖς λεγομένοις· ἀμφιλαφεῖς δὲ αἱ ἀφορμαὶ τῶν μέμψεων τοῖς συκοφαντικοῖς τὰ ὄτα. Τὰ δὲ ἄλλα χρῆ θαρρεῖν· ἢ τόλμα γάρ και ἀναισχυρτία και ψεῦδος πρόχειρον και ὄρκος ἐπ' ἄρκους ἀεὶ τοῖς χεῖλεσι και φθόνος πρὸς ἅπαντας και μῖσος και βλασφημία και διαβολαὶ πιθαναί. Ταῦτά σε αἰοδιμον ἐν βραχεῖ και περιβλεπτον ἀπογαρεῖ». κτλ.

Ἐν τῷ Εὐνούχῳ κεφ. 6 και τῷ Δημόνακτι κεφ. 12 καθάπτεται τοῦ Φαβωρίνου, ἀνθρώπου εὐνούχου και ἐρμαφροδίτου, διὰ τὸ ἐπικεκλασμένον και γυναικεῖον τοῦ τρόπου του.— Ἡ περὶ τὴν εὐρεσιν πενιχρότης τῶν τότε ῥητόρων κατ' ἐπανάληψιν διασύρεται, ὅπου, καθὼς ἐν Διτραγωδῷ κεφ. 14 και τῷ Δις κατηγορομένῳ κεφ. 45, παρίστανται κλέπτοντες προοίμια ἀπὸ τὸν Δημοσθένην, ἢ παρουσιαζόμενοι μὲ λόγους «κατὰ τὸν Αἰσώπου κολοῖον ἐκ ποικίλων ἀλλοτρίων πτερῶν συμφορητοῦς (Ψευδολογ. κ. 5) ὡς αὐτοσχεδίους, οἷος χαρακτηρίζεται και αὐτὸς ὁ ψευδολογιστής.— Ἐπειτα ἐν μὲν τῷ Ψευδοσοφιστῇ ἢ σολοκιστῇ (ἂν εἶνε γνήσιον τοῦ Δουκιανοῦ) διασύρονται οἱ

σολοικισμοί, ἐν δὲ τῷ *Λεξιφάνει* τὸ οὐ σπάνιον κατὰ τοὺς τότε χρόνους, ὡς οὐδὲ σήμερον, κακὸν, ἢ ἄκαιρος ἐπιδιώξας δυσκόλων καὶ σπανίων λέξεων καὶ φράσεων, κατὰ τὸν τρόπον τοῦ παλαιότερου Λυκόφρονος (ἐν τῇ Ἀλεξάνδρᾳ). Ἐδῶ παρίσταται τις τὸ συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος θέλων νὰ μιμηθῇ, ἀλλὰ δὲν ἔξυρει τίποτε ἄλλο ἢ περὶ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, περὶ λουτρικῶν σκευῶν καὶ τοιούτων νὰ διηγήται, καὶ ταῦτα διὰ γλώσσης ἀληθῶς αἰσχυρᾶς· κυκεῶν ὅλως ἀπνηχαιωμένων ἢ νοσοκόπων λέξεων, ἐκ γλωσσογράφων καὶ δυσκόλων συγγραφῶν συμπεφορημένων (1). Πόσον δὲ σύνηθες ἦτο τότε τὸ κακὸν τοῦτο, δῆλον ἐκ τε τοῦ (ἀνωτέρω παρατεθειμένου) 17ου κεφαλαίου τοῦ *Ῥητόρων διδασκάλου* καὶ ἐκ τοῦ 26 τοῦ *Δημόνακτος*, ὅπου ὁ Δημόναξ «ἐνὶ ἐρωτηθέντι ὑπ' αὐτοῦ λόγον τινα καὶ ὑπεραπτικῶς ἀποκριθέντι, ἐγὼ μὲν σε, ἔφη, ὦ ἑταῖρε, νῦν ἠρώτησα, σὺ δὲ μοι ὡς ἐπ' Ἀγαμέμνονος ἀποκρίνη. » Τελευτᾶ δὲ τὸν λόγον ὁ Λουκιανὸς, συμβουλᾶς τινὰς καὶ ὀδηγίας ἀποτεινὼν πρὸς τὸν *Λεξιφάνη* του περὶ τῆς ὀρθῆς ἐν τῇ τῶν λόγων τέχνῃ παιδεύσεως, πάντῃ ἐναντίας ἐκείναις ταῖς τοῦ διδασκάλου τῆς νέας σχολῆς κεφ. 22 κεξ. «τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα φεῦγε καὶ ἀποτρέπου, ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ τῶν ἀριστῶν ποιητῶν καὶ ὑπὸ διδασκάλους αὐτοὺς ἀναγνοὺς μέτιθι ἐπὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τῇ ἐκείνων φωνῇ συντραφεῖς ἐπὶ τὰ Θου·

(1) Τοιαῦτα εἶνε π. χ. αἱ: τ η τιν ὁ ν=ἰφεινόν· ν ε ο χ μ ὁ ν=νέοι· ἀ ν τ ι σ υ μ π ο σ ι ἄ ζ ω=γράφω συμπόσιον τὸ ἑτέρου τινας μιμούμενος· κυ ψ ε λ ἰ ε=κυψέλη, ῥῦπος· τῶν ὄτων· ε ὕ α ρ χ ο ε=καλὴν ἀρχὴν ἔχων· εὐ λ ο γ ο ε τὴν συνθήκην ἢ σύνθεσιν εὐάρμοστος· ε ὕ λ ε ξ ι ε καὶ ε ὕ ὠ ν υ μ ο ε =εὐπρέπεισιν ὀνόμασι καὶ λίξεσι χρωμένους· π ε ρ ι δ ι ν η σ ὁ μ ε θ α = περιπατήσομεν· ἀ ρ τ ο σ ι τ ε ἴ ν· σ υ ν τ υ μ β ω ρ υ χ ἦ σ α ε=τάφην ὀρβῆας σὺν τινι — ν α υ ε τ ο λ ε ἰ ν=βασιλεύοντα ἄγειν· ε ὕ π ὁ ρ ω ε=πορεύεσθαι δυνάμενος· δ ι α ν ε ὕ σ α =κολυμβῆσαι· ἡ δ ὕ ν ε ι ν=σκευάζειν, μαγειρεύειν· δ υ ε ω π ὠ =ἀμβλυώτω· σ υ ν τ ρ ι β ἔ ν τ ε ε=ἀλλήλους διατρίψαντες· ἀ π η σ θ η μ ἔ ν ο ι=τὰς ἐσθῆτας ἀποδυσάμενοι κτλ. πρβλ· καὶ τὸ ἀνωτέρω παρατεθειμένον 17 κεφ τοῦ Ῥητόρων διδασκάλου.

κυδίδου καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μέτιθι, πολλὰ καὶ τῇ καλῇ κωμῳδίᾳ καὶ τῇ σεμνῇ τραγωδίᾳ ἐγγεγυμνασμένος· παρὰ γὰρ τούτων ἅπαντα τὰ κάλλιστα ἀπανθισάμενος ἔση τις ἐν λόγοις. — Πρὸ πάντων δὲ ἐκείνο μέμνησό μοι, μὴ μιμεῖσθαι τῶν ὀλίγων πρὸ ἡμῶν γενομένων σοφιστῶν τὰ φαυλότατα μηδὲ περιεσθίειν ἐκεῖνα, ὡς περ νῦν, ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα καταπατεῖν, ζηλοῦν δὲ τὰ ἀρχαῖα τῶν παραδειγμάτων. Μηδέ σε θελγέτωσαν αἱ ἀνεμῶναι τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῶν ἀθλητῶν νόμον ἢ στερορά σοι τροφή συνήθης ἔστω, μάλιστα δὲ χάρισι καὶ σαφηνείᾳ θῦε, ὧν πάμπολυ νῦν ἀπολέλειψο. Καὶ ὁ τύφος δὲ καὶ ἡ μεγαλαυχία καὶ ἡ κακοήθεια καὶ τὸ βρεθῆσθαι καὶ λαρυγγίζειν ἀπέστω καὶ τὸ διασιλλάειν τὰ τῶν ἄλλων καὶ οἰεσθαι, ὅτι πρῶτος ἔση αὐτός, ἦν τὰ πάντων συκοφαντῆς. Καὶ μὴν κάκεινο οὐ μικρὸν, μᾶλλον δὲ τὸ μέγιστον ἀμαρτάνεις, ὅτι οὐ πρότερον τὰς διαβολὰς τῶν λέξεων προπαρεσκευασμένος ἔπειτα κατακοσμεῖς τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι, ἀλλ' ἦν που ῥῆμα ἔκφυλον, τούτῳ ζητεῖς διάνοιαν ἐφαρμόσαι καὶ ζημίαν ἡγῆ, ἂν μὴ παραβύσης αὐτό που, κἂν τῷ λεγομένῳ μηδ' ἀναγκαῖον ᾗ. — Τὸ δὲ πάντων καταγελαστότατον ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι ὑπεράττικος εἶναι ἀξιῶν καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ ἀρχαϊότατον ἀπηκριβωμένος, τοιαῦτα ἔρια, μᾶλλον δὲ τὰ πλεῖστα ἐγκαταμιγνύεις τοῖς λόγοις, ἃ μηδὲ παῖς ἄρτι μαρθάρων ἀγροήσειεν.» —

Ἐν δὲ τῷ πρὸς τὸν ἀπαιδευτὸν καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον σκώπτει ὁ Λουκιανὸς τὴν δοκησιοφίαν ἐκείνων, οἵτινες αὐτοὶ ἀπαιδευτοὶ ὄντες ἠγόραζαν πολλὰ καὶ πολύτιμα βιβλία, ὅχι διὰ τὰ μεταχειρίζονται, ἀλλὰ διὰ τὰ στολιζῶσι τὰς βιβλιοθήκας των καὶ φαίνονται σοφοὶ πρὸς τε τοὺς ἄλλους καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἄνδρα τιμῶντα τὴν παιδείαν, ὡς καὶ πρότερον εἴπαμεν (1). Τὰ δὲ βέλη τοῦ σκώμματος ἐδῶ

(1) Κεφ. 22 πρόδηλος γὰρ ἡ αἰτία τῆς περὶ τὰ βιβλία σπουδῆς, εἰ καὶ

τόσον πικρά εἶνε, ὡς τε ὁ σχολιαστής λέγει : «καλῶς ἂν εἶχε τῷ δυστυχιστάτῳ τούτῳ μεираκίῳ μὴ καθ' ἐν τῶν βιβλίων, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν βιβλιοθήκην προίκα τῷ Λουκιανῷ τῷ παρόντι ἐπιδοῦναι ἢ τοιαύτην σφηκιὰν καθ' ἑαυτοῦ κινήσαι ἐνδὸς ἐγκρατήσαντα βιβλίου». —

Ἐν δὲ τῷ πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, μικρὸν μετὰ τὸν παρθικὸν πόλεμον (162—165 μ.Χρ.) γεγραμμένῳ διασύρονται τὸ σμῆνος ἐκείνο τῶν αὐτοσχεδίων καὶ ραδιοῦργων ἱστοριογράφων, οἵτινες κατὰ ποικίλας ἰδιοτροπίας εἶχαν συγγράψῃ τὰ τοῦ πολέμου τούτου (1) οἱ πλεῖστοι, ὡς φαίνεται, πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἀκροάσεσιν ἐπίδειξιν. Καὶ ἐν μὲν τισι τῶν ἀκροάσεων τούτων εἶχε παρευρεθῆαι αὐτὸς ὁ Λουκιανὸς ἐξ Ἀθηνῶν τότε εἰς Ἀχαΐαν καὶ Ἰωνίαν ἀποδημήσας (κεφ. 14), τὰς δὲ παραδόξους ἐκείνας ἰδιοτροπίας των διασημαίνει ἐφεξῆς : «Εἷς μὲν τις αὐτῶν ἀπὸ Μουσῶν εὐθύς ἤρξατο παρακαλῶν τὰς θεὰς συνεφάσθαι τοῦ συγγράμματος. — — Εἶτ' ἐπὶ τέλει τοῦ φροῖμου ὑπισχνεῖτο διαρρήδην καὶ σαφῶς ἐπὶ μεῖζον μὲν αἶρειν τὰ ἡμέτερα, τοὺς βαρβάρους δὲ καταπολεμήσειν καὶ αὐτὸς, ὡς ἂν δύνηται.» «Ἔτερος δὲ Θεουκυδίδου ζηλωτῆς ἄκρος, οἷος εὔ μάλα τῷ ἀρχετύπῳ εἰκασμένος καὶ τὴν ἀρχὴν ὡς ἐκεῖνος σὺν τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι ἤρξατο, χαριεστάτην ἀρχῶν ἀπασῶν καὶ θύμου τοῦ ἀττικῷ ἀποπνεύσαν. Ἐρῶ γάρ : «*Κρεπέρηρος Καλπουρνιαρὸς Πομπηίουπολίτης συνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Παρθυαίων καὶ Ῥωμαίων, ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθύς ξυνη-*

ὕπὸ νοθείας ἐγὼ μὴ πάσαι καταῖδον σοφὸν γάρ, ὡς γούν οἶε, τοῦτ' ἐπιενόηκας καὶ ἐλπίδας οὐ μικρὰς ἔχεις περὶ τοῦ πράγματος, εἰ βασιλεὺς μάθοι ταῦτα σοφὸς ἀνὴρ καὶ παιδείαν μάλιστα τιμῶν κτλ.

(1) Ἀφ' οὗ δὴ τὰ ἐν ποσὶ ταῦτα κινήθηται, ὁ πόλεμος ὁ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ τὸ ἐν Ἀρμενίᾳ τραῦμα, καὶ αἱ συνεχεῖς νίκαι, οὐδεὶς ὅστις οὐχ ἱστορίαν συγγράφει, μᾶλλον δὲ Θεουκυδίδαι καὶ Ἡρόδοτοι καὶ Ξενοφῶντες ἡμῖν ἅπαντες, καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἄρ' ἦν ἐκεῖνο τὸ πόλεμος ἀπάντων πατήρ, εἶγε καὶ συγγραφείας τοσούτους ἀνέφυσεν ὑπὸ μιᾷ τῇ ὀρμῇ· κεφ. 2.

σταμένου». Ὡστε μετὰ γε τοιαύτην ἀρχὴν τί ἂν καὶ τὰ λοιπὰ λέγοιμι, ὅποια ἐν Ἀρμενίᾳ ἐδημηγόρησε τὸν Κερκυραῖον αὐτὸν ῥήτορα παραστησάμενος » κτλ. « Ἄλλος δέ τις αὐτῶν ὑπόμνημα τῶν γεγονότων γυμνὸν συναγαγὼν ἐν γραφῇ κομιδῇ πεζὸν καὶ χαμαιπετές, οἷον καὶ στρατιώτης ἂν τις ἢ κάπηλός τις συμπερινοστῶν τῇ στρατιᾷ. Πλὴν ἀλλὰ μετριώτερός γε ὁ ἰδιώτης οὗτος ἦν, αὐτὸς μὲν αὐτίκα δῆλος ὢν, οἷος ἦν, ἄλλω δέ τινι χαρίεντι καὶ δυνησομένῳ ἱστορίαν μεταχειρίσασθαι προπεπονηκώς κτλ. » Ἄλλος δέ τις σοφοῦ ἀνδρὸς ὑπόληψιν ἔχων, τοῦ μὲν Ἡροδότου τὸν ἰωνισμόν ἤθελε νὰ μιμῆται, «εὐθύς δ' ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ φροίμιου περιόδῳ συνηρώτησε τοὺς ἀναγιγνώσκοντας λόγον πάνσοφον δεῖξαι σπεύδων, ὡς μόνω ἂν τῷ σοφῷ πρέποι ἱστορίαν συγγράφειν· εἶτα μετὰ μικρὸν ἄλλος συλλογισμὸς, εἶτα ἄλλος καὶ ὅλως ἐν ἅπαντι σχήματι συνηρώτητο αὐτῷ τὸ προοίμιον· τὸ τῆς κολακείας ἐς κόρον καὶ τὰ ἐγκώμια φορτικὰ καὶ κομιδῇ βωμολοχικὰ, οὐκ ἀσυλλόγιστα μέντοι, ἀλλὰ συνηρωτημένα κάκεινα ». — « Ἄλλος τις αἰοίδιμος ἐπὶ λόγων δυνάμει Θουκυδίδῃ καὶ αὐτὸς ὅμοιος ἢ ὀλίγω ἀμείνων αὐτοῦ, πάσας πόλεις καὶ πάντα ὄρη καὶ πεδία καὶ ποταμοὺς ἐρμηνεύσας πρὸς τὸ σαφέστατον καὶ ἰσχυρότατον, ὡς ἦετο. — Ἡ γοῦν ἀσπίς τοῦ αὐτοκράτορος ὄλω βιβλίῳ μόλις ἐξηρμηνεύθη αὐτῷ κτλ. » — Ἀφ' οὗ τοιοιυτοτρόπως πολλὰ καὶ πικίλια σφάλματα τῶν δεινῶν τούτων ἱστοριογράφων κατὰ τὸ *πραγματικὸν* καὶ τὸ *λεκτικὸν* καὶ τὴν *σύνθεσιν* ἀπέδειξεν, ἔρχεται νὰ δώσῃ αὐτὸς ὁδηγίαις τινὰς περὶ τοῦ πῶς δεῖ *ἱστορίαν συγγράφειν*, αἵτινες, ἂν καὶ δὲν ἐξαντλοῦσιν ὅλην τὴν ὑπόθεσιν, ὅμως εἶνε ὀρθαὶ καὶ χρήσιμοι, περὶ αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ τρία, τὸ *πραγματικὸν* καὶ τὸ *λεκτικὸν* καὶ τὴν *σύνθεσιν* περιστρεφόμεναι. Καὶ αἱ μὲν περὶ τὸ *πραγματικὸν* ἢ τὴν *γνώμην*, ὡς αὐτὸς λέγει, ἀπὸ κεφ. 34 ἕως τοῦ 42 διαρκοῦσαι, συγκεφαλαιοῦνται ἐν τοῖς ἐξῆς : 1) « Φημὶ τοίνυν τὸν ἄριστα ἱστορίαν συγγράψοντα δύο μὲν ταῦτα κορυφαῖότατα οἴκοθεν

ἔχοντα ἦκειν, *σύνεσίῳ τε πολιτικῆν καὶ δύνανται ἐρμηνευτικῆν, τὴν μὲν ἀδίδακτόν τι τῆς φύσεως δῶρον, ἡ δὴ δύναμις δὲ πολλῇ τῇ ἀσκήσει καὶ συνεχεῖ τῷ πόνῳ καὶ ζήλῳ τῶν ἀρχαίων προσγεγεννημένη ἔστω.*» 2) «ἀλλὰ μετὰ τῆς πολιτικῆς καὶ ἐμπειρίας στρατηγικῆν ἔχων καὶ τῇ Δία καὶ ἐν στρατοπέδῳ γερωκῶς ποτε καὶ γυμναζομένους ἢ ταττομένους στρατιώτας ἑωρακῶς καὶ ὄπλα εἰδῶς καὶ μηχανήματα ἓνα καὶ τί ἐπὶ κέρως καὶ τί ἐπὶ μετώπου, πῶς οἱ λόχοι, πῶς οἱ ἵππεῖς καὶ πόθεν καὶ τί ἐξελαύνειν ἢ περιελαύνειν, καὶ ὅλως οὐ τῶν κατοικιδίων τις οὐδ' οἷος πιστεύειν μόνον τοῖς ἀπαγγέλλουσι.» 3) «Μάλιστα δὲ καὶ πρὸ πάντων ἐλεύθερος ἔστω τὴν γνώμην καὶ μήτε φοβέσθω μηδένα, μήτε ἐλπίζετω μηδέν, ἐπὶ ὅμοιος ἔσται τοῖς φάβοις δικασταῖς πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν ἐπὶ μισθῷ δικάζουσι.» 4) «Τοῦ δὴ συγγραφέως ἔργον ἐν, ὡς ἐπράχθη εἰπεῖν. Τοῦτο δ' οὐκ ἂν δύναίτο ἔχειν ἂν ἢ φοβῆται Ἄρταξέρξην, ἰατρὸς αὐτοῦ ὢν, ἢ ἐλπίζῃ κἀνδυν πορφυροῦν καὶ στρεπτόν χρυσοῦν καὶ ἵππον τῶν Νυσαίων λήψεσθαι μισθὸν τῶν ἐν γραφῇ ἐπαίνων. Ἄλλ' οὐ Ξενοφῶν αὐτὸ ποιήσει, δίκαιος συγγραφεὺς, οὐδὲ Θουκυδίδης. — «*Ἐν γὰρ, ὡς ἔφην, τοῦτο ἴδιον ἱστορίας, καὶ μόνη θυτέον τῇ ἀληθείᾳ, εἴ τις ἱστορίαν γράψων ἴη, τῶν δὲ ἄλλων ἀπάντων ἀμελητέον αὐτῷ καὶ ὅλως πῆχυς εἰς καὶ μέτρον ἀκριβές, ἀποβλέπειν μὴ εἰς τοὺς νῦν ἀκούοντας, ἀλλ' εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα συνεσομένους τοῖς συγγράμμασιν. Βί δὲ τὸ παραυτίκα τις θεραπεύει, τῆς τῶν κολακευόντων μερίδος εἰκότως ἂν νομισθεῖν, οὐς πάλαι ἡ ἱστορία καὶ ἐξ ἀρχῆς εὐθύς ἀπέστραπτο.*» Ἐν συνόψει δὲ περὶ πάντων τούτων τὰ ἐξῆς. «*Τοιοῦτος οὖν μοι ὁ συγγραφεὺς ἔστω, ἄφοβος, ἀδέκαστος, ἐλεύθερος, παρηγορίας καὶ ἀληθείας φίλος, ὡς ὁ κωμικός φησι, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην δὲ σκάφην ὀνομάσων, οὐ μίσει οὐδὲ φιλεῖ τι νέμων οὐδὲ φειδόμενος ἢ ἐλεῶν ἢ δυσωπούμενος, ἴσος δικαστῆς, εὖρους ἀπασιν ἄχρι τοῦ μὴ θατέρῳ ἀπονεῖμαι πλεῖον τοῦ δέοντος, ξένος ἐν τοῖς βιβλίοις*

καὶ ἀπολις, αὐτόνομος, ἀβασίλευτος, οὐ τί τῷδε ἢ τῷδε δόξει λογίζομενος, ἀλλὰ τί πέπρακται λέγων.» — Τὰ δὲ περὶ τοῦ λεκτικοῦ ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου 43 μέχρι τοῦ 46. «Καὶ τὴν μὲν γνώμην τοιαύτην ἔχων ὁ συγγραφεὺς ἠκέτω μοι· τὴν δὲ φωνὴν καὶ τὴν τῆς ἐρμηνείας ἰσχὺν, τὴν μὲν σφοδρὰν ἐκείνην καὶ κάρχαρον καὶ συνεχῆ ταῖς περιόδοις καὶ ἀγκύλην ταῖς ἐπιχειρήσεσι καὶ τὴν ἄλλην τῆς ῥητορείας δεινότητα μὴ κομιδῆ τεθηγμένος ἀρχέσθω τῆς γραφῆς, ἀλλ' εἰρηνικώτερον διακείμενος. Καὶ ὁ μὲν νοῦς σύστοιχος ἔστω καὶ πυκνός, ἡ λέξις δὲ σαφὴς καὶ πολιτικῆ, οἷα ἐπισημότατα δηλοῦν τὸ ὑποκείμενον. Ὡς γὰρ τῇ γνώμῃ τοῦ συγγραφέως σκοποὺς ὑπεθέμεθα παρηγοῖαν καὶ ἀλήθειαν, οὕτω δὲ καὶ τῇ φωνῇ αὐτοῦ εἰς σκοπὸς ὁ πρῶτος, σαφῶς δηλῶσαι καὶ φανότατα ἐμφανίσαι τὸ πρᾶγμα, μῆτε ἀπορρήτοις καὶ ἔξω πάτου ὀνόμασι, μῆτε τοῖς ἀγοραίοις τούτοις καὶ κατηλιχοῖς κτλ.» — Ἐκ δὲ τῶν περὶ τῆς συνθέσεως, ἀπὸ τοῦ 47 κεφαλαίου μέχρι τέλους καθηκόντων, ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν τὰ ὀλίγα ταῦτα: «Τὰ δὲ πράγματα αὐτὰ οὐχ ὡς ἔτυχε συνακτέον, ἀλλὰ φιλοπόνως καὶ ταλαιπώρως, πολλάκις περὶ τῶν αὐτῶν ἀνακρίνοντα, καὶ μάλιστα μὲν παρόντα καὶ ἐφορῶντα, εἰ δὲ μὴ, τοῖς ἀδεκαστότερον ἐξηγουμένοις προσέχοντα καὶ οὐς εἰκάσειεν ἂν τις ἥκιστα πρὸς χάριν ἢ ἀπέχθειαν ἀφαιρήσειν ἢ προσθήσειν τοῖς γεγονόσι. Κάνταῦθα ἤδη καὶ στοχαστικὸς τις καὶ συνθετικὸς τοῦ πιθανοτέρου ἔστω. Καὶ ἐπειδὴν ἀθροίσῃ ἅπαντα ἢ τὰ πλεῖστα, πρῶτα μὲν ὑπόμνημά τι συνυφαινέτω αὐτῶν καὶ σῶμα ποιέτω ἀκαλλῆς ἔτι καὶ ἀδιάθρονον· εἶτα ἐπιθεὶς τὴν τάξιν ἐπαγγέτω τὸ κάλλος καὶ χρωρῆνύτω τῇ λέξει καὶ σχηματιζέτω καὶ ῥυθμιζέτω. — Μάλιστα δὲ κατόπιν εὐοικῶν παρασχέσθω τὴν γνώμην ἀθόλω καὶ σιλητῶ καὶ ἀκριβεῖ τὸ κέντρον, καὶ ὁποίας ἂν δεξήται τὰς μορφὰς τῶν ἔργων, τοιαῦτα καὶ δεικνύτω αὐτά, διάστροφον ἢ παράχρουν ἢ ἑτερόσχημον μηδέν. — Καὶ ὅταν τις ἀκροώμενος οἴηται μετὰ ταῦτα ὁρᾶν τὰ λεγόμενα

καὶ μετὰ τοῦτο ἐπαινῆ, τότε δὴ τότε ἀπηκρίβωται καὶ τὸν οἰκείον ἐπαινον ἀπέληψε τὸ ἔργον τῷ τῆς ἱστορίας Φειδίᾳ». — Τελειώνει δὲ ὡς ἐξῆς : « Χρὴ τοίνυν καὶ τὴν ἱστορίαν οὕτω γράφεσθαι σὺν τῷ ἀληθεὶ μάλλον πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐπιπίδα, ἢ περ σὺν κολακείᾳ πρὸς τὸ ἡδὺ τοῖς νῦν ἐπαινουμένοις. Οὗτός σοι κανὼν καὶ στάθμη ἱστορίας δικαίας. Καὶ εἰ μὲν σταθμήσονται τινες αὐτῇ, εὖ ἂν ἔχοι καὶ εἰς δέον ἡμῖν γέγραπται, εἰ δὲ μὴ, κεκύλισται ὁ πίθος ἐν Κρανείῳ». — Ἐδῶ δὲν μένει πλέον μόνον ἀρνητικὸς ὁ Λουκιανός, ἀλλὰ καὶ θετικώτερος γίγνεται, δὲν καταλύει μόνον τὸ ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ οἰκοδομεῖ τι νέον καὶ αὐτὸς (πρὸ βλ. πῶς δ. ἱστ. συγγρ. κεφ. 33). Τοιοῦτον τὸν εὐρήκαμεν ἤδη καὶ ἐν τῷ Λεξιφάνει. Ἄφ' οὗ καὶ ἐκεῖ πρώτον ἐψέξε καὶ ἐκάκισε τὰ ἐλαττώματα τοῦ μαθητοῦ του, ἔπειτα τῷ ἔδωκε καὶ παραινέσεις χρηστέας καὶ πάνυ ὠφελίμους. —

Ἐνταῦθα τέλος ἀνάγονται καὶ οἱ ἀληθοῦς ἱστορίας δύο λόγοι περὶ ὧν τῆς τ' ἀφορμῆς καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτὸς ἐν τῷ προοιμίῳ διαρρήδην λέγει : « Ὡς περ τοῖς ἀθλητικοῖς καὶ περὶ τὴν τῶν σωμάτων ἐπιμέλειαν ἡσκημένοις οὐ τῆς εὐεξίας μόνον οὐδὲ τῶν γυμνασίων φροντίς ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ καιρὸν ἀνέσεως — μέχρι γοῦν τῆς ἀσκήσεως τὸ μέγιστον αὐτὴν ὑπολαμβάνουσιν, — οὕτω δὴ καὶ τοῖς περὶ τοὺς λόγους ἐσπουδακόσιν ἡγοῦμαι μετὰ τὴν πολλὴν τῶν σπουδαιοτέρων ἀνάγων ἀνιέναι τε τὴν διάνοιαν καὶ πρὸς τὸν ἔπειτα κάματον ἀκμαιοτέραν παρασκευάζειν. Γένοιτο δ' ἂν ἐμμελὴς ἢ ἀνάπαυσις αὐτοῖς, εἰ τοῖς τοιοῦτοις τῶν ἀναγνωσμάτων δμιλοῖεν, ἢ μὴ μόνον ἐκ τοῦ ἀστείου τε καὶ χαρίεντος ψιλὴν παρέξει τὴν ψυχαγωγίαν, ἀλλὰ τινα καὶ θεωρίαν οὐκ ἄμουσον ἐπιδείξεται, οἷόν τι καὶ περὶ τῶνδε τῶν συγγραμμάτων φρονήσειν ὑπολαμβάνω. Οὐ γὰρ μόνον τὸ ξένον τῆς ὑποθέσεως οὐδὲ τὸ χάριεν τῆς προαιρέσεως ἐπαγωγὸν ἔσται αὐτοῖς, οὐδ' ὅτι ψεύσματα ποικίλα πιθανῶς τε καὶ ἐπαλήθως ἐξηγητόχαμεν

ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν ιστορουμένων ἕκαστον οὐκ ἀκωμωδῆτως πρὸς τινὰς ἤρξεται τῶν παλαιῶν ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων καὶ φιλοσόφων πολλὰ τεράστια καὶ μυθώδη συγγεγραφότων. — Κτησίας ὁ Κτησιόχου ὁ Κνίδιος συνέγραψε περὶ τῆς Ἰνδῶν χώρας καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς, ἀ μῆτε αὐτὸς εἶδε, μῆτε ἄλλου εἰπόντος ἤκουσεν. Ἐγραψε δὲ καὶ Ἰαμβοῦλος περὶ τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ θαλάσῃ πολλὰ παράδοξα κτλ. — Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τὰ αὐτὰ τούτοις προσέλομενοι συνέγραψαν. Ἀρχηγὸς δὲ αὐτοῖς καὶ διδάσκαλος τῆς τοιαύτης βωμολοχίας ὁ τοῦ Ὀμήρου Ὀδυσσεύς, τοῖς περὶ τὸν Ἀλκίνοον διηγούμενος ἀνέμων τε δουλείαν καὶ μονοφθαλμούς καὶ ὠμοφάγους καὶ ἀγρίους τινὰς ἀνθρώπους, ἔτι δὲ πολυκέφαλα ζῷα καὶ τὰς ὑπὸ φαρμάκων τῶν ἑταίρων μεταβολάς. — Τούτοις οὖν ἐντυχὼν ἅπασι τοῦ ψεύσασθαι μὲν οὐ σφόδρα τοὺς ἀνθρώπους ἐμεμφάμην, ὄρων ἤδη σύνηθες ὄν τοῦτο καὶ τοῖς φιλοσοφεῖν ὑπισχνουμένοις· ἐκεῖνο δὲ αὐτῶν ἐθαύμαζον, εἰ ἐνόμισαν λήσειν οὐκ ἀληθῆ συγγράφοιτες. Δι' ὅπερ καὶ αὐτὸς ὑπὸ κεροδοξίας ἀπολιπεῖν τι σπουδάσας τοῖς μεθ' ἡμᾶς, ἵνα μὴ μόνος ἄμοιρος ᾦ τῆς ἐν τῷ μυθολογεῖν ἐλευθερίας, ἐπεὶ μηδὲν ἀληθὲς ιστορεῖν εἶχον, — οὐδὲν γὰρ ἐπεπόνθειν ἀξιόλογον — ἐπὶ τὸ ψεῦδος ἐτραπόμην πολὺ τῶν ἄλλων ἐγνώμονεστερον· κὰν ἐν γὰρ τοῦτο ἀληθεύσω λέγων, ὅτι ψεύσομαι. — Γράφω τοίνυν περὶ ὧν μῆτε εἶδον μῆτε ἔπαθον μῆτε παρ' ἄλλων ἐπυθόμην, ἔτι δὲ μῆτε ὅλως ὄντων μῆτε τὴν ἀρχὴν γενέσθαι δυναμένων. Δι' ὃ δεῖ τοὺς ἐντυγχάνοντας μηδαμῶς πιστεῦειν αὐτοῖς.» Δύο τινὰ λοιπὸν ἐσκόπευε διὰ τῶν ἀληθῶν ιστοριῶν ὁ Δουκιανός· πρῶτον νὰ δώσῃ διάπειραν τῆς ἐν τῷ μυθολογεῖν ἐλευθερίας τῆς φαντασίας του, ἔπειτα νὰ διακωμωδῆσῃ τοὺς τε καθ' αὐτὸν καὶ τοὺς πρότερον τεράστια καὶ μυθώδη συγγράψαντας καὶ ὡς ἀληθῆ αὐτὰ παραδόντας. Ἀμφοτέρω κατέρωθεν ἐν τοῖς δύο τούτοις λόγοις πολλὰ παράδοξα καὶ τερατώδη διηγούμενος, πολλῷ τῷ μέτρῳ τὰ εἰς ἡμᾶς γνωστὰ ὁμοειδῆ ὑπερβαί-

νοντα, καὶ διὰ ταύτης δὴ τῆς ὑπερβολῆς καταγέλαστα τὰ τῶν ἄλλων τερατεύματα ἀποδείξας. Ἐκ τῶν ἀληθῶν ἱστοριῶν τοῦ Λουκιανοῦ καὶ ἄλλο τι καταφαίνεται, ἡ ἰσχυρὰ τότε εἰς τὴν ἑλληνικὴν γραμματολογίαν ἐπιρροή τῶν ἀνατολικῶν μύθων, καθὼς καὶ ἐν τῷ Λουκίῳ ἡ τῆς ἀνατολικῆς φαρμακείας καὶ γοητείας.—

δ'. Ἡ πρὸς τὴν τότε ἀγωγήν καὶ παιδευσιν καὶ ἐν γένει ἠθικὴν κατάστασιν σχέσις τοῦ Λουκιανοῦ. Ἡ τότε παιδευσις ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ρητορικὴ καὶ φιλοσοφική. Τὸ δὲ κοινότατον ἐν φιλοσοφίᾳ παιδεύμα ἦτον ἡ ξηρὰ ἐκείνη καὶ ἄκαρπος διαλεκτικὴ τῶν Στωϊκῶν. Καὶ ποίους μὲν καρποὺς ἔφερον ἡ διεστραμμένη ἐκείνη σοφιστικὴ παιδευσις, ἀνωτέρω ἐν τῷ Λεξιφάνει καὶ τῷ Ῥητόρων διδασκάλῳ εἶδαμεν ποίους δὲ τινὰς ἔφερον ἡ παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς, μανθάνομεν μάλιστα ἐκ τοῦ Ἐρμώτιμου, ὅπου παρίστανται οἱ νέοι δλόκληρα ἔτη κατατρίβοντες πρὸς ἀνάγνωσιν βιβλίων περὶ ἀξιωματῶν, περὶ συλλογισμῶν, περὶ καταλήψεως, περὶ καθηκόντων καὶ ἄλλα ποικίλα, καὶ ἔξει τινας καὶ σχέσεις καὶ καταλήψεις καὶ φαντασίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα φαντασιώδη καὶ ἀκατάληπτα ὀνόματα μελετῶντες καὶ συλλογισμούς τινὰς καὶ σοφίσματα, κέρατα καλούμενα καὶ κροκοδείλους καὶ θερίζοντας καὶ ἐγκεκαλυμμένους καὶ ἠλέκτρας, ἐπὶ τέλους οὔτε σοφώτεροι ἀποβαίνοντες, οἷος καὶ αὐτὸς οὔτος ὁ Ἐρμώτιμος μετὰ εἰκοσαετῇ (ἀπὸ τοῦ 40ου μέχρι τοῦ 60ου ἔτους τῆς ἡλικίας του) ἐν φιλοσοφίᾳ σπουδῆν, οὔτε ἠθικώτεροι, πολλοὶ μάλιστα κατὰ τὸν Ἀριστοφάνους Φειδιππίδην καὶ ὀργιλώτεροι καὶ αὐθαδέστεροι καὶ ἀνασχυντότεροι γιγνόμενοι καὶ μέχρι γονέων προπηλακισμοῦ καὶ ὕβρεως καὶ παρθενοφθοριῶν προβαίνοντες.— Ἐν τῷ Ἀναχάρσιδι ἐγκωμιάζεται ἐκ στόματος τοῦ Σόλωνος πρὸς τὸν Σκύθην Ἀνάχαρσιν ἡ ἀρχαία γυμναστικὴ ὡς οὐσιῶδες καὶ ἀπαραίτητον μέρος τῆς ὑγιοῦς παιδείας, ὡς συντελαῦσα πρὸς τὴν τῶν σωμάτων εὐεξίαν καὶ τὴν πολεμικὴν ἀνδρίαν. Τὸν διάλογον τοῦ

τον γράφων ὁ Λουκιανὸς ἐσκόπευε, φαίνεται, νὰ ἐξεγείρη πάλιν τὸν τότε ἀποψυχρανθέντα ζῆλον τῆς γυμναστικῆς καὶ οὕτω πὼς ν' ἀντιτάξῃ φραγμὸν τινα εἰς τὴν καταστρεπτικὴν τῆς εὐεξίας καὶ ἀνδρίας μονομέρειαν τῆς ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφικῆς παιδεύσεως — Ἐξ ὁμοίου πνεύματος, φαίνεται, προαχθεὶς συνέγραψε καὶ τὸν περὶ ὀρχήσεως, ὅπου τὸ εὐπρεπὲς καὶ κόσμιον τοῦ ὀρχηστοῦ συγκρίνεται ἔνθεν μὲν πρὸς τὸ εἰδυεχθὲς ἄμα καὶ φοβερὸν θέαμα τοῦ τραγικοῦ ὑποκριτοῦ καὶ τὸ καταγέλαστον τοῦ κωμικοῦ (κεφ. 26 κεξ.), ἀμφοτέρω μὴ συνάδοντα πρὸς τὴν τότε ἀβρότητα καὶ κομψότητα ἔνθεν δὲ πρὸς τὸ ἀτερπέστερον θέαμα πυκτευόντων γεαρίσκων καὶ αἵματι βρομένων καὶ παλαιόντων ἄλλων ἐν κόρῃ (κεφ. 74), πολὺ δὲ μᾶλλον βέβαια, ἂν καὶ ῥητῶς δὲν λέγεται, πρὸς τὰς πολὺ ἀτερπεστεράς καὶ ὤμας καὶ θηριώδεις τῶν Ῥωμαίων μονομαχίας καὶ λαμπρῶς ἐγκωμιάζεται ἡ ὀρχηστική. Ἐἶνε δ' αὕτη ἡ ὀρχηστικὴ ἢ ὑπὸ τῶν Ἰταλιωτῶν παρτίσιμος καλουμένη (κεφ. 67) ἢ δι' ἐνὸς ὀρχηστοῦ καὶ μόνον τῶν ἀφῶνων σωματικῶν σχημάτων καὶ κινήματων ποικίλα ἦθη καὶ πάθη ὑποκρινομένη, νῦν μὲν ἐρῶντα, νῦν δὲ ὀργίζομενόν τινα εἰς ἀγρουσα, καὶ ἄλλοι μνησθέντα καὶ ἄλλοι λελυπημένον, καὶ ἅπαντα ταῦτα μεμετρομένως. Οὕτω προβαίνει ὁ Λουκιανὸς περαιτέρω χαρακτηρίζων καὶ ἐγκωμιάζων αὐτὴν κεφ. 27. κεξ. «τὸ γοῦν παραδοξότατον τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἄρτι μὲν Ἀθάμας μεμνηνῶς, ἄρτι δὲ Ἰνώ φοβουμένη δείκνυται, καὶ ἄλλοτε Ἀτρεὺς ὁ αὐτὸς καὶ μετὰ μικρὸν Θυέστης, εἶτα Αἴγισθος ἢ Ἀερόπη καὶ ταῦτα πάντα εἰς ἄνθρωπός ἐστι. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα θεάματα καὶ ἀκούσματα ἐνὸς ἐκάστου ἔργου τὴν ἐπίδειξιν ἔχει· ἢ γὰρ αὐλὸς ἐστὶν ἢ κιθάρα ἢ διὰ φωνῆς μελωδία ἢ τραγικὴ δραματουργία ἢ κωμικὴ γελωτοποιία· ὁ δὲ ὀρχηστής τὰ πάντα ἔχει ξυλλαβῶν, καὶ ἔνεστι ποικίλην καὶ παμμικτὴν τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ ἰδεῖν, αὐλὸν, σύριγγα, ποδῶν κτύπον, κυβάλου ψόφον, ὑποκριτοῦ εὐφωνίαν, ἀδόντων ὁμοφωνίαν. Ἔτι δὲ τὰ μὲν ἄλλα

θάτερου τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔργα ἐστὶ, τὰ μὲν ψυχῆς, τὰ δὲ σώματος· ἐν δὲ τῇ ὀρχήσει ἀμφοτέρα συμμείκται. Καὶ γὰρ διανοίας ἐπίδειξιν τὰ γιγνόμενα ἔχει καὶ σωματικῆς ἀσκήσεως ἐνέργειαν, τὸ δὲ μέγιστον ἢ σοφία τῶν δρωμένων καὶ μηδὲν ἔξω λόγου.» Κεφ. 71—72 : «Τὴν μὲν οὖν γε σύντονον κίνησιν τῆς ὀρχηστικῆς καὶ στροφῆς αὐτῆς καὶ περιαγωγῆς καὶ πηδήματα καὶ ὑπτιασμούς τοῖς μὲν ἄλλοις τερπνὰ εἶναι συμβέβηκεν ὀρώσι, τοῖς δὲ ἐνεργοῦσιν αὐτοῖς ὑγιεινότατα. Γυμνασίων γὰρ τὸ κάλλιστόν τε ἅμα καὶ εὐρυθμότατον τοῦτο φαίην ἂν ἔγωγε εἶναι, μαλαττον μὲν τὸ σῶμα καὶ κάμπτον καὶ κουφίζον καὶ εὐχερὲς εἶναι πρὸς μεταβολὴν διδάσκον, ἰσχύν τε οὐ μικρὰν περιποιοῦν τοῖς σώμασιν. Πῶς οὖν οὐ παναρμόνιον τι χρῆμα ἢ ὀρχησις, θήγουσα μὲν τὴν ψυχὴν, ἀσκοῦσα δὲ καὶ τὸ σῶμα, τέρπουσα δὲ τοὺς ὀρώντας, διδάσκουσα δὲ πολλὰ τῶν πάλαι ὑπ' αὐλοῖς καὶ κυμβάλοις καὶ μελῶν εὐρυθμία καὶ κηλήσει διὰ τε ὀφθαλμῶν καὶ ἀκοῆς ;» — Ἐν ᾧ δὲ Λουκιανὸς τόσους ἐπαίνους ἐπιδαψιλεύει εἰς ταύτην τὴν ὀρχηστικὴν, ἄλλοι αὐστηρότεροι αὐστηρῶς τὴν κατέκριναν, καθ' ὅλου εἰπεῖν ὄχι ἀδίκως. Τούτων εἰς ἧτο καὶ αὐτὸ τὸ δεύτερον πρόσωπον τοῦ παρόντος διαλόγου, ὁ φιλόσοφος Κράτωρ. «Ἄνθρωπέ τις ὢν, ὦ λῶστε (λέγει πρὸς τὸν Λυκῖνον), καὶ ταῦτα παιδεία σύντροφος καὶ φιλοσοφία τὰ μέτρια ὠμιληκῶς, ἀφέμενος, ὦ Λυκῖνε, τοῦ περὶ τὰ βελτίω σπουδάζειν καὶ συνεῖναι, κάθηται καταυλούμενος, θηλυδριᾶν ἄνθρωπον ὀρῶν ἐσθῆσι μαλακαῖς καὶ ἄσμασιν ἀκολάστοις ἐναβρυνόμενον καὶ μιμούμενον ἐρωτικὰ γύναια, τῶν πάλαι τὰς μαχλοτάτας, Φαίδρας καὶ Παρθενόπας καὶ Ῥοδόπας τινὰς, καὶ ταῦτα πάντα ὑπὸ κρούμασι καὶ τερετίσμασι καὶ ποδῶν κτύπῳ, καταγέλαστα ὡς ἀληθῶς πράγματα καὶ ἥκιστα ἐλευθέρῳ ἀνδρὶ καὶ οἴῳ σοὶ πρόποντα ; ὥστε ἔγωγε πυθόμενος, ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ θεᾷ σχολάζεις, οὐκ ἠδέσθην μόνον ὑπὲρ σοῦ, ἀλλὰ καὶ ἠλιάθην, εἰ Πλάτωνος καὶ Χρυσίππου καὶ Ἀριστοτέλους ἐκλαθόμενος κάθησαι τὸ ὅμοιον πεπονθῶς τοῖς

τὰ ὄτα περὶ κνωμένους, καὶ ταῦτα μυρίων ἄλλων ὄρων ἀκουσμάτων καὶ θεαμάτων σπουδαίων, εἰ τούτων τις θέοιτο, τῶν κυκλικῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν κιθάρα τὰ ἔννομα προσεδόντων, καὶ μάλιστα τῆς σεμνῆς τραγωδίας καὶ τῆς φαιδρотаτης κωμωδίας, ἅπερ καὶ ἐναγώνια [εἶναι] ἠξίωται». Εἶχε δὲ ἀρχίσῃ νὰ ἐπιδίδῃ ἡ ὀρηχστικὴ αὐτὴ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου (κεφ. 34). «Ἡ δὲ πᾶσα τῷ ἔργῳ χορηγία ἡ παλαιὰ ἱστορία (1) ἐστίν, ὡς προεῖπον, καὶ ἡ πρόχειρος αὐτῆς μνήμη τε καὶ μετὰ εὐπρεπειᾶς ἐπίδειξις. Ἀπὸ γὰρ χάους εὐθύς καὶ τῆς πρώτης τοῦ κόσμου γενέσεως ἀρξάμενον χρὴ αὐτὸν ἅπαντα εἰδέναι ἄχρι τῶν κατὰ τὴν Κλεοπάτραν τὴν Αἴγυπτίαν η.—

Ἐν δὲ τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, παραινετικῶς ἢ μᾶλλον ἀποτρεπτικῶς πρὸς τινὰ φίλον του, Τιμοκλῆ τοῦνομα, πραγματεύεται περὶ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων, γραμματικῶν τε καὶ ῥητόρων καὶ φιλοσόφων, οἵτινες ἐπὶ τεταγμένῳ μισθῷ, πολλάκις εὐτελεστάτῳ, μετὰ τινῶν ἐκτάκτων, καὶ αὐτῶν ὄχι πολὺ λαμπροτέρων, δώρων κατὰ τὰς ἑορτὰς, ἐπώλουν τὴν ἐλευθερίαν των ἐμβαίνοντες εἰς τινος πλουσίου καὶ ἐπιφανοῦς Ῥωμαίου ἢ καὶ Ῥωμαίας οἰκίαν, προφάσει μὲν διὰ νὰ κοσμῶσι διὰ τῆς παιδείας των τὰς συναναστροφὰς τούτων, ἢ διδάσκωσι τὸν δεσπότην ἢ τὴν δεσποιναν ἢ παιδαγωγῶσι τὰ τέκνα, κυρίως δὲ πρὸς διττὴν ἐπίδειξιν· ἐπίδειξιν μὲν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι τὸν μιμοῦνται τιμῶντες καὶ αὐτοί, ὡς ἐκεῖνος, τοὺς πεπαιδευμένους Ἑλλήνας (2), ἐπίδειξιν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι ἐν τῇ πολ-

(1) Μάλιστα ἡ μυθικὴ καὶ μέρος τῆς πραγματικῆς, ὡς δεικνύει ὁ ἐν τοῖς ἐξῆς κεφαλαίοις (37 — 61) μακρὸς κατάλογος.

(2) Ἰδε περὶ τούτου ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν. πρβλ. δὲ καὶ Δημόνακτος κεφ. 31, ὅπου λέγεται, ὅτι ὁ φιλόσοφος Ἀπολλώνιος ἐξ Ἀθηνῶν μετέβη εἰς Ῥώμην μετὰ πεμπτοῦ ὡς ἐπὶ παιδείᾳ τῷ βασιλεῖ συνεσόμενος.

λή και παντοδαπή θεραπεία και ακολουθία των και ένα πωγωνίτην Ἑλληνα ἔχουσι. Περὶ τῶν μισθαρνούντων και παρασιτούντων τούτων Γραικύλων, ὡς τοὺς ὠνόμαζαν ὑποκοριστικῶς οἱ Ῥωμαῖοι, λαλεῖ μετὰ μεγίστης περιφρονήσεως και ὁ Ἰουβενάκις ὁ σατυρικός. Παρὰ δὲ τῷ Λουκιανῷ βλέπομεν τὸ ἕτερον μέρος τῆς εἰκόνας ταύτης. Ὁ Λουκιανὸς ἐδῶ ὡς τέλειος Ἑλληνα και ἀληθῶς ἑλληνικὸν και ἐλεύθερον φρόνημα ἐνδεικνύμενος μετὰ βαθυτάτης λύπης και ἀγανακτήσεως λέγει περὶ τῆς ταπεινώσεως ταύτης και τοῦ ἐξευτελισμοῦ τῶν ὁμοειδῶν του. Φιλίαν ἐπονομάζουσι, λέγει, τὴν δουλείαν· δελεαζόμενοι ὑπὸ τῶν δειπνῶν και τῆς ἄλλης τρυφῆς και πολυτελείας τῶν Ῥωμαϊκῶν οἰκῶν και ἐλπίζοντες πλοῦτον και τιμὰς ἢ ἀπολαύσασιν, ἐμπλέκονται εἰς τὸ δυσπαλάλακτον δίκτυον τῆς δουλείας. Ἀλλὰ ποῖα μὲν και πόσα ὑπομένουσιν ἕως οὗ κατορθώσασιν νὰ εἰσέλθουν (1), πόσα δὲ πάσχουσι και ἐν αὐτῷ ἤδη ὄντες! ἅπερ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπομείνη τις παιδεία καὶ ἐπὶ ἐλάχιστον ὠμιλητικῶς, μυρίους και ἀφορήτους ἐξευτελισμοὺς και προπηλακισμοὺς, ἐν ᾧ ἡ ἐπιζομένη ἐκείνη και προφαινομένη τιμὴ και περιποίησις μόνον εἰς τὸ πρῶτον δειπνον περιορίζεται. Καὶ « ὦν μὲν ἕνεκα τῶν μαθημάτων ἐπιθυμῶν φήσας παρὲλθὲ σε, ὀλίγον αὐτῷ μέλει. Τί γὰρ κοινόν, φασί, Λύρα και ὄνω; Πάνυ γοῦν, οὐχ ὀρῆς; ἐκτετήκασι τῆς Ὀμήρου σοφίας ἢ τῆς Δημοσθένους δεινότητος ἢ τῆς Πλάτωνος μεγαλοφροσύνης, ὧν ἦν τις ἐκ τῆς

(1) Κεφ. 10 ἀλλὰ πολλῆς μὲν τῆς διαδρομῆς (δει), συνεχοῦς δὲ τῆς θυραυλίας, ἔωθὲν τε ἐξανιστάμενον περιμείνει ὠθούμενον και ἀποκλειόμενον και ἀναίσχυντον ἐνίστε και ὄχλησιν δοκοῦντα ὑπὸ θυρωρῶ κακῶς Συρίζοντι και ὀνομακλήτορι Λιθουκῷ ταπτόμενον και μισθὸν τιλοῦντα τῆς μνήμης τοῦ ὀνόματος· και μὴν και ἐσθῆτος ὑπὲρ τὴν ὑπάρχουσαν δύναμιν ἐπιμεληθῆναι χρὴ πρὸς τὸ τοῦ θεραπευμένου ἀξίωμα και χρώματα αἰρεῖσθαι, οἷς ἂν ἐκεῖνος ἦδηται, ὡς μὴ ἀπάθης· μηδὲ προσκρούσης βλεπόμενος, και φιλοπόνως ἐπεσθαι, μᾶλλον δὲ ἡγεῖσθαι ὑπὸ τῶν οἰκετῶν παρωθούμενον και ὡς περ τινα πομπὴν ἀναπληροῦντα. Ὁ δὲ οὐδὲ προσδέπει πολλῶν ἕξῃς ἡμερῶν κτλ.

ψυχῆς ἀφέλη τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὰς περὶ τούτων φροντίδας, τὸ καταλειπόμενόν ἐστι τύφος καὶ μαλακία καὶ ἠδυπάθεια καὶ ἀσέλγεια καὶ ὕβρις καὶ ἀπαιδευσία. Δεῖται δὴ σου ἐπ' ἐκεῖνα μὲν οὐδαμῶς· ἐπεὶ δὲ πώγωνα ἔχεις βαθὺν καὶ σεμνός τις εἶ τὴν πρόσοψιν καὶ ἱμάτιον ἑλληνικὸν εὐσταλῶς περιβέβλησαι καὶ πάντες ἴσασί σε γραμματικὸν ἢ ῥήτορα ἢ φιλόσοφον, καλὸν αὐτῷ δοκεῖ ἀναμεμῖχθαι καὶ τοιοῦτόν τινα τοῖς προῖοῦσι καὶ προπομπέουσιν αὐτοῦ· δόξει γὰρ ἐκ τούτου καὶ φιλομαθῆς τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων καὶ ὅλως περὶ παιδείαν φιλόκαλος· ὥστε κινδυνεύσεις, ὦ γενναῖε, ἀντὶ τῶν θαυμαστῶν λόγων τὸν πώγωνα καὶ τὸν τρίβωνα μεμισθωκέναί. Χρὴ οὖν σε αἰεὶ σὺν αὐτῷ ὄρασθαι καὶ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ ἔωθεν ἐξαναστάντα πκρέχειν σεαυτὸν ὀφθησόμενον ἐν τῇ θεραπείᾳ καὶ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν. Ὁ δὲ ἐπιβάλλων ἐνίστέ σοι τὴν χεῖρα, ὅτι ἂν τύχη, ληρεῖ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐπιδεικνύμενος, ὡς οὐδὲ δὸδῶ βαδίζων ἀμελής ἐστι τῶν Μουσῶν, ἀλλ' εἰς καλὸν τὴν ἐν τῷ περιπάτῳ διατίθεται σχολήν. Σὺ δὲ ὁ ἄθλιος τὰ μὲν παραδραμῶν, τὰ δὲ βάδην ἀναντα πολλὰ καὶ κάταντα, — τοιαύτη γὰρ, ὡς οἴσθα, ἡ πόλις — περιελθὼν ἰδρωκᾶς τε καὶ πνευστιᾶς, κἀκείνου ἔνδον τιμὴ τῶν φίλων, πρὸς δὲ ἦλθε, διαλεγόμενου, μηδὲ ὅπου καθίζης ἔχων ὀρθὸς ὑπ' ἀπορίας ἀναγιγνώσκεις τὸ βιβλίον προχειρισάμενος. κτλ. — Καὶ τοιαῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ὅμοια οἱ ἄνδρες. « Αἱ δὲ γυναῖκες — καὶ γὰρ αὖ καὶ τόδε ὑπὸ τῶν γυναικῶν σπουδάζεται, τὸ εἶναί τινας αὐταῖς πεπαιδευμένους μισθοῦ ὑποτελεῖς ζυνόντας καὶ τῷ φορεῖῳ ἐπομένους· ἐν γὰρ τι καὶ τοῦτο τῶν ἄλλων καλλωπισμάτων αὐταῖς δοκεῖ, ἢν λέγεται, ὡς πεπαιδευμένοι τέ εἰσι καὶ φιλόσοφοι καὶ ποιῶσιν ἄσματα οὐ πολὺ τῆς Σαπφοῦς ἀποδέοντα — διὰ δὲ ταῦτα μισθωτοὺς καὶ αὐταὶ περιάγονται ῥήτορας καὶ γραμματικούς καὶ φιλοσόφους, ἀκροῶνται δ' αὐτῶν πηνίκα; — γελοῖον γὰρ τοῦτο — ἦτοι μεταξὺ κομμούμεναι καὶ τὰς κόμας περιπλεκόμεναι ἢ παρὰ τὸ δεῖπνον, ἄλλοτε γὰρ οὐκ ἄγουσι

σχολήν. Πολλάκις δὲ καὶ μεταξὺ τοῦ φιλοσόφου τι διεξιόντος ἢ ἄθρα προσελθοῦσα ὤρεξε παρὰ τοῦ μοιχοῦ γραμματίον, οἱ δὲ περὶ σωφροσύνης ἐκεῖνοι λόγοι ἐστάσι περιμένοντες, ἔς τ' ἂν ἐκείνη ἀντιγράψασα τῷ μοιχῷ ἐπαναδράμῃ πρὸς τὴν ἀκρόασιν».

— «Πολὺς δὲ ὁ φθόνος καὶ που διαβολὴ τις ἡρέμα ὑπεξάνισταται πρὸς ἄνδρα ἤδη τοὺς κατὰ σοῦ λόγους ἠδέως ἐνδεχόμενον· ὄρᾳ γὰρ ἤδη σὲ μὲν ὑπὸ τῶν συνεχῶν πόνων ἐκτετρωχόμενον καὶ πρὸς τὴν θεραπείαν σκάζοντα καὶ ἀπνηδηκότα, τὴν ποδᾶγραν δὲ ὑπανιοῦσαν. Ὅλωσ γὰρ ὅπερ ἦν νοστιμώτατον ἐν σοὶ ἀπανθισάμενος καὶ τὸ ἐγκαρπώτατον τῆς ἡλικίας καὶ τὸ ἀκμαϊώτατον τοῦ σώματος ἐπιτρίψας καὶ ῥάκος σε πολυσχιδῆς ἐργασάμενος ἤδη περιβλέπει, σὲ μὲν οἱ τῆς κόπρου ἀπορρίψει φέρων, ἄλλον δὲ ὅπως τῶν δυναμένων τοὺς πόνους καρτερεῖν προσλήψεται· καὶ ἦτοι μειράκιον αὐτοῦ ὅτι ἐπέραςας τότε ἢ τῆς γυναικὸς ἄθραν παρθένον γέρον ἀνὴρ διαφθείρεις ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐπικληθεῖς, νύκτωρ ἐγκεκαλυμμένος ἐπὶ τράχηλον ὡσθεὶς ἐξελήλυθας ἔρημος ἀπάντων καὶ ἄπορος, τὴν βελτίστην ποδᾶγραν αὐτῷ γῆρα παραλαβών. — Καὶ σε οὐκ ἂν τις ἄλλος δέξαιτο ἕξωρον ἤδη γεγονότα καὶ τοῖς γεγηρακόσιν ἱπποῖς εἰκότα, ὧν οὐδὲ τὸ δέρμα ὁμοίως χρήσιμον. Ἄλλως τε καὶ ἢ ἐκ τοῦ ἀπωσθῆναι διαβολὴ πρὸς τὸ μεῖζον εἰκαζομένη μοιχὸν ἢ φαρμακεὰ σε ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο δοκεῖν ποιεῖ· ὁ μὲν γὰρ κατήγορος καὶ σιωπῶν ἀξιώπιστος, αὐτὸ δὲ Ἑλληὴν μάδιος τὸν τρόπον καὶ πρὸς πᾶσαν ἀδικίαν εὐκολος· τοιοῦτους γὰρ ἄπαντας ἡμᾶς εἶναι οἴονται, καὶ μάλα εἰκότως· δοκῶ γὰρ μοι καὶ τῆς τοιαύτης δόξης αὐτῶν, ἣν ἔχουσι περὶ ἡμῶν, κατανενοηκέναί τὴν αἰτίαν. Πολλοὶ γὰρ ἐς τὰς οἰκίας παρελθόντες ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἄλλο χρήσιμον εἰδέναι μαγείας καὶ φαρμακείας ὑπέσχοντο καὶ χάριτας ἐπὶ τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ ἐπαγωγὰς τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα πεπαιθεῦσθαι λέγοντες καὶ τρίβωνας ἀμπεχόμενοι καὶ πώγωνας οὐκ εὐκαταφρονήτους καθευμένοι. Εἰκότως οὖν τὴν ὁμοίαν περὶ πάντων ὑπόνοιαν ἔχουσιν.» Ἐν δὲ τῇ

Ἀπολογία του ἀπολογεῖται πρὸς τινὰ φίλον του Σαβῖνον, ὅς-
 τις συγκρίνων τὸ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων βιβλίον του
 πρὸς τὴν ἔμμισθον ἐκείνην ἐν Αἰγύπτῳ θέσιν δικαίως θὰ τὸν
 ἐμέμφετο λέγων : « Εἶτά τις αὐτὸς ταῦτα γεγραφῶς καὶ κατ-
 ηγορίαν οὕτω δεινὴν κατὰ τοῦ τοιούτου βίου διεξελθὼν, ἔπει-
 τα πάντων ἐκλαθόμενος, ὀστράκου, φασί, μεταπεσόντος, ἐκὼν
 ἑαυτὸν φέρων ἐς δουλείαν οὕτω περιφανῆ καὶ περίβλεπτον ἐν-
 σέσεικε ; » κτλ. Διότι τότε καὶ ἡ δημοσία ἔμμισθος θέσις πε-
 ριορισμὸς τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, ὡς φαίνεται, ἐνομιζέτο. Τὸ
 δὲ κεφάλαιον τῆς ἀπολογίας τοῦ Λουκιανοῦ εἶνε τοιόνδε τι :
 « Ἀλλὰ μοι ἐκεῖνο ἐνόησον, ὡς πάμπολυ διαφέρει ἐς οἰκίαν
 τινὸς πλουσίου ὑπόμισθον παρελθόντα δουλεύειν καὶ ἀνέχεσθαι
 ὅσα μοι φησὶ τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντά τι τῶν κοινῶν
 καὶ ἐς δύναμιν πολιτευόμενον ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθο-
 φορεῖν. — Ἐκεῖ μὲν γὰρ δουλεία σαφὴς καὶ οὐ πολὺ τῶν
 ἀργυρωνήτων καὶ οἰκοτρίβων διαφέρουσιν οἱ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ
 εἰσιόντες, οἱ δὲ τὰ κοινὰ διὰ χειρὸς ἔχοντες καὶ πόλεσι καὶ ἔ-
 θνεσιν ὅλοις σφᾶς αὐτοὺς χρησίμους παρέχοντες οὐκ ἂν εἰκό-
 τως ἐκ μόνου τοῦ μισθοῦ διαβάλλοιντο καὶ ἐς ὁμοιότητα καὶ
 κοινωνίαν τῆς κατηγορίας καθέλκοιντο κτλ. ». — Ἐν τῷ πα-
 ρασίτῳ διὰ σοφιστικῆς λεπτολογίας διεξάγεται ἡ ἀπόδειξις,
 ὅτι τέχνη εἶνε ἡ παρασιτικὴ ὡς μία τις τῶν λοιπῶν ἐντίμων
 τεχνῶν. Ἐντεῦθεν δῆλον, πόσον τότε εἶχεν ἐπίδωσις ἡ παρασι-
 τία. Αἱ δὲ κοινότεραι καὶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε μᾶλλον ἢ
 ἥττον ἐπικρατοῦσαι κακίαι καὶ μωρίαι τῶν ἀνθρώπων, οἱ φό-
 βοι καὶ αἱ ἐλπίδες των, αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ πάθη των, αἱ
 φιλαργυρίαι καὶ πλεονεξίαι των, αἱ φιλοδοξίαι καὶ φιλαρχίαι
 των, αἱ λιχνεῖαι καὶ λαχνεῖαι των τὸ μὲν ἠπιώτερον διαγελῶν-
 ται, τὸ δὲ πικρότερον σκώπτονται, ἐν τῷ Χάρωνι, ὡς εἶδαμεν,
 τῷ Τίμωνι, τῷ ὀνείρω ἢ ἀλεκτρονί, τῷ πλοίῳ ἢ ταῖς εὐχαῖς,
 τῷ τυράνῳ ἢ κατὰ πλῶ καὶ τοῖς νεχρικοῖς καὶ ἐταιρικοῖς
 διαλόγοις. Ἐν ᾧ δὲ συνήθως μισοκόλαξ δεικνύεται ὁ Λουκία-

νός, δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνη διὰ τέλους ἐλεύθερος ταύτης τῆς κακίας, ὡς δῆλον ἔκ τε τῶν εἰκόρων καὶ τοῦ ὑπὲρ τῶν εἰκόρων, περὶ ὧν ὁ Lacroze δικαίως εἶπε: *Hic adulatorum derisor Lucianus omnes adultores vincit*, καὶ ἔκ τοῦ περὶ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, ὅπερ πιθανῶς καὶ τὸ τελευταῖον σύγγραμμά του εἶνε. Τούτῳ ὅμοιον καὶ ἐκεῖνο, ὅτι, ἐν ᾧ πρότερον τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ζηλωτῆς ἐδεικνύετο καὶ τοιούτους ἀνδρας ἐνεκωμιάζεν, οἷον τὸν *Δημόνακτα* ἐν τῷ ὁμωνύμῳ βιβλίῳ, τὸν κυνικὸν *Σώστρατον*, ἀληθῆ μιμητὴν τοῦ Ἡρακλέους, ἐν τε τῷ προοιμίῳ τοῦ *Δημόνακτος* καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ οὔκέτι σαζομένῳ λόγῳ καὶ τὸν ἀρχιτέκτονα *Ἰππίαν* ἐν τῷ ὁμωνύμῳ λόγῳ, περὶ τὸ γῆρας του ἀπέκλινε πάλιν εἰς τὸν *Ἐπικουρισμὸν*, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ πρότερον προσκείμενος, ὡς δῆλον ἐκτὸς ἄλλων μάλιστα ἐκ τῶν ἐρώτων, διὰ τοῦ *Δημόνακτος* εἶχεν ἀπαλλαγεί.—

Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε εἶδαμεν τὸ κράτιστον μέρος τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Λουκιανοῦ, τὸ ἀρνητικόν, καθ' ὃ εἶνε δεινότατος νὰ ἐξελέγη καὶ καταλύη τὰ σαθρὰ καὶ κακῶς ἔχοντα, τὸ δὲ θετικόν, καθ' ὃ οἰκοδομεῖ τι καὶ αὐτὸς καὶ διδάσκει, ἐν μέρει μὲν τὸ εἶδαμεν ἀνωτέρω ἐν τῷ *Λεξιφάνει*, ἐν τῷ πῶς δεῖ *ἱστορίαν συγγράφειν* καὶ εἴπου ἄλλοῦ, μάλιστα δ' ἐμφαίνεται ἐν τῷ εἶδει τῶν συγγραμμάτων του καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἐντέχνῳ διαμορφώσει τοῦ κωμικοῦ καὶ σατυρικοῦ διαλόγου.

Κατὰ τὸ εἶδος λοιπὸν τὰ συγγράμματα τοῦ Λουκιανοῦ εἰς δύο τάξεις ἀνάγονται 1) τὰς σοφιστικὰς μελέτας καὶ προλαλιὰς καὶ διαλέξεις 2) τοὺς διαλόγους. Καὶ τὰ μὲν τῆς πρώτης τάξεως εἰς τὴν α'. μάλιστα καὶ τὴν γ'. συγγραφικὴν περίοδον του, ὡς εἶδαμεν, ἀνήκοντα, ὀλίγα δὲ εἰς τὴν β'. κατὰ τὸ εἶδος εἶνε κοινὰ πρὸς τοὺς ἄλλους τότε σοφιστὰς, τοῦτο δὲ μόνον ἴδιον ἔχουσιν, ὅτι ἤδη καὶ τὰ προγενέστερα μᾶλλον ἢ ἤττον ὑπεμφαίνουσι τὰς ὕστερον διαπρεψάσας ἀρετὰς τοῦ συγγραφέως, τὰ δὲ τῆς δευτέρας τάξεως εἶνε τὸ ὀριμώτατον καὶ κράτιστον

καὶ ἰδιαίτατον προϊόν τῆς τέχνης τοῦ Λουκιανοῦ, οἷον οὐδείς οὔτε πρὸ αὐτοῦ οὔτε μετ' αὐτὸν, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, παρήγαγε. Περὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτων τῶν διαλόγων οὐδὲν ἄλλο ἡμεῖς ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν εἰς ὅσα αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς παρ' ἑαυτοῦ τε καὶ παρὰ τοῦ Διαλόγου μεψιμοιροῦντος εἶπεν ἐν τῷ *Δις κατηγορουμένῳ* κεφ. 33 καὶ 34, ἅπερ καὶ παρετέθησαν ἀνωτέρω.

Ἐν τούτοις ἡ μὲν γλῶσσα τοῦ Λουκιανοῦ δὲν εἶνε ἡ κοινὴ ἐκείνη, καθὼς τὴν ἔλεγαν, διάλεκτος, ἡ ἐπὶ τῶν μακεδονικῶν χρόνων ἐκ τῆς συγκράσεως τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς μὲ τὰς λοιπὰς διαλέκτους διαμορφωθείσα, ἀλλὰ τις ἀττικίζουσα, ἣν ἐφιλοτιμοῦντο νὰ γράψωσιν οἱ τότε σοφισταί. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας ἀρετὰς τῆς Ἀθίδος, τὴν ἀφέλειαν, τὴν εὐροίαν καὶ ἀρμορίαν καὶ χάριν κατώρθωσεν ὁ Λουκιανὸς, ὡς οὐδείς ἄλλος τῶν τότε, διὰ μακρὰς καὶ ἐπιπόνου ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν ἀρχαίων παραδειγμάτων, τοῦ Ὀμήρου, τῶν τραγικῶν καὶ τῶν κωμικῶν, τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν ῥητόρων, τὴν δ' ἀκρίβειαν ὄχι, οὐδὲ ἦτο πλέον δυνατόν τότε ἡ ἀρχαία ἐκείνη ἀκρίβεια καὶ λεπτολογία νὰ κατορθωθῇ. Διότι αἱ λεπταὶ ἐκεῖναι καὶ ἄτομοι διαφοραὶ καὶ ἀποχρώσεις τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ οἱ ἀντίστοιχοὶ τῶν ὅροι καὶ μάλιστα τὰ σήμερον εἰς ἡμᾶς δυσδιάκριτα καὶ δυσερμήνευτα μόρια, τὰ ὁποῖα μετὰ τὸν Ὀμηρον μάλιστα παρὰ Πλάτωνι θαυμάζομεν, πρὸ πολλοῦ εἶχαν ἐκλείψῃ καὶ ἀπὸ τὴν διάνοιαν καὶ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους. Οὐδὲν λοιπὸν θαῦμα ἂν ὁ Λουκιανὸς, ἄνθρωπος τοῦ 6'. μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ἔστω καὶ εὐφυέστατος καὶ ἐντριβέστατος περὶ τὰ ἀρχαία παραδείγματα, δὲν ἠδυνήθη νὰ καταφθάσῃ πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀποπτάντα τὸν λεπτόν ἐκεῖνον καὶ μαλακὸν καὶ εὐσομον γροῦν καὶ τὴν δρόσον τοῦ γησιῦ καὶ ἀκμάζοντος ἀττικισμοῦ. Ἐντεῦθεν ἐλλείπει παρ' αὐτῷ ἡ λεπτοτέρα διάκρισις τοῦ οὐ καὶ τοῦ μή τὸ ὡς ἀντὶ τοῦ ὥστε κεῖται· τὸ καίτοι ἐπὶ μετοχῆς ἀντὶ τῶν

καίπερ, καί· ἐντεῦθεν ἡ χρῆσις ἐντονωτέρων μορίων ἢ συσσώ-
 ρευσις αὐτῶν ἀντὶ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσθενεστέρων ἢ ἀ-
 πλουστέρων (τοιγάρτοι, τοιγαροῦν, γοῦν, δῆπου, δῆπουθει.
 μέχρι περ, ἵνα περ, οὐ περ, ὅτε περ, καὶ γὰρ αὖ καί, πλήν
 ἀλλὰ). Ἐντεῦθεν ἡ ἐλευθερωτέρα καὶ ἡ ἀτακτοτέρα καὶ τῇ
 ἀττικῇ συνηθείᾳ ἐναντία χρῆσις τῆς ὑποτακτικῆς καὶ τῆς εὐ-
 κτικῆς, μάλιστα ἐν ταῖς τελικαῖς προτάσεσιν. Ἐντεῦθεν ἡ ἀ-
 νάμιξις τῆς πεζῆς καὶ τῆς ποιητικῆς λέξεως. Ἐντεῦθεν ἴσως,
 καὶ ὅχι ὅλως ἐξ ἀπρσεξίας τῶν ἀντιγραφέων, ὡς οἱ περὶ τὸν
Κόβετον νομίζουσιν, ἡ χρῆσις τινῶν μὴ ἀττικῶν τύπων.

Τὰς δὲ περὶ τὴν σύνθεσιν ἀρετάς του καὶ αὐτὸς κατὰ πε-
 ρίστασιν ἐνιαχοῦ τῶν συγγραμμάτων του μᾶς ἐξαριθμεῖ καὶ
 ὁ Φώτιος ἐν τῷ εὐθὺς κατωτέρῳ παρατεθησομένῳ χαρακτηρι-
 σμῷ τοῦ Λουκιανοῦ. Καὶ τὰ ἐπισημότερα τῶν ἰδίων αὐτοῦ χω-
 ρίων εἶνε τάδε : *Ζεύξιδος* κεφ. 2 πλὴν ἐμέ γε—εἰρήσεται γάρ
 —οὐ μετρίως ἠνία ὁ ἔπαινος αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ ποτε ἀπελθόν-
 των κατ'ἐμαυτὸν ἐγενόμην, ἐκεῖνα ἐπενόουν· οὐκοῦν τοῦτο μόνον
 χάριεν τοῖς ἐμοῖς ἔνεστιν, ὅτι μὴ συνήθη μὴδὲ κατὰ τὸ κοινὸν
 βαδίζει τοῖς ἄλλοις, ὀρομάτων δὲ ἄρα καλῶν ἐν αὐτοῖς καὶ
 πρὸς τὸν ἀρχαῖον κατ'ὄρα συγκειμένων ἢ τοῦ ὀξέος ἢ περιουσίας
 τινός· ἢ χάριτος ἀττικῆς ἢ ἀρμορίας ἢ τέχνης τῆς ἐφ' ἅπασι,
 τούτων δὲ πόρρω ἴσως τοῦμόν. πρβλ. καὶ τὸ προμηθεὺς εἶ ἐν
 τοῖς λόγοις κεφ. 3. Ἀλιέως κεφ. 38 καὶ ὅλως ἔδειξε τοὺς ἄν-
 δρας ἐταργῶς καθάπερ ἐπὶ τινοσ γραφῆς τὰ πάντα εἰκότας,
 οὐ τὰ σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς αὐτὰς ἐς τὸ ἀ-
 κριβέστατον ἀπεικάσας. — Αἱ ἐπισημότεραι λοιπὸν περὶ τὴν
 σύνθεσιν ἀρεταὶ του, ἕκ τε τῆς ἰδίας μαρτυρίας ἐξαγόμεναι καὶ
 ἐκ τῆς τοῦ Φωτίου κρίσεως καὶ ἐκ τῆς τῶν συγγραμμάτων
 του ἐξετάσεως, εἶνε ἔμπειρία πραγμάτων καὶ περιουσία νοη-
 μάτων· ὀξύνοια καὶ περίνοια ἐνδεικνυμένη μάλιστα ἐν ταῖς
 φανταστικαῖς ἐπινοίαις τῆς κωμωδίας του, ὡς ἐν τῷ *Χάρωνι*,
 τῇ *Βίῳν* πράσει, τῷ *Ἀλιεῖ*, τῷ *ὀρείῳ* καὶ ἄλλοῦ καὶ ἐν τοῖς

τεραστίοις ἐκεῖνοις πλάσμασι τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας· σαφήνεια καὶ καθαρότης καὶ ἐνάργεια πανταχοῦ μὲν, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἐκφράσεσιν ἤτοι περιγραφαῖς ἀρχαίων γραπτῶν ἢ πλκστῶν εἰκόνων, ὡς ἐν ταῖς εἰκόσιν, ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, ἐν τῷ Ζεῦξιδι κ. ἀλλ. ἐν ταῖς ὑποτυπώσειςι τῆς ἰδίας του φαντασίας, ὡς ἐν τέλει τοῦ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῶ συνόρων, ἐν ταῖς ἠθοποιαῖς τῶν διαλεγομένων προσώπων καὶ ἐν τῇ δραματικῇ διαθέσει τῶν πλείστων διαλόγων, μάλιστα ἐν τῷ δραματικῶτάτῳ αὐτῶν, τῷ συμποσίῳ ἢ Λαπίθαις. Εἰς τὴν ἐνάργειαν συντελεῖ καὶ ἡ συχὴ χρῆσις ἀνεκδότων, μυθαρῶν καὶ παροιμιῶν (1). Τελευταῖον ἀρμορία καὶ χάρις.

ἀ. Ἐκ τῶν Σουίδα.

Λουκιανὸς Σαμοσατεὺς, ὁ ἐπικληθεὶς Βλάσφημος ἢ Δύσφημος, ὅτι ἐν τοῖς διαλόγοις αὐτοῦ γελοῖα εἶναι καὶ τὰ περὶ τῶν θεῶν εἰρημένα παρατίθεται. Γέγονε δ' ἐπὶ τοῦ Καίσαρος Τραϊανοῦ καὶ ἐπέκεινα. Ἦν δ' οὗτος τὸ πρὶν δικηγόρος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, δυσπραγῆσας δ' ἐν τούτῳ ἐπὶ τὸ λογογραφεῖν ἐτρέπη· καὶ γέγραπται αὐτῷ ἄπειρα. Τελευτήσκει δ' αὐτὸν λόγος ὑπὸ κυνῶν, ἐπεὶ κατὰ τῆς ἀληθείας ἐλύττησεν· εἰς γὰρ τὸν Περεγρίνου βίον κηθάπτεται τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ αὐτὸν βλάσφημεῖ τὸν Χριστὸν ὁ παμμύιαρος. Διὸ καὶ τῆς λύττης ποινὰς ἀρκούσας ἐν τῷ παρόντι δέδωκεν· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι κληρονόμος τοῦ αἰωνίου πυρός μετὰ Σατανᾶ γενήσεται.

β'. Ἐκ τῆς Φωτίου βιβλιοθήκης κώδ. 128

Ἀνεγνώσθη Λουκιανοῦ ὑπὲρ Φαλάριδος καὶ νεκρικοὶ καὶ ἐταιρικοὶ διάλογοι διάφοροι, καὶ ἕτεροι διαφόρων ὑποθέσεων λόγοι, ἐν οἷς σχεδὸν ἅπασιν τὰ Ἑλλήνων κωμῶδει, τὴν τε τῆς

(1) Τούτων συλλογὴ εὐρίσκεται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκδόσει τοῦ Iacobitz τόμῳ IV σελ. 328.

θεοπλαστίας αὐτῶν πλάνην καὶ μωρίαν καὶ τὴν εἰς ἀσέλγειαν ἄσχετον ὀρμὴν καὶ ἀκρασίαν, καὶ τῶν ποιητῶν αὐτῶν τὰς τερατώδεις δόξας καὶ ἀναπλάσεις, καὶ τὸν ἐντεῦθεν πλάνον τῆς πολιτείας, καὶ τοῦ ἄλλου βίου τὴν ἀνώμαλον περιφορὰν καὶ τὰς περιπτώσεις, καὶ τῶν φιλοσόφων αὐτῶν τὸ φιλόκομπον ἦθος καὶ μηδὲν ἄλλο πλὴν ὑποκρίσεως καὶ κενῶν δοξασμάτων μεστόν· καὶ ἀπλῶς, ὡς ἔφημεν, κωμωδία τῶν Ἑλλήνων ἐστὶν αὐτῷ ἢ σπουδὴ ἐν λόγῳ πεζῷ. Ἔοικε δὲ αὐτὸς τῶν μηδὲν ὅλως πρεσβευόντων εἶναι· τὰς γὰρ τῶν ἄλλων κωμωδῶν καὶ διαπαίζων δόξας, αὐτὸς ἦν θειάζει οὐ τίθησι, πλὴν εἴ τις αὐτοῦ δόξαν ἐρεῖ τὸ μηδὲν δοξάζειν. Τὴν μέντοι φράσιν ἐστὶν ἄριστος, λέξει εὐσήμῳ τε καὶ κυρία καὶ τῷ ἐμφατικῷ διαπρεπούση κεχρημένος, εὐκρινείας τε καὶ καθαρότητος μετὰ τοῦ λαμπροῦ καὶ συμμετρου μεγέθους, εἴ τις ἄλλος, ἔραστής. Συνθήκη τε αὐτῷ οὕτως ἤρμοσται, ὡς τε δοκεῖν τὸν ἀναγινώσκοντα μὴ λόγους λέγειν, ἀλλὰ μέλος τι τερπνὸν χωρὶς ἐμφανοῦς ὠδῆς τοῖς ὡσὶν ἐναποστάζειν τῶν ἀκροατῶν. Καὶ ὅλως, ὡς περ ἔφημεν, ἄριστος ὁ λόγος αὐτῷ καὶ οὐ πρέπων ὑποθέσεσιν, ἃς αὐτὸς ἔγνω σὺν τῷ γελοίῳ διαπαίξαι. Ὅτι δὲ αὐτὸς τῶν μηδὲν ὅλως δοξαζόντων, καὶ τὸ τῆς βίβλου ἐπιγράμμα διδῶσιν ὑπολαμβάνειν· ἔχει γὰρ ὧδε·

Λουκιανὸς τὰ δ' ἔγραψα, παλαιὰ τε μωρὰ τε εἰδώς·
μωρὰ γὰρ ἀνθρώποις καὶ τὰ δοκοῦντα σοφά.

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι διακριδὸν ἐστὶ νόημα·
ἀλλ' ὃ σὺ θαυμάζεις, τοῦθ' ἐτέροισι γέλως.

Δ'.) *Χειρογράφα, σχόλια, ἐιδόσεις τοῦ Λουκιανοῦ*
καὶ πραγματεῖαι περὶ αὐτοῦ.

Περὶ τῶν χειρογράφων τοῦ Λουκιανοῦ, τῶν μὲν ἐν Βιέννῃ· τῆς Αὐστρίας (Οὐίνδοβόνῃ) ἔγραψεν ὁ Schubart ἐν τῇ ἔφημερίδι τῆς Ἀρχαιομαθείας 1834 Ἀριθ. 140—142. τῶν δὲ μαρκία

νάων ἤτοι τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἁγίου Μάρκου ἐν Βενετία ὁ Ἰούλιος Σομμερβρόττιος (Sommerbrodt) ἐν τῷ *Ῥημικῷ Μουσείῳ* (ἐφημερίδι καὶ ταύτῃ φιλολογικῇ) 1859 τεύχει 4ῳ περὶ πάντων δ' ἐν γένει, ὁ Κάρολος Ἰακωβίκιος (Jakobitz) ἐν τῷ προλόγῳ τῆς μεγάλης ἐκδόσεώς του. Οὗτος εἰς δύο τάξεις (ἡ φαιμιλίας, ὡς κοινῶς λέγονται) τὰ διαιρεῖ. Τὰ πλεῖστα εἶνε νεώτερα καὶ τὰ μὲν περιέχουσι πλεῖοτερα συγγράμματα τοῦ Λουκιανοῦ, τὰ δὲ ὀλιγώτερα. Τὸ παλαιότατον καὶ ἄριστον λέγεται τὸ *βιενναῖον* 123 ἐκ τοῦ Ἰ. αἰῶνος, ἔπειτα τὸ ἐν *Γορλικίᾳ* (Görlitz) ἐκ τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος καὶ τὰ *μαρκιανὰ*, κατόπιν τὸ *παρισινόν* 3014, τὸ *βαροκκιανόν* I καὶ τὸ *γουέλφερβυτανόν* I. —

Τὰ *σχόλια* ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Κληρίκου (Clericus) ἐξ ἐνὸς χειρογράφου τοῦ Ἰω. Οὐσσίου ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐκδόσει τοῦ Λουκιανοῦ ἐν Ἀμστελοδάμῳ 1602. νεωστὶ δὲ διορθώθησαν καὶ ἐπνηξήθησαν ὑπὸ Κ. Ἰακωβίκιου μάλιστα ἐκ τοῦ εἰρημένου βιενναίου χειρογράφου. Περιέχουσι δὲ μεταξὺ πολλῶν ἀχρήστων καὶ τινὰς λόγου ἀξίας ἐκλογὰς ἐκ παλαιότερων γραμματικῶν συγγραμμάτων, π. χ. τοῦ λεξικοῦ τοῦ Διογενιανοῦ.

Τῶν ἐκδόσεων ἡ μὲν πρώτη (princeps) εἶνε ἡ ἐν Φλωρεντία 1496. Κατόπιν ἔρχονται αἱ *Ἀλδιναὶ* (τοῦ Ἄλδου Μανουτίου) ἐν Βενετία 1503 καὶ 1522, ἡ *Ἰουντινῆ* (τοῦ (Iunta) ἐν Βενετία 1535, ἡ μετὰ τὴν πρώτην ὀνομαστοτέρα. Ἐπειτα διάφοροι ἐν Βασιλείᾳ (Basel τῆς Ἑλβετίας), τῶν ὁποίων ἀξιωτέρα λόγου ἡ τοῦ Ἰακώβου Ζουιγγέρου (Zwinger) 1602. Ἐπειτα ἡ τοῦ Βουρδελωτίου (Bourdelot) ἐν Παρισίοις 1615 ἡ προσηρημένη τοῦ Κληρίκου. Περὶ τὴν διόρθωσιν καὶ ἐρμηνείαν τοῦ Λουκιανοῦ πολλὰ καὶ καλὰ ἐχορήγησαν ὁ Τιβέριος Ἐμπερχούσιος καὶ ὁ Ἰω. Ματθ. Γέσνερος. Τὴν ὑπὸ τοῦ προτέρου ἐπιχειρηθεῖσαν καὶ ἐν τοῖς ἔτεσιν 1730 — 36 ἐξακολούθησαν ἐκδοσὶν ἀνέλαβεν ὁ Κεῖλς μετὰ τοῦ Γεσνέρου, ὁ δὲ

ποιος και εξαίρετα υπομνήματα εχορήγησε και την λατινικην μεταφρασιν και συλλογην σημειώσεων άλλων ερμηνευτών, ενιαίως διαπρέπουσιν αι του Σολαου (du Soul). Αυτη η εκδοσις εφά-
 νη εν Αμστελοδάμω 1743 3 voll. 4 και επανελήθη εν Βι-
 ποντία (Δυσι γεφύραις) 1789—93. 40 voll. 8. Κατόπιν ηλ-
 θαν αι εκδόσεις του Schmieder εν Άλλη 1800—1801. 2
 voll. 8. και του Lehmann εν Δειψία 1823—31 9 voll. 8.
 Έπειτα αι νεώτεραι και αξιολογώτεραι εινε αι δύο του Carl
 Jacobsitz, η μὲν μεγάλη τὸ κείμενον, κριτικὰς σημειώσεις, τὰ
 σχόλια και πλήρεις πίνακας ὀνομάτων τε και πραγμάτων πε-
 ριέχουσα εν Δειψία εν έτ. 1836—41, 4 voll. 8, η δὲ μικρο-
 τέρα εν Δειψία 3 voll. 8. 1852. 53. αι δύο του W. Din-
 dorf, η μὲν εν Παρισίοις 1840 εν τῇ συλλογῇ του Didot, η δ' εν
 Δειψία 1858. 1859. η του Imm. Bekker εν Δειψία 1853
 2 voll. 8. Τέλος η ἀπὸ πολλοῦ προσδοκωμένη του F. U.
 Fritzsche εν Rostock 1860. ἀκόμη ἀτελείωτος. Ἀπασαι κρι-
 τικαι εκδόσεις. Πολλὰ του Λουκιανου ἀπεπειράθη νὰ διορθώσῃ
 και ὁ C. G. Cobet εν ταῖς *Variae lectiones* του εν Λουγ-
 δάνω Βαταυῶν 1854. Παρὰ ταύτας τὰς μεγάλας και πλήρεις
 εκδόσεις εφάνησαν και μέγα πλῆθος μικροτέρων και μερικώ-
 τέρων, εν αἷς κατὰ τινα παλαιὰν παράδοσιν μάλιστα οἱ Θεῶν
 διάλογοι και οἱ νεκρικοὶ ἠρμηνεύθησαν. Τούτων τῶν μερικῶν
 εκδόσεων η νεωτάτη εἶνε η ὑπὸ Ἰουλιου Σομμερβροττιου εν
 Βερολίῳ (τελευταῖον εν έτει 1860) εν τρισὶ τομιδίοις εις 8οῦ
 ὧν τὸ μὲν α. περιέχει βιογραφίαν και χαρακτηρισμὸν του Λου-
 κιανου, τὸ Ένύπνιον, τὸν Χάρωνα, τὸν Τίμωνα· τὸ δὲ β'. τὸν
 Νιγρίνον, τὸν Ἀλεκτρούνα, τὸν Ἰκαρομένιππον· τὸ γ'. τὸ πῶς
 δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν, τὸν Ῥητόρων διδάσκαλον, τὸν Ἀλιέα,
 τὸν πρὸς τὸν ἀπαίδευτον και πολλὰ βιβλία ὠνούμενον, τὸν
 περι ὀρχήσεως, ἅπαντα ταῦτα μετὰ γερμανιστὶ γεγραμμένων
 σημειώσεων.

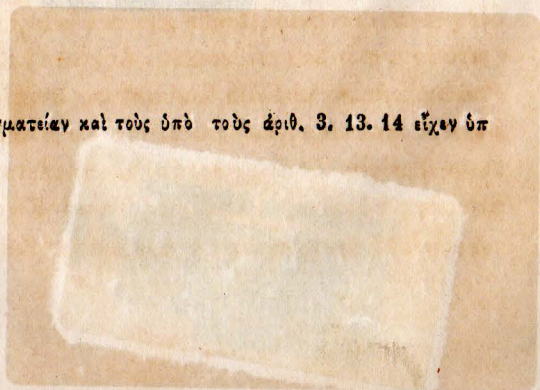
Πραγματεῖται δὲ βιογραφικαι και χαρακτηριστικαι του Λουκία-

νοῦ εἶναι: 1) *Reitz* Sylloge de aetate vita scriptisque *Luciani* ἐν τῇ βιποντινῇ ἐκδ. τόμῳ Α'. 2) ἡ τοῦ *Wieland* ἐν τῷ Α'. μέρει τῆς μεταφράσεως τοῦ Λουκιανοῦ. 3) Ἡ τοῦ *Schöll* ἐν τῇ Ἑλλην. γραμματολογίᾳ του σελ 472—500 τοῦ Β'. τόμου. 4) *E. A. Struve* de aetate *Luciani* et vita specimē I Gorlic. 1829, Spec. II. 1830.— 5) *C. F. Ranke* *Pollux et Lucianus* Quedlinb. 1834. 4. 6) *C. G. Jacob* *Charakteristik Lucians von Samosata*. Hamburg 1834. 8. 7) *C. Wetzlar* de aetate, vita scriptisque *Luciani Samosatensis* Marburg 1834.— 8) *G. Chlebus* de *Luciano* philosopho. Berolini 1838 9) *A. Mees* de *Luciani* studiis et scriptis juvenilibus. Roterdami 1844 10) *C. E. J. Burmeister* commentatio qua *Lucianum* scriptis suis libros sacros irrisisse negatur. 11) *H. Kühn* commentatio, qua *Lucianus* a crimine librorum sacrorum irrisorum liberatur. Part. I. 1844. 12) *A. Wissowa* Beiträge zur inneren Geschichte des zweiten nachchristlichen Jahrhunderts aus *Lucians* Schriften. Breslau 1848. 1853.— 13) *K. Fr. Hermann* *Charakteristik Lucians und seiner Schriften* Göttingen 1849 (ἐν τῇ συλλογῇ τῶν πραγματειῶν του). 14) *Preller* *Lucian* ἐν τῇ τοῦ *Pauly* πραγματικῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ τῆς ἀρχαιομαθείας. 15) *Ad. Planck* quaestiones *Lucianeae* 1850. — 16) *Planck* *Lucian und das Christenthum* ἐν τῇ Θεολογ. ἐφημερίδι «Theologische Studien und Kritiken, ἔτει 1854, 4» τεύχει. 17) *E. Aem. Struve* de *Peregrini* morte quae tradidit *Lucianus* num ad veritatem exhibita videantur. Görlitz 1854. 18) *W. A. Passow* *Lucian und die Geschichte*, Meiningen 1854. 19) *Rigault* *Luciani* quae fuerit de re litteraria iudicandi ratio Parisiis 1856. 20) *J. L. Hoffmann*, *Lucian der Satiriker* Nürnberg 1856. 21) *Theod. Keim* *Lucian* ἐν τῇ τοῦ *Herzog* πραγματικῇ ἐγκυκλοπαιδείᾳ διὰ τὴν προτεσταν-

τικὴν θεολογίαν 1857. 22) Jul. Sommerbrodt über Lucians Leben und Schriften (*) (ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ἀ. τομιδίου τῆς ὑπ' αὐτοῦ μερικῆς ἐκδόσεως τοῦ Λουκιανοῦ) Berlin 1860.—

(*) Ταύτην τὴν πραγματείαν καὶ τοὺς ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 3. 13. 14 εἶχαν ὑπὸ ἔψιν ὁ γράψας τὰδε.

einige Leben und Schriften (?) (εἰς τὴν ἀναγωγὴν τοῦ ἐκ τῆς
ἀρχαίας γὰρ οὗ καὶ τὸν ἀναγωγὴν ἐκδοσὶν τοῦ ἀναγωγῶν) Περ-
ὶ τῆς ἀναγωγῆς ἐκδοσὶν τοῦ ἀναγωγῶν — 1860.

veritatem exhibita videantur. Görlitz
Passow Lucia und die Geschichte, Mein
ratio Parisiæ
Sati

AKAΔHMIA AΘHNΩN

007000022286